

INFORMATOR OŚWIATOWY

BIULETYN OŚRODKA DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W SŁUPSKU

E-UZALEŻNIENIA

POMORSKA LIGA ZADANIOWA

W biuletynie m.in.:

- Przepisy prawne, decyzje, zalecenia i wyjaśnienia...
- Informacje o placówkach oświatowych
- Innowacje i poszukiwania w nauczaniu i wychowaniu
- Propozycje doskonalenia nauczycieli
- Informacje o konkursach i olimpiadach dla uczniów
- Recenzje, nowości wydawnicze
- Komunikaty

ODN
S Ł U P S K
www.odn.slupsk.pl

JEDNOSTKA
SAMORZĄDU
WOJEWÓDZTWA
POMORSKIEGO

INFORMATOR OŚWIATOWY

• Nr 3/17 (179) • Rok XXVII • LIPIEC – WRZESIEŃ 2017 • ISSN 1505-0904

Bożena Żuk: *Takie będą Rzeczpospolite, jakie ich młodzieży chowanie*..... 3

PRZEPISY, ZALECENIA, WYJAŚNIENIA

Jerzy Byczkowski: *Polecamy... ustawy, rozporządzenia, zarządzenia* 4

INFORMACJE, OPINIE, PROPOZYCJE

Mariusz Z. Jędrzejko, Joanna Lewczuk, Agnieszka Taper: *Psychologiczne konteksty nadużywania technologii cyfrowych* 7

Maciej Dębski: *Fonoholizm. Nowe wyzwanie dla szkolnej profilaktyki uzależnień*..... 14

Maciej Maraszkiewicz: *Kilka słów o człowieku... Nowe technologie. Urządzenia mobilne. Zbawienie czy przekleństwo młodego pokolenia?*..... 17

Joanna Brzezińska: *Internet – dobry czy zły?*..... 20

Maciej Maraszkiewicz: *Nieczynne do odwołania! Wyloguj się do życia!*..... 22

Agata Marzec: *To nieprawda, że młodzież nie czyta!*..... 23

Anna Kreft: *Pomorska Liga Zadaniowa 2017*..... 27

Agnieszka Kądziała: *Pomorska Liga Zadaniowa – matematyka*..... 30

Franciszek Garszczyński: *„Fizyka! Daj się uwieść!”*..... 33

Zbigniew Ledóchowski: *Pomorska Liga Zadaniowa – informatyka* 35

Wojciech Gajewski: *Jak pracować z uczniem zdolnym? Kształtowanie kompetencji społecznych*..... 37

Elżbieta Saba: *Szkoła równych szans. Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej Erasmus+*..... 40

DOSKONALENIE NAUCZYCIELI

Wioleta Cypara, Aldona Grzeszczak: *Oferta ODN na rok szkolny 2017/2018*..... 42

Kompleksowe wspomaganie szkół..... 42

Kursy i warsztaty doskonalące..... 43

Rady pedagogiczne..... 43

Kursy grantowe..... 44

Organizacja doskonalenia..... 44

Konferencja Zdrowy Pomorzanie. E-uzależnienia, czyli uwięzieni w sieci. Czy komputer, komórka i internet mogą być groźne dla człowieka?..... 45

Irena Czyż, Sebastian A. Zdończyk: *XII konferencja z cyklu „Zdrowie dzieci i młodzieży” Oni są wśród nas. Uczeń przewlekle chory w społeczności szkolnej* 46

Marcin Kisielewski: *Kurs na dobry zawód. Sieć współpracy i samokształcenia doradców zawodowych*..... 48

Iwona Pikosz, Marta Kobza, Ewa Miłuch-Szewczyk, Justyna Kaniasty: *Projekt „Bezpieczna szkoła. Bezpieczna przyszłość”*..... 50

OLIMPIADY, KONKURSY, IMPREZY

Mariola Król: <i>65 lat Zespołu Szkół Agrotechnicznych w Słupsku. Z tradycją w nowoczesność...</i>	52
Maria Sienkiewicz: <i>Obchody 70-lecia Szkoły Podstawowej im. Leopolda Staffa we Włynkówku</i>	54
Marcin Kisielewski: <i>Uczniowie ze Słupska w Narodowym Centrum Badań Jądrowych.....</i>	56
Jan Wild: <i>IV Pomorski Festiwal Piosenki Marynistycznej „MARINA 2017”.....</i>	57

KSIĄŻKI, CZASOPISMA, MULTIMEDIA

Grażyna Wieczorek: <i>Biblioteka ODN poleca.....</i>	58
Maria Pietryka-Małkiewicz, Jolanta Wiśniewska: <i>Dziękujemy za skrzydła.....</i>	59
Agata Szklarkowska: <i>Do widzenia Pani Wando!.....</i>	60
Mariusz Domański: <i>Czołowi przedstawiciel życia literackiego w Słupsku w latach 80 i 90 XX w.</i>	62
Katarzyna Sygitowicz-Sierosławska: <i>U mnie słowo droższe od pieniędzy.....</i>	65
Jolanta Janonis: <i>Tematyczne zestawienie bibliograficzne: E-uzależnienia, telefony komórkowe, gry komputerowe, internet, komputer. Zdolni z Pomorza, uczeń zdolny.....</i>	66

*Kto nabytą wiedzę pielęgnuje,
a nową bez przerwy zdobywa,
ten może być nauczycielem innych”.*
Konfucjusz

*Z okazji
Dnia Edukacji Narodowej
składam serdeczne życzenia
wielu sukcesów zawodowych,
realizacji obranych celów
oraz tego, aby podejmowany trud
był źródłem satysfakcji
i społecznego uznania*

Bożena Żuk
*dyrektor ODN w Słupsku
wraz ze współpracownikami*

Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży chowanie

Witam Państwa bardzo serdecznie i zapraszam do lektury Informatora Oświatowego. Nasz kwartalnik oddajemy w Państwa ręce w czasie, gdy przytoczone w tytule słowa Jana Zamoyskiego nabrały szczególnego znaczenia. Trwają prace neutralizujące skutki nawałnic, które przeszły przez Pomorze, a zewsząd płynie pomoc dla poszkodowanych. Nasz Ośrodek także zaangażował się w te działania organizując szkolenia wzmacniające kompetencje dyrektorów i nauczycieli, szkolnych psychologów i pedagogów, którzy mieli lub mogą mieć kontakt z uczniami i ich rodzicami po traumatycznych przeżyciach.

Nie tylko świat przyrody może być źródłem trudnych sytuacji i niepożądanych zjawisk. Tym razem większość z tekstów poświęcona jest zagrożeniom wynikającym z nieumiejętnego korzystania z technologii cyfrowych, w tym zjawisku fonoholizmu. Z najnowszym dorobkiem badawczym w tym zakresie zostaną zapoznani uczestnicy organizowanej przez ODN w Słupsku V konferencji z cyklu Zdrowy Pomorzanie, która odbędzie się pod patronatem pana Mieczysława Struka, Marszałka Województwa Pomorskiego; a której inicjatorką i pomysłodawczynią jest pani Hanna Zych-Cisoń – wiceprzewodnicząca Sejmiku Województwa Pomorskiego

Autorzy artykułów, mieszczących się w dziale poświęconym cyfrowym uzależnieniom, zwracają uwagę na to, jak bardzo zmienia nasze życie codzienne korzystanie z dostępnych mediów cyfrowych oraz urządzeń mobilnych. W większości przypadków przynosi ono pożądane efekty, jednak niekontrolowane wykorzystywanie mediów cyfrowych prowadzi do zaniku więzi społecznych i zaburzeń psychicznych. W skrajnych przypadkach brak kontroli może generować silne uzależnienia. Z tekstów wyłaniają się obrazy fonoholików oraz osób uzależnionych od internetu. *Nałogowi sprawdzacze wiadomości, monitorujący co kilkanaście minut wpisy na portalach społecznościowych, pocztę elektroniczną lub smsy, potrafią oderwać się od bieżących czynności, aby odebrać lub nawiązać nowe połączenie, wysłać wiadomość, sprawdzić pocztę elektroniczną lub odwiedzić kilka stron równocześnie.* O społecznych i psychologicznych skutkach powszechnego i codziennego korzystania z nowych technologii przeczytacie Państwo w artykule zatytułowanym *Psychologiczne konteksty nadużywania technologii cyfrowych*, którego autorzy pochyłają się nad problemem wpływu nowych technologii na funkcjonowanie ludzkiego umysłu i wią-

żących się z tym zjawiskiem zaburzeniami rozwoju poznawczo-emocjonalnego dzieci i młodzieży. Szczególnemu oglądowi poddane zostały przejawy i skutki fonoholizmu, które przybliży tekst zatytułowany *Fonoholizm. Nowe wyzwanie dla szkolnej profilaktyki*. Rozważania o nałogowym korzystaniu z mediów cyfrowych, wpisują się w dyskusję o roli rodziców i nauczycieli w procesie wprowadzania dzieci i młodzieży w świat nowoczesnych technologii. W kolejnych artykułach znajdziecie Państwo propozycje działań sprzyjającym pozytywnej zmianie zachowań uczniów korzystających z nowoczesnych urządzeń. Odpowiedzią na wyzwania, jakie niosą w sobie uzależnienia od wszechobecnych urządzeń cyfrowych, są przykłady dobrej praktyki, jakie znajdziemy w tekstach: *Kilka słów o człowieku...*, *Urządzenia mobilne – zbawienie czy przekleństwo młodego pokolenia?*, *Internet – dobry czy zły?*

Do pozytywnych działań należą także takie formy rozwoju zainteresowań i zdolności, które są atrakcyjne dla młodych ludzi. Należą do nich wszelkie projekty i konkursy. Jednym z nich jest Pomorska Liga Zadaniowa, realizowana przez ODN w Słupsku w ramach projektu Zdolni z Pomorza. Uczniowie gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych w minionym roku szkolnym pogłębiali swoją wiedzę i umiejętności w sześciu obszarach tematycznych. Szczegóły zmagania konkursowych poznać Państwo po lekturze artykułów dr Anny Kreft, koordynatorki działań oraz ekspertów merytorycznych Pomorskiej Ligi Zadaniowej, którzy nie tylko dzielą się swoimi przemyśleniami na temat zadań konkursowych, ale też prezentują nietypowe prace uczniowskie.

Jestem przekonana, że lektura artykułów nie tylko poszerzy Państwa dotychczasowe postrzeganie nowych rozwiązań technologicznych, innowacyjnych urządzeń, mających ułatwić nam życie, ale też zbuduje refleksję i zachęci do działania.

Z serdecznymi pozdrowieniami

Bożena Żuk
dyrektor

*Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli
w Słupsku*

**PRZEPISY
ZALECENIA
WYJAŚNIENIA**

Polecamy...

1. **Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r.** o zmianie ustawy o systemie informacji oświatowej oraz niektórych innych ustaw /Dz.U. z 2017 r., poz.949/.
2. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 maja 2017 r.** w sprawie warunków i sposobu wspomagania nauczania języka polskiego, historii, geografii, kultury polskiej i innych przedmiotów nauczanych w języku polskim wśród Polonii i Polaków zamieszkałych za granicą oraz dzieci pracowników migrujących /Dz.U. z 2017 r. poz.1042/.
3. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 maja 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych /Dz.U. z 2017 r. poz.1083/.
4. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 2 czerwca 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego /Dz.U. z 2017 r. poz.1117/.
5. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 czerwca 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach /Dz.U. z 2017 r. poz.1147/.
6. **Obwieszczenie Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 26 maja 2017 r.** w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy – Karta Nauczyciela /Dz.U. z 2017 r. poz.189/.
7. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 czerwca 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobu realizacji edukacji dla bezpieczeństwa /Dz.U. z 2017 r. poz.1239/.
8. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 czerwca 2017 r.** w sprawie dopuszczalnych form realizacji obowiązkowych zajęć wychowania fizycznego /Dz.U. z 2017 r., poz.1322/.
9. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lipca 2017 r.** w sprawie procedury przyznawania danych dostępowych do bazy danych systemu informacji oświatowej /Dz.U. z 2017 r. poz.1399/.
10. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 lipca 2017 r.** w sprawie ramowych statutów: publicznej placówki kształcenia ustawicznego, publicznej placówki kształcenia praktycznego oraz publicznego ośrodka dokształcania i doskonalenia zawodowego /Dz.U. z 2017 r., poz.1451/.
11. **Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 lipca 2017 r.** w sprawie szczegółowych warunków udzielania pomocy finansowej uczniom na zakup podręczników i materiałów edukacyjnych /Dz.U. z 2017 r. poz.1457/.
12. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r.** w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu ósmoklasisty /Dz.U. z 2017 r. poz.1512/.
13. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r.** w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych /Dz.U. z 2017 r. poz.1534/.
14. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 sierpnia 2017 r.** w sprawie szczegółowych warunków przechodzenia ucznia ze szkoły publicznej lub szkoły niepublicznej o uprawnieniach szkoły publicznej jednego typu do szkoły publicznej innego typu albo do szkoły publicznej tego samego typu /Dz.U. z 2017 r. poz.1546/.
15. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r.** w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki /Dz.U. z 2017 r. poz.1569/.
16. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r.** w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym /Dz.U. z 2017 r. poz.1578/.
17. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad /Dz.U. z 2013 r. poz.1580/.
18. **Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r.** w sprawie zasad organi-

- zacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach /Dz.U. z 2017 r. poz. 1591/.
- 19. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r.** w sprawie organizacji roku szkolnego /Dz.U. z 2017 r. poz.1603/.
- 20. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r.** w sprawie publicznych placówek oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania /Dz.U. z 2017 r. poz.1606/.
- 21. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r.** w sprawie wymagań wobec szkół i placówek /Dz.U. z 2017 r. poz.1611/.
- 22. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu danych gromadzonych w bazach danych oświatowych, zakresu danych identyfikujących podmioty prowadzące bazy danych oświatowych, terminów przekazywania danych między bazami danych oświatowych oraz wzorów wydruków zestawień zbiorczych /Dz.U. z 2017 r. poz.1613/.
- 23. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r.** w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży /Dz.U. z 2017 r. poz.1616/.
- 24. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r.** w sprawie szczegółowych zasad i warunków udzielania i cofania zezwolenia na założenie przez osobę prawną lub osobę fizyczną szkoły lub placówki publicznej /Dz.U. z 2017 r. poz. 1625/.
- 25. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r.** w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym /Dz.U. z 2017 r. poz.1627/.
- 26. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placów /Dz.U. z 2017 r. poz.1628/.
- 27. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r.** w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych /Dz.U. z 2017 r. poz.1632/.
- 28. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw /Dz.U. z 2017 r. poz.1634/.
- 29. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r.** w sprawie organizowania wczesnego wspomaganie rozwoju dzieci /Dz.U. z 2017 r. poz.1635/.
- 30. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r.** w sprawie wymagań ochrony przeciwpożarowej, jakie musi spełniać lokal, w którym są prowadzone oddziały przedszkolny lub oddziały przedszkolne zorganizowane w szkole podstawowej albo jest prowadzone przedszkole utworzone w wyniku przekształcenia oddziału przedszkolnego lub oddziałów przedszkolnych zorganizowanych w szkole podstawowej /Dz.U. z 2017 r. poz.1642/.
- 31. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach /Dz.U. z 2017 r. poz.1643/.
- 32. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r.** w sprawie praktycznej nauki zawodu /Dz.U. z 2017 r. poz.1644/.
- 33. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r.** w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji /Dz.U. z 2017 r. poz.1646/.
- 34. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporzą-

dzenie w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych/Dz.U. z 2017 r. poz.1647/.

- 35. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r.** w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą/Dz.U. z 2017 r. poz.1648/.
- 36. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie organizacji kształcenia dzieci obywateli polskich czasowo przebywających za granicą /Dz.U. z 2017 r. poz.1649/.
- 37. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych /Dz.U. z 2017 r. poz.1651/.
- 38. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym/Dz.U. z 2017 r. poz.1652/.
- 39. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r.** w sprawie szczegółowego zakresu danych dziedzinowych gromadzonych w systemie informacji oświatowej oraz terminów przekazywania niektórych danych do bazy danych systemu informacji oświatowej /Dz.U. z 2017 r. poz.1653/.
- 40. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r.** w sprawie organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych w przedszkolach i szkołach specjalnych, zorganizowanych w podmiotach leczniczych i jednostkach pomocy społecznej /Dz.U. z 2017 r. poz.1654/.
- 41. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r.** w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw /Dz.U. z 2017 r. poz.1655/.
- 42. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci i indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży /Dz.U. z 2017 r. poz.1656/.
- 43. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 sierpnia 2017 r.** w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania /Dz.U. z 2017 r. poz.1657/.
- 44. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r.** w sprawie nadzoru pedagogicznego /Dz.U. z 2017 r. poz.1658/.
- 45. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r.** w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie /Dz.U. z 2017 r. poz.1663/.
- 46. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 września 2017 r.** zmieniające rozporządzenie w sprawie realizacji Rządowego programu wspomaganie w latach 2015–2018 organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkołach – „Bezpieczna+” /Dz.U. z 2017 r. poz.1698/.
- 47. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 5 września 2017 r.** w sprawie szczegółowych zadań wiodących ośrodków koordynacyjno-rehabilitacyjno-opiekuńczych /Dz.U. z 2017 r. poz.1712.

Opracował:

Jerzy Byczkowski

*ekspert w zakresie prawa oświatowego
Technikum Leśne w Warcinie*

Psychologiczne konteksty nadużywania technologii cyfrowych

Internet „światem” współczesnej młodzieży

Podkreślmy na wstępie, że świat sieci łączy w sobie przestrzeń realną i nierealną, a sieciowa aktywność jest dla młodego pokolenia integralną częścią jego reakcji społecznych. Przechodzenie z jednej do drugiej odbywa się za kliknięciem myszki, a potencjał nowych urządzeń pozwala na równoległe przebywanie w jednym i drugim świecie. Ma to swoje głębokie implikacje natury społecznej i psychologicznej, a poprzez rosnące wykorzystanie i pożądanie nowych technologii cyfrowych przez młode pokolenie, budzi ogromne zainteresowanie pedagogów, psychologów, nauczycieli i rodziców.

Nietrudno zauważyć, że już od lat 90. XX wieku w lawinowym tempie zwiększa się zainteresowanie opinii publicznej, mediów, organizacji pozarządowych, a także środowisk naukowych, zjawiskami związanymi z wykorzystaniem technologii komunikacyjno-informacyjnych

(czyli przetwarzających, gromadzących i przesyłających informacje w formie elektronicznej), głównie internetu. Dostęp do nowoczesnych technologii w różnych dziedzinach społecznego funkcjonowania stał się powszechny, co jeszcze wzmacnia proces globalizacji informacji i w konsekwencji istotnej modyfikacji ulegają główne formy ludz-

kiej aktywności: nauka, odpoczynek, praca, edukacja¹. Obserwowane zachowania i zjawiska wygenerowały nowe terminy, używane już nie tylko w języku naukowym, ale także popularnym, choćby pojęcie „technopolizacji życia”², dotyczące przede wszystkim współczesnej młodzieży, ale i w coraz większym stopniu młodszych dzieci, nagminnie korzystających z rozmaitych urządzeń cyfrowych. Coraz liczniejsze badania wskazują (zob. m.in. TNS Polska, 2013³), że korzystanie z internetu jest obecnie nieodłączną częścią codzienności polskich dzieci i młodzieży: samodzielne korzystanie z internetu zaczyna się

już przed 6 r.ż. dziecka, ponad połowa dzieci w wieku 10-15 lat ma telefon/tablet z dostępem do sieci, 17% badanych dzieci spędza w internecie co najmniej 2 godziny w dniu szkolnym, a tyle samo czasu na korzystanie z sieci poświęca 40% dzieci w dni wolne od zajęć szkolnych. Nie są to oceny odbiegające od innych krajowych badań, w świetle których od wielu lat widzimy wyraźną tendencję wzrostową w korzystaniu z nowych technologii, gdyż – w opinii rodziców – dzieci spędzają obecnie w internecie więcej czasu, niż w 2008 roku⁴. Wysokie frekwencje polskich dzieci i młodzieży w sieci potwierdzają też inne badania: 72% – loguje się do internetu codziennie (przekraczamy średnie europejskie, gdzie codziennie loguje się średnio 57% dzieci)⁵; 80% nieletnich internautów w wieku 7–14 lat przynajmniej kilka razy w tygodniu zagląda do sieci, a 52% badanych spędza w internecie co najmniej dwie godziny w dniu szkolnym⁶. Polskie badania z 2015 r. wskazują, że z internetu częściej korzystają dzieci (młodzież) ma-

jące 13 lat i więcej niż młodsze od nich, niemniej w tej drugiej grupie zdecydowana większość również jest już w sieci. Według opiekunów młodzi ludzie spędzają online przeciętnie niemal 15 godzin w tygodniu (badania CBOS NR 110/2015⁷). Badania z 2016 r. (Nastolatki 3.0 – NASK, 2016⁸) wska-

wskazują, że około 30% polskiej młodzieży pozostaje online cały czas, niezależnie od miejsca pobytu (wykorzystując smartfon), a 93,4% codziennie korzysta z internetu w domu. Aż 82% nastolatków przyznaje, że zdarza się im korzystać z sieci dłużej niż planowali, a prawie 30%, że przedkładali korzystanie z sieci ponad obowiązki szkolne.

Stoimy zatem w obliczu niekwestionowanego faktu: dla obecnego pokolenia młodzieży komputer, internet i telefon komórkowy stanowią podstawowy skład-

nik płaszczyzny komunikacji, wirtualna rzeczywistość jest bardzo bliskim im środowiskiem, a tożsamość generacyjna młodego pokolenia zrównana jest z tożsamością technologiczną⁹. Nie sposób już walczyć z tym stanem rzeczy, ale raczej zastanowić się, jak wychowywać dzieci w świecie mediów i wszechobecnego przekazu cyfrowego, wkraczającego w zasady, wartości i kulturę¹⁰. Stąd nie wystarczy poprzestawanie na często powtarzanych, choć nie do końca zdefiniowanych ogólnikach w stylu: „technologia i przekazywane przez nią treści negatywnie wpływają na rozwój emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży”. Dwie trzecie rodziców (65%) stara się ograniczać czas, jaki ich podopieczni spędzają w internecie, co zapewne wynika z faktu, że niemal trzy czwarte (74%) dorosłych, mających dzieci korzystające z internetu, obawia się zagrożeń płynących ze świata *online*¹¹. Widać też, że w stosunku do ubiegłej dekady obawy te nasiliły się i najczęściej dotyczą niebezpiecznych kontaktów i znajomości, które młodzi ludzie mogą nawiązać w internecie, co skutkuje rosnącym (w porównaniu do ubiegłego dziesięciolecia) zorientowaniem rodziców formami aktywności dzieci *online* i większym monitorowaniem ich zachowań w świecie wirtualnym¹². Wciąż jednak na wielu wymiarach obserwuje się rozbieżności pomiędzy deklaracjami rodziców a deklaracjami dzieci w zakresie czasu i sposobu korzystania z sieci. Dzieci wskazują na dłuższe korzystanie z internetu niż deklarują to rodzice. Wiąże się to z faktem, że młodzi ludzie częściej korzystają z internetu poza domem, niż sądzą rodzice¹³.

Wpływ nowych technologii na rozwój dzieci

Zderzenie technologii (stwarzającej specyficzne warunki kontaktu) z regułami, jakie rządzą funkcjonowaniem ludzkiego umysłu, może generować zagrożenia dla psychicznego rozwoju czy dobrostanu człowieka. Warto zatem przyjrzeć się, jak używanie nowoczesnych technologii wpłynęło na rozwój oraz działanie mózgu, szczególnie w odniesieniu do młodych użytkowników.

Najbardziej niepokoją skutki nadmiernego wykorzystywania wysokich technologii (tablet, smartfon, gry komputerowe, telewizja) przez najmłodsze dzieci (niemowlęta i kilkuletnie). Normalny rozwój ludzkiego mózgu wymaga równowagi między bodźcami środowiskowymi i tymi, które kształtują się w kontaktach z ludźmi. Z badań wynika m.in., że ewoluujący mózg, który zaczyna się koncentrować na nowych umiejętnościach technologicznych, coraz bardziej odsuwa się od podstawowych zadań społecznych, takich jak odczytywanie wyrazu twarzy rozmówców czy wychwytywanie

kontekstu emocjonalnego z obserwacji gestów¹⁴. Prof. J. Cieszyńska, psycholog i logopeda, przestrzega przed zgubnym wpływem tej nowej sytuacji na biologię mózgu, wskazując na nieprzygotowanie ludzkiego mózgu, a zwłaszcza mózgu dziecka, do obsługi nowoczesnych urządzeń medialnych, co prowadzi do nieodwracalnych upośledzeń pewnych jego funkcji. Badania prowadzone w zespole prof. Cieszyńskiej pokazały, że dzieci, które w okresie niemowlęctwa były poddawane oddziaływaniom telewizji, komputerów, tabletów, przejawiają wiele niepokojących zachowań, takich jak: opóźnienia lub brak nabywania systemu językowego, zwolniony przebieg rozwoju intelektualnego czy kształtowania umiejętności społecznych. U dzieci od 4 do 12 miesiąca życia notowane są deficyty w zakresie koncentracji na twarzy dorosłego, uśmiechu na widok znanej osoby, gaworzenia, gestów społecznych, a także wolniejszy rozwój dużej i małej motoryki¹⁵. Poruszający się na ekranie obraz tworzy w umyśle małego dziecka fałszywe ścieżki poznawania świata. Oglądanych obiektów dziecko nie może dotykać (rękami, ustami, językiem), dlatego nie dokonuje się akt poznania – płaskie obrazy nie rozwijają spostrzegania głębi, a to w znacznym stopniu utrudnia rozwój manipulacji specyficznej i negatywnie wpływa np. na późniejszą naukę pisania¹⁶. Także inne badania potwierdzają, że negatywny wpływ mediów na rozwój językowy dziecka jest dwa razy silniejszy, niż efekt czytania dzieciom książek¹⁷. Rozwijający się mózg dziecka atakowany jest bowiem przez agresywne, szybko zmieniające się bodźce wzrokowe, przetwarzane w prawej półkuli mózgu, a wysoka aktywność tej części mózgu zwalnia lub nawet hamuje rozwój lewej półkuli, odpowiedzialnej za uczenie się języka mówionego lub pisanego. Poza tym, samo przebywanie w pomieszczeniu, w którym gra TV, muzyka lub elektroniczna zabawka, powoduje, że odbiera się mowę jako dźwięk, ale się jej nie przetwarza¹⁸.

Badania prowadzone przez neurobiologów w Europie i Stanach Zjednoczonych wyraźnie pokazują, iż pokolenie dzieci urodzonych w epoce wysokich technologii (od końca lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku) w odmienny sposób kształtuje swoje relacje ze światem, ludźmi i językiem¹⁹. W rozwoju ludzkości przystosowywanie się do zmieniającego się środowiska trwało tysiące lat, natomiast intensywny kontakt współczesnego człowieka z nowymi technologiami wywołuje istotne modyfikacje w strukturze i funkcjach jego mózgu i jednocześnie nie daje czasu na przystosowanie się do tak ogromnych zmian środowiskowych. Nowe pokolenie XXI wieku różni się od pokolenia ludzi, których mózgi ukształtowały się w czasach, gdy normą była bezpośrednia społeczna interakcja. Codzienny kontakt z zaawansowaną technologią (przedszkolaki spędzają

przed ekranem tabletu, telewizora nawet kilka godzin dziennie) osłabia przede wszystkim połączenia neuronalne, odpowiedzialne za przetwarzanie informacji płynących z bezpośredniego kontaktu interpersonalnego. Zdaniem niemieckiego psychiatry i neurobiologa M. Spitzera intensywne korzystanie z mediów cyfrowych skutkuje – zwłaszcza u dzieci i młodzieży – zanikiem samodzielnego myślenia, a to prowadzi do zakłócenia uwagi i orientacji przestrzennej oraz pogarszania się wyników w nauce. Na płaszczyźnie emocjonalnej ceną za zbyt częste przebywanie w cyfrowym świecie jest wycofanie się z realnego życia, problemy ze snem i koncentracją oraz depresja²⁰. Nie bez znaczenia dla rozwoju poznawczo-emocjonalnego dziecka są też: notoryczne przerywanie wątku afektywnego podczas pojawiających się nagle reklam (zaburza się ciąg przyczynowo-skutkowy), wzrost zapotrzebowania na stymulację (dzieci uzależniają się od szybko zmie-

jednak zaznaczyć, że często używany termin „uzależnienie od internetu” ma wciąż charakter nieoficjalny, gdyż nie wszedł on do klasyfikacji zaburzeń psychicznych, a kwestia sformułowania jego definicji wciąż budzi kontrowersje²². Zdaniem psychologów ucieczka w internet to też często jedynie objaw głębszych, maskowanych problemów, takich jak depresja, neurotyzm, nieśmiałość, współwystępowanie innych nałogów, niska samoocena, negatywne strategie radzenia sobie ze stresem. W tym przypadku niezbędna może być terapia psychologiczna i praca nad zmianą postaw dziecka wobec internetu – z „zabijania czasu”, na bardziej konstruktywne, służące edukacji i rozwojowi zainteresowań.

Niepokojących skutków nadużywania internetu przez dzieci jest wiele. W przypadku młodszych dzieci istnieje ryzyko uzależnienia głównie od gier komputerowych, a młodzież częściej dotyka uzależnienie od internetu

niających się obrazów i słów, przetwarzają więcej informacji, stąd nadmierne pobudzenie, przewaga działania nad refleksją, odwrotność nad kreatywnością), czy konieczność konfrontowania się z przemocą bez oparcia w dorosłym.

Wokół nadużywania internetu

W sytuacji, kiedy internet zdominował komunikację i dostęp do informacji, trudno wyznaczyć jednoznaczne kryteria pozwalające na odróżnienie „normalnego” od „patologicznego” korzystania z sieci i komputera. Miarą nie może być jedynie czas spędzany w internecie, bo większe znaczenie ma jego jakość, ale właśnie długie godziny spędzone przed komputerem, czy ze smartfonem w rękę, mogą być pierwszym sygnałem alarmowym. Funkcjonuje już pojęcie sieciologizmu, jako „zaburzenia zachowania i procesów samokontroli o cechach uzależnienia, inaczej mówiąc pozostawania w sieci w sposób niekontrolowany”²¹. Warto

w ogóle. Dzieci odcinają się emocjonalnie od świata zewnętrznego, zwiększa się ich skłonność do wycofywania się z kontaktów interpersonalnych w realnym świecie, ich język staje się bardziej zubożony, techniczny, pojawiają się też problemy dotyczące zdrowia np. pogorszenie wzroku, bóle głowy, mięśni, pleców i kręgosłupa, podatność na infekcje, podrażnienia skóry, nadpobudliwość, bezsenność²³. Dane z Polski pokazują, że od 18% do 38% młodych użytkowników internetu w wieku od 11 do 16 lat twierdzi, iż w ostatnim roku pojawiły się u nich jakieś symptomy uzależnienia, a 9% zwraca uwagę na wystąpienie kilku symptomów wskazujących znacząco na uzależnienie²⁴. Syndrom uzależnienia od internetu współwystępuje z wyższym poziomem agresywności, przy czym pewne aktywności, takie jak filmy czy agresywne gry, sprzyjają zachowaniom niekorzystnym przystosowawczo, natomiast użytkownicy komunikatorów czy forów internetowych są lepiej przystosowani społecznie. Angażowanie się w gry *online* i nagminne oglądanie filmów ogranicza zaspakajanie podstawowych potrzeb spo-

łecznych, takich jak docenienie czy uwaga ze strony innych, co skutkuje częstszą izolacją, skupianiem się na sobie i wzmożoną agresją²⁵. Badania pokazują także, że gry i serwisy społecznościowe wywołują silniejsze uzależnienie od internetu, w porównaniu ze skutkami intensywnej nauki przez internet²⁶. Dysfunkcyjne korzystanie z internetu wiąże się też z istotnym obniżeniem ocen wszystkich aspektów swojego życia, a także uzyskiwaniem wyższych wyników na wszystkich skalach problemowych kwestionariusza samooceny²⁷.

Zagadnieniem stosunkowo mało znanym w polskiej literaturze przedmiotu (hasło pojawiło się ostatnio w psychologii internetu), a opisywanym w zagranicznych czasopismach naukowych od niedawna jest tzw. cyberdryfowanie (ang. *cyberloafing*)²⁸. Jest to wykorzystywanie czasu, który powinien być przeznaczony na pracę lub naukę w celu wykonywania innych, niezwiązanych z nią aktywności w przestrzeni internetu, np. wysyłanie poczty e-mailowej lub sprawdzanie portali informacyjnych czy społecznościowych²⁹. Cyberdryfowanie przypomina nieukierunkowaną, przypadkową wędrówkę po zasobach internetu, będącą wirtualną ucieczką od aktualnie wykonywanej czynności, w której to wędrówce sam użytkownik nie ma precyzyjnego planu tego, co chce w internecie robić. Geneza tego zachowania tkwi w korzystaniu z internetu, a konsekwencje poznawcze wykraczają dalece poza to środowisko. Z cyberdryfowaniem koresponduje zjawisko nazywane *syndromem niecierpliwości*³⁰. Jest to „sztucznie stymulowany głód informacji”³¹, wiążący się z ciągłą potrzebą otrzymywania informacji lub chęcią skontaktowania się z innymi. W sytuacji braku możliwości zaspokojenia tych potrzeb lub zbyt długiego oczekiwania na możliwość ich zaspokojenia, pojawia się u użytkowników niecierpliwość, irytacja, złość. Dodatkowo zaczyna reagować także ich ciało – napięciem i pobudzeniem. Trafną ilustracją takiego sposobu funkcjonowania są nałogowi „sprawdzacze” wiadomości, monitorujący co kilkanaście minut wpisy na portalach społecznościowych, pocztę elektroniczną lub internetową gazetę. *Syndrom niecierpliwości* dotyczy zwłaszcza młodych użytkowników internetu, których cechuje permanentne bycie w sieci, sprzężone z korzystaniem z niej w miejscach publicznych (aż 87% młodych Polaków ma nawyk używania internetu w środkach masowej komunikacji)³². Badania pokazują, że przeciętny nastolatek jest prawie 20 godzin tygodniowo *online*, dwukrotnie dłużej niż pokolenie rodziców i ponad trzykrotnie dłużej niż pokolenie dziadków³³. *Syndrom niecierpliwości* przekłada się również na inne dziedziny życia – pięciominutowe oczekiwanie na tramwaj lub wyczekiwanie w czteroosobowej kolejce zdaje się wiecznością lub zwykłą stratą czasu³⁴.

Doświadczenia psychoterapeutów pracujących z młodymi ludźmi problematycznie korzystającymi z internetu pokazują, że zjawisko uzależnienia od sieci to element rodzinnego systemu wzajemnych powiązań. Internet nie jest bowiem tylko siecią komputerów. Z psychologicznego punktu widzenia jest on raczej siecią ludzkich interakcji zapośredniczonych przez urządzenia techniczne. Taka sieć daje niezwykle możliwości kontaktu z osobami odległymi o tysiące kilometrów, ale jednocześnie ułatwia unikanie trudnego kontaktu z najbliższymi³⁵. Jak wskazują badania, problemy rodzinne (alkoholizm, przemoc, konflikty) okazują się być szczególnie silnym predyktorem ucieczki młodych ludzi do świata wirtualnego³⁶. Inne doniesienia psychologiczne akcentują, iż nadużywanie internetu przez dzieci jest związane ze słabą jakością komunikacji wewnątrzrodzinnej i słabą więzią emocjonalną w rodzinie³⁷. Młodzież uzależniona od sieci, w istotnie większym stopniu niż młodzież nieuzależniona, spostrzega prezentowane postawy wychowawcze rodziców jako negatywne. Zatem ryzyko zależności od sieci wiąże się z czynnikami rodzinnymi. Słaba więź emocjonalna lub jej całkowity brak, niekonstruktywne sposoby rozwiązywania konfliktów i reagowania na stres rodzinny oraz nieefektywna komunikacja wewnątrzrodzinna wydają się być głównymi czynnikami ryzyka problematycznego używania internetu związanymi z rodziną³⁸. Adolescenci, nadmiernie zaangażowani życiem w internecie, funkcjonują w nim kosztem rozwoju społecznych kompetencji, przyjaźni w realnym świecie, wycofują się z aktywności grupowych i rodzinnych. Przykładowo, badania wskazują na istnienie związku między nadmiernym korzystaniem przez dzieci z internetu a ich pozycją socjometryczną w klasie szkolnej – dzieci „pochłonięte” internetem zajmują istotnie niższe pozycje, są mniej lubiane (szczególnie jeśli preferują aktywność nie wymagającą komunikacji, np. gry, filmy)³⁹. Ostatecznie dzieci wpadają w mechanizm „błędnego koła” – ich trudności kierują ich do sieci, a internet jeszcze je pogłębia. Tylko bowiem w realnych, autentycznych relacjach z innymi, twarzą w twarz, w pokonywaniu związanych z tym wyzwań i trudności możemy nauczyć się życia społecznego oraz samego siebie (zbudować swoją tożsamość)⁴⁰.

Problem jest złożony i poważny, gdyż także rodzicom w dobie mediów elektronicznych grozi zjawisko „nieobecności” – choć przebywają fizycznie blisko swoich dzieci, to jednak emocjonalnie i psychicznie są często w świecie smartfonów lub internetowych aktywności. Więzy rodzinne zmieniają swoją naturę, a prywatność zarezerwowana dla intymności i bliskości rodzinnej, nabiera społecznościowego charakteru, ze względu na dopuszczanie sieciowych znajomych do codziennych wydarzeń rodzinnych (zdjęcia, filmy, posty, komentarze). Również

pojęcie rozłąki i tęsknoty zmienia swoje znaczenie, ponieważ dziecko i rodzic są pod wzajemną kontrolą, którą można w każdej chwili zastosować, dzwoniąc lub pisząc sms-a⁴¹. Relacja oparta na bezpośredniej komunikacji zostaje zapośredniczona przez urządzenia, z naciskiem na kontrolę aktywności, często przyjmując model komunikacji jednostronnej (bez sprzężenia zwrotnego) lub dwustronnej (bodziec-reakcja), bez koncentracji na przedmiocie komunikacji. Nieustanna łączność za pomocą telefonu komórkowego pomiędzy rodzicami i adolescentami umniejsza presję wypracowania wzajemnej niezależności, będącą ważnym krokiem w kierunku dorosłości. Wszystko to modyfikuje procesy krystalizowania się autonomii i tożsamości współczesnego, młodego człowieka⁴².

Refleksje i podsumowanie

W praktyce psychologiczno-pedagogicznej (na poziomie rodziców, szkół) bardzo często mamy do czynienia z postawami skrajnymi, np. bezgranicznego przyzwolenia lub rygorystycznego bronienia. Ich źródła tkwią w niewiedzy, w głębokich brakach wiedzy psychologicznej, która od dawien dawna sugeruje, że wszelkie skrajne rozwiązania wychowawcze oraz w interakcjach społecznych generują napięcia, wzbudzają emocje, utrudniają rozwiązywanie problemów.

Wiemy jednak, że nie sposób wszystkiego zabraniać ani kontrolować, bo jak wiadomo, „zakazany owoc najbardziej kuszy”. Należałoby raczej:

- permanentnie poznawać świat, w którym funkcjonują i do którego lgną dzieci i młodzież, co wprost oznacza konieczność edukowania nauczycieli, pedagogów i psychologów szkolnych. Taką skuteczną metodą mogłaby być edukacja medialna, realizowana jako część przedmiotu informatyka lub osobny blok edukacyjno-profilaktyczny;
- uświadamiać – tak w grupie młodych użytkowników oraz ich rodziców, jak i w środowisku nauczycielskim – konkretne, możliwe, realne i potencjalne wpływy funkcjonowania w cyberprzestrzeni, szczególnie na przebieg procesów psychicznych u kształtującego się młodego człowieka;
- wyjaśniać problem przesunięcia większości aktywności i komunikacji ze świata realnego do świata wirtualnego (wymuszającego permanentne korzystanie z urządzeń cyfrowych), zwłaszcza wpływ tego modelu na procesy poznawcze, emocjonalne, motywacyjne czy osobowość;

- szukać empirycznych dowodów – odpowiedzi na pytanie, jak modyfikacja owych zjawisk psychicznych wpływa na interakcje człowieka z otoczeniem? Co powoduje, zarówno po stronie właściwości internetu, jak i cech natury ludzkiej, że te dwa światy, człowieka i cyberprzestrzeni, tak bardzo zacieśniają swoje więzy?

Podsumowując, funkcjonowanie w cyberprzestrzeni niesie ze sobą zarówno zagrożenia, szczególnie tak niepokojące jak „siecioholizm”, jak i może stać się środkiem do realizowania siebie. Jako taki internet wydaje się neutralny i tylko od młodego człowieka i jego wychowawców zależy, jaki będzie miał oddźwięk w życiu dorastającego pokolenia.

dr hab. prof ndzw. Mariusz Z. Jędrzejko
Joanna Lewczuk
Agnieszka Taper
Centrum Profilaktyki Społecznej
w Poznaniu

PRZYPISY:

- ¹ M. Ledzińska, *Młodzi dorośli w dobie globalizacji. Szkice psychologiczne*, Wyd. Difin, Warszawa 2012.
- ² N. Postman, *Technopol. Triumf techniki nad kulturą*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA, Warszawa 2004, s.
- ³ Por. Badanie zrealizowane przez TNS na zlecenie Orange Polska we współpracy z Fundacją Orange i Fundacją Dzieci Niczyje, https://panoptykon.org/files/bezpieczenstwo_dzieci_w_internecie_2013.pdf [dostęp 13.06.2017].
- ⁴ Tamże.
- ⁵ Zob. L. Kirwil, *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9-16 lat i ich rodziców*, SWPS – EU Kids Online – PL, Warszawa 2011, http://www.swps.pl/images/stories/zdjecia/eukidsonline/1_kirwil_raport_polska_eukidsonline_v3.pdf [dostęp 7.07.2017].
- ⁶ K. Makaruk, Sz. Wójcik, *Nadużywanie Internetu przez młodzież. Wyniki badania EU NET ADB, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”* 2013, nr 12(1), s. 35-48.
- ⁷ Badanie CBOS NR 110/2015 *Aktualne problemy i wydarzenia* (302) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (*face-to-face*) wspomaganymi komputerowo (CAPI) w dniach 1-8 lipca 2015 roku na liczącej 1044 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski, posiadających w gospodarstwie domo-

- wym dzieci i młodzież w wieku 6-19 lat. Badanie dotyczyło różnych aspektów funkcjonowania dzieci i młodzieży w sieci z perspektywy ich opiekunów, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_110_15.PDF [dostęp 14.06.2017].
- ⁸ Badanie Nastolatki 3.0, NASK 2016, zrealizowane przez Instytut badawczy NASK, przeprowadzone przez Fundację Pedagogium we współpracy z Ośrodkiem Sondaży Społecznych na ogólnopolskiej próbie młodzieży gimnazjalnej i licealnej we wrześniu 2016r, <http://akademia.nask.pl/badania/RAPORT%20-%20Nastolatki%203.0%20%20wybrane%20wyniki%20bada%C5%84%20og%C3%B3lnopolskich.pdf> [dostęp 17.06.2017].
- ⁹ Por. B. Szmigielska, *Cale życie w Sieci*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- ¹⁰ J. Matejek, M. Z. Jędrzejko, M. Kowalczyk-Marcjan, *Rodzina jako podstawowy czynnik ochronny przed zachowaniami ryzykownymi*, w: *Zachowania ryzykowne nastolatków*, M. Z. Jędrzejko, R. B. Sieroń (red.), Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Milanówek 2017, s. 76.
- ¹¹ Zob. Badanie CBOS NR 110/2015, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_110_15.PDF [dostęp 14.06.2017].
- ¹² Tamże.
- ¹³ Zob. Badania TNS Polska, 2013, https://panoptykon.org/files/bezpieczenstwo_dzieci_w_internecie_2013.pdf [dostęp 13.06.2017].
- ¹⁴ Wykład prof. zw. dr hab. Jagody Cieszyńskiej nt. „Wpływ wysokich technologii na rozwój dziecka” podczas konferencji naukowej w Rabce Zdroju (25.04.2016r.), zorganizowanej przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom z Zaburzeniami Rozwoju we współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Rabce-Zdroju, <http://pressmania.pl/prof-zw-dr-hab-cieszynska-wplyw-wysokich-technologii-na-rozwoj-poznawczy-dziecka/> [dostęp 5.07.2017].
- ¹⁵ Tamże.
- ¹⁶ Tamże.
- ¹⁷ M. Spitzer, *Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozumu siebie i swoje dzieci*, Wyd. Dobra Literatura, Słupsk 2013.
- ¹⁸ Tamże.
- ¹⁹ Tamże.
- ²⁰ Tamże.
- ²¹ A. Maślach, K. Stępień, *Młodość a nowe typy uzależnień*, Fundacja Servire Veritati, Instytut Edukacji Narodowej, Lublin 2010, s. 15.
- ²² K. Sz wajca, W. Drath, K. Gondek, P. Kasprzak, A. Kuszt ykiewicz, K. Ramus, W. Sowa, K. Śl ęzak, *Nowy pacjent, stare problemy? Kontekst diagnozowania uzależnienia od Internetu*, „Psychiatria i psychologia kliniczna” 2014, nr 2, s. 145-149.
- ²³ Zob. symptomy uzależnienia od Internetu, Sz. Juza, T. Kloc, *Uwikłani w sieci. Wzorce aktywności internetowej w kontekście uzależnienia od Internetu i nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży*, „Innowacje psychologiczne” 2012, nr 1(1), s. 13.
- ²⁴ L. Kirwil, *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9-16 lat i ich rodziców*, SWPS – EU Kids Online – PL, Warszawa 2011, http://www.swps.pl/images/stories/zdjecia/eukidsonline/l_kirwil_raport_polska_eukidsonline_v3.pdf [dostęp 7.07.2017].
- ²⁵ Sz. Juza, T. Kloc, *Uwikłani w sieci. Wzorce aktywności internetowej w kontekście uzależnienia od Internetu i nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży*, „Innowacje psychologiczne” 2012, nr 1(1), s. 24.
- ²⁶ Tamże, s. 19.
- ²⁷ K. Makaruk, Sz. Wójcik, *Nadużywanie Internetu przez młodzież. Wyniki badania EU NETADB*, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2013, nr 12(1), s. 35-48.
- ²⁸ K. Wolski, *Metody radzenia sobie przez organizacje ze zjawiskiem korzystania z Internetu w pracy w celach prywatnych*, „E-Mentor” 2010, nr 37(5), s. 15
- ²⁹ J. Kuś, P. Korotusz, *Wirtualna ucieczka: syntetyczny przegląd literatury dotyczącej zjawiska cyberdryfowania*, „Studia Psychologiczne” 2016, nr 54(3), s. 31.
- ³⁰ T. H. Eriksen, *Tyrania chwili. Szybko i wolno płynący czas w erze informacji*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2003.
- ³¹ E. Dolata, *Internet a doświadczenia temporalne*, w: *Oblicza Internetu. Internet w przestrzeni komunikacyjnej XXI wieku*, M. Sokołowski (red.), Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu, Elbląg 2006, s. 96.
- ³² M. Boni, *Raport Młodzi 2011*, Warszawa 2011, http://www.nck.pl/media/study/mlodzi_2011.pdf [dostęp 7.07.2017].
- ³³ Tamże.
- ³⁴ T. H. Eriksen, *Tyrania chwili. Szybko i wolno płynący czas w erze informacji*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2003, s. 106.
- ³⁵ W. Drath, K. Sz wajca, P. Kasprzak, A. Kuszt ykiewicz, W. Sowa: *Zalogowani w Internecie – wylogowani z rodziny? Nadużywanie Internetu przez młodzież a wyzwania rozwojowe i relacje rodzinne*, w: *Człowiek zalogowany 3. Różnorodność sieciowej rzeczywistości*, K. Tucholska, M. Wysocka-Pleczyk (red.), Biblioteka Jagiellońska, Kraków 2014, s. 151-155.
- ³⁶ M. Chuchra, *Wybrane symptomy dysfunkcjonalności rodzinny a aktywność studentów w Internecie*, „Current Problems of Psychiatry” 2014; nr 15(2), s. 74-77.
- ³⁷ R. Solecki, *Aktywność pokolenia cyfrowego w cyberprzestrzeni a funkcjonowanie w środowisku rodzinnym*, w: *Nowe wyzwania profilaktyki*, Z. B. Gaś (red.), Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Lublin 2016, s. 29-40.
- ³⁸ M. Sitarczyk, M. Łukasik, *Obraz systemu rodzinnego w percepcji młodzieży problematycznie używającej Internetu*, „Horyzonty Psychologii” 2013, nr 3, s. 141-161.
- ³⁹ E. Krzyżak-Szymańska, *Zachowania młodzieży w sieci i ich wpływ na społeczne funkcjonowanie w klasie* http://www.saferinternet.pl/images/stories/pdf_V_konferencja/ewa_krzyzak-szymanska_21.09.2011.pdf [dostęp 7.07.2017].
- ⁴⁰ M. Spitzer, *Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozumu siebie i swoje dzieci*, Wydawnictwo Dobra Literatura, Słupsk 2013.

- ⁴¹ R. Solecki, *Aktywność pokolenia cyfrowego w cyberprzestrzeni a funkcjonowanie w środowisku rodzinnym*, w: *Nowe wyzwania profilaktyki*, Z. B. Gaś (red.), Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Lublin 2016, s. 29-40.
- ⁴² Tamże, s. 31.

BIBLIOGRAFIA:

- Chuchra M., *Wybrane symptomy dysfunkcjonalności rodzinny a aktywność studentów w Internecie*, „Current Problems of Psychiatrii” 2014; nr 15(2).
- Dolata E., *Internet a doświadczenia temporalne*, w: *Oblicza Internetu. Internet w przestrzeni komunikacyjnej XXI wieku*, M. Sokółowski (red.), Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu, Elbląg 2006.
- Drath W., Sz wajca K., Kasprzak P., Kuszykiewicz A., Sowa W.: *Zalogowani w Internecie – wylogowani z rodziny? Nadużywanie Internetu przez młodzież a wyzwania rozwojowe i relacje rodzinne*, w: *Człowiek zalogowany 3. Różnorodność sieciowej rzeczywistości*, K. Tucholska, M. Wysocka-Pleczyk (red.), Biblioteka Jagiellońska, Kraków 2014.
- Eriksen T. H., *Tyrania chwili. Szybko i wolno płynący czas w erze informacji*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 2003.
- Juza Sz., Kloc T., *Uwikłani w sieci. Wzorce aktywności internetowej w kontekście uzależnienia od Internetu i nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży*, „Innowacje psychologiczne” 2012, nr 1(1).
- Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II przeprowadzonych wśród dzieci w wieku 9-16 lat i ich rodziców*, SWPS – EU Kids Online – PL, Warszawa 2011.
- Kuś J., Korotusz P., *Wirtualna ucieczka: syntetyczny przegląd literatury dotyczącej zjawiska cyberdryingowania*, „Studia Psychologiczne” 2016, nr 54(3).
- Ledzińska M., *Młodzi dorośli w dobie globalizacji. Szkice psychologiczne*, Wyd. Difin, Warszawa 2012.
- Makaruk K., Wójcik Sz., *Nadużywanie Internetu przez młodzież. Wyniki badania EU NET ADB*, „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” 2013, nr 12(1).
- Maślach A., Stępień K., *Młodość a nowe typy uzależnień*, Fundacja Servire Veritati, Instytut Edukacji Narodowej, Lublin 2010.
- Matejek J., M. Jędrzejko Z., Kowalczyk-Marcjan M., *Rodzina jako podstawowy czynnik ochronny przed zachowaniami ryzykownymi*, w: *Zachowania ryzykowne nastolatków*, M. Z. Jędrzejko, R. B. Sieroń (red.), Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Milanówek 2017.
- Postman N., *Technopol. Triumf techniki nad kulturą*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA, Warszawa 2004.
- Sitarczyk M., Łukasik M., *Obraz systemu rodzinnego w percepcji młodzieży problematycznie używającej Internetu*, „Horyzonty Psychologii” 2013, nr 3.
- Solecki R., *Aktywność pokolenia cyfrowego w cyberprzestrzeni a funkcjonowanie w środowisku rodzinnym*, w: *Nowe wyzwania profilaktyki*, Z. B. Gaś (red.), Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Lublin 2016.
- Spitzer M., *Cyfrowa demencja. W jaki sposób pozbawiamy rozum siebie i swoje dzieci*, Wyd. Dobra Literatura, Słupsk 2013.
- Szmigielska B., *Cale życie w Sieci*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Szwajca K., Drath W., Gondek K., Kasprzak P., Kuszykiewicz A., Ramus K., Sowa W., Ślęzak K., *Nowy pacjent, stare problemy? Kontekst diagnozowania uzależnienia od Internetu*, „Psychiatria i psychologia kliniczna” 2014, nr 2.
- Wolski K., *Metody radzenia sobie przez organizacje ze zjawiskiem korzystania z Internetu w pracy w celach prywatnych*, „E-Mentor” 2010, nr 37(5).

NETOGRAFIA:

- Badania TNS Polska, 2013, https://panoptykon.org/files/bezpieczenstwo_dzieci_w_internecie_2013.pdf [dostęp 13.06.2017].
- Badanie CBOS NR 110/2015, http://www.cbos.pl/SPI-SKOM.POL/2015/K_110_15.PDF [dostęp 14.06.2017].
- Badanie Nastolatki 3.0, NASK 2016, zrealizowane przez Instytut badawczy NASK, przeprowadzone przez Fundację Pedagogium we współpracy z Ośrodkiem Sondaży Społecznych na ogólnopolskiej próbie młodzieży gimnazjalnej i licealnej we wrześniu 2016r, <http://akademia.nask.pl/badania/RAPORT%20-%20Nastolatki%203.0%20%20wybrane%20wyniki%20badania%20C5%84%20og%20C3%B3lnopolskich.pdf> [dostęp 17.06.2017].
- Badanie zrealizowane przez TNS na zlecenie Orange Polska we współpracy z Fundacją Orange i Fundacją Dzieci Niczyje, https://panoptykon.org/files/bezpieczenstwo_dzieci_w_internecie_2013.pdf [dostęp 13.06.2017].
- Boni M., *Raport Młodzi 2011*, Warszawa 2011, http://www.nck.pl/media/study/mlodzi_2011.pdf [dostęp 7.07.2017].
- http://www.swps.pl/images/stories/zdjecia/eukidsonline/l_kirwil_raport_polska_eukidsonline_v3.pdf [dostęp 7.07.2017].
- Krzyżak-Szymańska E., *Zachowania młodzieży w sieci i ich wpływ na społeczne funkcjonowanie w klasie* http://www.saferinternet.pl/images/stories/pdf_V_konferencja/ewa_krzyzak-szymanska_21.09.2011.pdf [dostęp 7.07.2017].
- Wykład prof. zw. dr hab. Jagody Cieszyńskiej nt. „Wpływ wysokich technologii na rozwój dziecka” podczas konferencji naukowej w Rabce Zdroju (25.04.2016r.), zorganizowanej przez Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom z Zaburzeniami Rozwoju we współpracy z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Rabce-Zdroju, <http://pressmania.pl/prof-zw-dr-hab-cieszynska-wplyw-wysokich-technologii-na-rozwoj-poznawczy-dziecka/> [dostęp 5.07.2017].

FONOHOLIZM

Nowe wyzwanie dla szkolnej profilaktyki uzależnień

Gdyby przyjąć założenie, że występowanie problemów społecznych (oraz osób, które ich doświadczają) stanowi o funkcjonowaniu społeczeństwa, a nawet je konstytuuje, można powiedzieć, że jednym z nowych problemów, doświadczanych przez ludzi żyjących w tzw. społeczeństwie cyfrowym, jest problem e-uzależnień, który można zakwalifikować do szerszego kręgu uzależnień behawioralnych. Określenie „uzależnienia behawioralne” dotyczy tych form zaburzeń, które nie są związane z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych, natomiast z niekontrolowanym wykonywaniem pewnych czynności (Rowicka, 2015). Z powodu braku uwzględnienia uzależnienia od nowych mediów w klasyfikacjach ICD 10 i DSM-V naukowcy i osoby pracujące z osobami uzależnionymi, korzystają z kryteriów uzależnień substancjalnych lub patologicznego hazardu. Opierając się na kryteriach diagnostycznych uzależnienia według ICD-10, Woronowicz (2001) zaproponował, żeby e-uzależnienie diagnozować wówczas, kiedy w okresie ostatniego roku stwierdzono obecność co najmniej trzech spośród objawów:

- silną potrzebę lub poczucie przymusu korzystania z internetu;
- subiektywne przekonanie o mniejszej możliwości kontrolowania zachowań związanych z internetem, tj. upośledzenie kontroli nad powstrzymywaniem się od korzystania z internetu oraz nad czasem spędzania w sieci;
- występowanie – przy próbach przerwania lub ograniczenia korzystania z internetu – niepokoju, rozdrażnienia czy gorszego samopoczucia oraz ustępowanie tych stanów z chwilą powrotu do komputera;
- spędzanie coraz większej ilości czasu w internecie w celu uzyskania zadowolenia czy dobrego samopoczucia, które poprzednio osiągnąć było w znacznie krótszym czasie;
- postępujące zaniedbywanie alternatywnych źródeł przyjemności lub dotychczasowych zainteresowań na rzecz internetu;
- korzystanie z internetu, pomimo szkodliwych następstw (fizycznych, psychicznych i społecznych), o których wiadomo, że mają związek ze spędzaniem czasu w internecie”.

Zważywszy na to, że dzieci i młodzież do przeglądania stron internetowych najczęściej korzystają z cyfrowych urządzeń mobilnych (tablety, smartfony) nowym zjawiskiem, powiązaniem z szeroką problematyką e-uzależnienia (i węższym zjawiskiem uzależnienia od internetu) jest tzw. fonoholizm – problemowe korzystanie z telefonu komórkowego. Najogólniej rzecz ujmując, problem ten odnosi się do zaburzenia behawioralnego w postaci nałogowego używania telefonu komórkowego (Rowicka, 2015). Często zamiennie stosuje się sformułowanie „uzależnienie od telefonu komórkowego”. Mówimy o nim, gdy osoba nie jest w stanie normalnie funkcjonować bez swojego smartfona, najczęściej mającego dostęp do internetu. Telefon komórkowy jest włączony 24 godziny na dobę, a gdy śpimy, jest w zasięgu ręki. Cały czas sprawdzamy, czy nie ma jakiegoś powiadomienia. Nie mogąc odebrać telefonu, czujemy niepokój oraz rozdrażnienie. Problem fonoholizmu, zdawać by się mogło, zagraża jedynie dzieciom i młodzieży, jednakże co do istoty, dotykać on może osób w różnym wieku.

Symptomy fonoholizmu

Sprowadzając prezentowane treści na poziom możliwych do zaobserwowania zachowań, można powiedzieć, że symptomy nałogowego korzystania z telefonu komórkowego notujemy, analizując różnorodne źródła informacji:

- a. Zachowania ludzkie:** nierozstawianie się ze swoim telefonem, ciągła gotowość na odpisanie na e-maila, sms, bezustanne sprawdzane urządzenia i uruchamianie telefonu (np. częste sięganie po telefon, częste używanie go, sprawdzanie, trzymanie w dłoni bądź blisko siebie, przed sobą, przerywanie spotkań/rozmów w celu odebrania bądź nawiązania połączenia/wysłania wiadomości, wychodzenie z sali szkolnej w celu odebrania bądź nawiązania połączenia/odebrania/wysłania wiadomości, częste robienie sobie samej zdjęcie (selfie) i dzielenie się tym zdjęciem z innymi, korzystanie z urządzeń w miejscach i sytuacjach, w których nie powinno się tego robić.
- b. Stany psychiczne:** odczuwanie silnej potrzeby lub wręcz poczucie przymusu korzystania z telefonu (kompulsja), odczuwanie niepokoju, rozdrażnienia, gorszego samopoczucia przy próbach przerwania/

ograniczenia korzystania z urządzenia, wyraźna niezgoda i niezadowolenie z powodu ograniczenia możliwości korzystania z telefonu, odczuwanie niepokoju, rozdrażnienia w sytuacjach zabronienia korzystania z telefonu komórkowego, podkreślanie ważności wpływu bycia on-line na dziejące się wydarzenia, wysokie poczucie bezpieczeństwa związane z byciem on-line, przeżywanie strachu (lęku) z powodu niebycia w głównym nurcie informacji, przeżywanie negatywnych emocji związanych z niemożnością połączenia się z innymi osobami, zdobycia informacji (np. szukanie zasięgu za wszelką cenę).

c. Skutki zachowań: zaniedbywanie innych aktywności lub dotychczasowych zainteresowań na rzecz korzystania z telefonu, wycofanie się z dotychczasowych relacji z innymi, zamykając się w świecie wirtualnym, korzystanie z internetu/urządzeń pomimo szkodliwych następstw (niewyspanie, nieodpowiednie i nieregularne żywienie, zaniedbany wygląd, niewywiązywanie się ze swoich szkolnych, zawodowych, rodzinnych obowiązków), nadmierne rozproszenie i dekoncentracja np. na zajęciach lekcyjnych i poza nimi, problem z właściwym gospodarowaniem własnym czasem wolnym, częste nudzenie się i nic nierobienie, brak wyraźnej pasji w życiu, niski poziom angażowania się w sprawy szkolne, niska aktywność ruchowa, brak spędzania czasu wolnego w sposób aktywny, przejawianie tendencji do autoizolacji, pozostawianie na uboju grupy.

Skutki fonoholizmu

Pomimo tego, że w klasyfikacji chorób nie funkcjonuje termin uzależnienia od internetu, komputera czy telefonu komórkowego, wskazać należy, że nałogowe wykonywanie jakiegokolwiek czynności niesie za sobą negatywne skutki dla szeroko rozumianego zdrowia. Poniżej zestawiono najważniejsze negatywne konsekwencje kompulsywnego korzystania ze smartfona w wymiarze fizycznym, społecznym oraz psychicznym:

a. negatywne skutki fizyczne: kłopoty ze wzrokiem, zespół powtarzających się urazów, wynikających z przewlekłego przeciążenia układu mięśniowo-stawowego, charakteryzujący się bólami ramion, przedramion, nadgarstków i dłoni, szumów w uszach, przemęczenie, niewyspanie, brak snu, wypadki samochodowe (perspektywa osoby kierującej pojazdem oraz perspektywa osoby pieszej), krótkowzroczność, tzw. syndrom wyschniętych gałek ocznych (zacerwienione spojówki, piekące i szczypiące oczy);

b. negatywne skutki społeczne: zaniedbywanie obowiązków rodzinnych, szkolnych i zawodowych, sa-

motność życiowa, autoizolacja, ograniczenie kontaktów społecznych, nieumiejętność nawiązywania relacji społecznych, atrofia więzi rodzinnych, nieumiejętność kreatywnego spędzania czasu wolnego, cyberprzemoc, osiąganie gorszych wyników w nauce (brak koncentracji, niewystarczający czas poświęcany na naukę, nieumiejętność efektywnego przyswajania wiedzy przekazywanej przez nauczyciela, rozkojarzenie, brak kompetencji skupiania się na jednej wykonywanej czynności);

c. negatywne skutki psychiczne: niska samoocena, poczucie braku wpływu na otaczający świat, brak asertywności, niskie poczucie bezpieczeństwa, stany lękowe charakterystyczne dla syndromu odstawienia (stany depresyjne, agresja słowna i fizyczna, utrata poczucia wpływu na dziejące się wydarzenia, apatia).

Codzienne korzystanie ze smartfonów powodowane jest przede wszystkim faktem, iż są to z natury swojej urządzenia mobilne, charakteryzujące się względnie małymi wymiarami (mieszczące się w kieszeni), z własnym źródłem zasilania. Mobilność urządzeń cyfrowych z jednej strony powoduje, że ze smartfonów możemy skorzystać zawsze i wszędzie, z drugiej zaś ich mobilny charakter niejako wymusza na użytkowników bardzo szybką reakcję na przesłany komunikat. Dlatego, analizując problem fonoholizmu, nie sposób nie wspomnieć o tzw. syndromie FOMO (*fear of missing out*) – lęku przed pominięciem. Syndrom ów pojawia się najczęściej u (nad)aktywnych użytkowników mediów społecznościowych, lękających się, że „przegapią” coś istotnego i to coś ominie ich bezpowrotnie. W wolnym tłumaczeniu FOMO to ogromny lęk przed utratą ważnej informacji, zaś osoba cierpiąca na ten syndrom, nie może właściwie określić, co przegapia i jaka jest realna przyczyna powstałego lęku. FOMO nie wiąże się z bezpośrednim zagrożeniem, ale jest bez wątpienia uczuciem negatywnym, rozładowującym się dopiero, gdy osoba z syndromem FOMO sprawdzi powiadomienia na telefonie, lub zasiądzie przed komputerem. Osoby z syndromem FOMO nie tylko ciągle sprawdzają, czy nie wydarzyło się coś, co mogłoby umknąć ich uwadze, czują także potrzebę dzielenia się w mediach społecznościowych najdrobniejszym wydarzeniem ze swojego życia (dzielenie się zdjęciami jedzenia serwowanego w nowej, modnej restauracji), zdają relację, gdzie aktualnie przebywają, w co są ubrane, jakie samopoczucie im towarzyszy. To *cyfrowi ekshibicjoniści*, którzy zamieszczając informacje o samych sobie, kierują się z jednej strony potrzebą pochwalenia się, z drugiej zaś oczekują pozytywnych komentarzy swojej społecznościowej działalności.

Nalogowe korzystanie z telefonów komórkowych

Szczegółowa charakterystyka zjawiska fonoholizmu w Polsce

Na gruncie badań realizowanych w Polsce najbardziej szczegółowego opracowania zagadnienia fonoholizmu dokonała w roku 2016 Fundacja DBAM O MÓJ Z@SIĘG¹. Wyniki badań prowadzonych na próbie 22 086 uczniów szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych w wieku 12-18 lat wskazują, że tak naprawdę nie wiadomo, co warunkuje nawykowe sięganie po telefon komórkowy przez młodzież. Z jednej strony na kulturę korzystania z urządzeń mobilnych może mieć wpływ brak ustalonych zasad korzystania między innymi z telefonu komórkowego (60% młodzieży wskazuje, że w ich domach nie istnieją żadne zasady korzystania z telefonów komórkowych oraz internetu), brak rozmów z rodzicami o odpowiedzialnym korzystaniu z telefonu komórkowego (35% uczniów wskazała, że ich rodzice nigdy nie rozmawiali z dziećmi o szkodliwości nalogowego korzystania ze smartfonów oraz internetu), bądź też brak elementarnego wychowania w zakresie zachowywania się w miejscach publicznych. Z drugiej strony może być też tak, że uzależniają zainstalowane aplikacje, w tym przede wszystkim te społecznościowe (70% uczniów codziennie korzysta z różnego rodzaju aplikacji – najczęściej są to portale społecznościowe, komunikatory oraz aplikacje służące do rozrywki), programy czy gry. Niewątpliwie uznać należy, że część badanych osób przejawia symptomy fonoholizmu natury psychologicznej, takie jak: psychiczny przymus korzystania, potrzebę ciągłego bycia on-line, czy wewnętrzną potrzebę jak najszybszego udzielenia odpowiedzi na komunikat z sieci. W zrealizowanych badaniach jakościowych (wywiady pogłębione oraz eksperyment, polegający na 72 godzinnym pozostawaniu poza siecią internetu oraz braku możliwości korzystania ze smartfonów, innych mediów i komunikatorów cyfrowych) udało się zanotować podenerwowanie, lęk, a czasem agresję, związaną z niemożnością korzystania z komórki. Pomimo tego, że podjęty temat badań powinien być kontynuowany w najbliższej przyszłości, można powiedzieć, że osoby częściej uzależnione od telefonu komórkowego to te, które:

- szybciej od innych zaczynają korzystać z telefonu komórkowego typu smartfon,
- posiadają bezpośredni dostęp do internetu, korzystają z sieci bez żadnych zasad (brak reglamentacji czasu),

- są aktywnymi członkami na portalach społecznościowych, posiadają konta na dwóch, a nawet trzech takich portalach,
- nudzą się, nie mają własnych pasji i hobby,
- nie posiadają ustalonych zasad dotyczących korzystania z telefonu komórkowego w domu, w szkole oraz w miejscach publicznych,
- mają nienajlepszy kontakt z własnymi rodzicami (Dębski, 2017, s.25).

Biorąc pod uwagę wyniki powyższych badań oraz pamiętając o tym, że podstawą dobrego życia są relacje międzyludzkie, FUNDACJA DBAM O MÓJ Z@SIĘG stara się budować świadomość internautów na temat odpowiedzialnego korzystania z nowych narzędzi komunikacyjnych. Misją Fundacji jest uzmysłowienie społeczeństwu, że należy dążyć do tego, aby wszelkie działania przez nas podejmowane doprowadzały do poprawy jakości życia wszystkich członków danej społeczności i by zachowywać równowagę między życiem on-line i off-line.

dr Maciej Dębski
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytetu Gdańskiego

PRZYPIS:

¹ więcej na <http://dbamomojzasieg.com>

Kilka słów o człowieku...

Nowe technologie. Urządzenia mobilne. Zbawienie czy przekleństwo młodego pokolenia?

Korzystając z możliwości podzielenia się na łamach Informatora własnymi refleksjami na temat nowej technologii w życiu człowieka, pozwolę sobie we wstępie wspomnieć o projekcie „Kilka słów o człowieku...” i jednocześnie zaprosić Państwa uczniów do jego III edycji. „Kilka słów o człowieku...”, to Koło Naukowe Psychologiczno-Socjologiczne, które powstało w 2015 roku przy I Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Krzywoustego w Słupsku. Patronat nad samym Kołem objął magazyn psychologiczny *Charaktery* oraz psychiatrę – Janis Chrisidis, który swoim cennym doświadczeniem zawodowym wspierał między innymi treści programowe, poruszane w ramach spotkań. Koło jest otwarte dla Młodzieży (ze względu na ogromny szacunek do niej, celowo piszę wielką literą) ze szkół ponadgimnazjalnych Słupska. Głównym celem spotkań Koła jest rozwój kompetencji społecznych i obywatelskich Młodzieży oraz przygotowanie do Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy Psychologicznej, organizowanego przez *Charaktery*. Treści poruszane w ramach zajęć nie dotyczą tylko i wyłącznie psychologii, ale również socjologii, pedagogiki, jak i samej filozofii. Wielką wartością tym spotkaniom nadaje sama Młodzież ciekawa świata. Zaletą zajęć jest też praktycznie całkowity brak użycia podczas nich nowych technologii – wyjątkowo uruchamiany jest rzutnik na potrzeby filmu czy też prezentacji multimedialnej. Fundament spotkań stanowi rozmowa przy kawie i herbatce. Koło działa bez udziału nowej technologii trochę na przekór tym, którzy głoszą publicznie, że szkoły nowoczesne – to te placówki, które mają w swoich zasobach współczesne gadżety elektroniczne, znacznie podnoszące jakość kształcenia (sic!). Szkoda tylko, że podczas takich spotkań z „wizjonerami” nie ma słowa o zagrożeniach, płynących między innymi z nadmiernego „przywiązania” do urządzeń elektronicznych, szczególnie przez Młodzież.

Tematy, poruszane podczas spotkań II edycji, między innymi dotyczyły nowych technologii w życiu codziennym człowieka. Wiele czasu poświęciliśmy ogromnej wartości, jaką niesie ze sobą rozmowa twarzą w twarz z drugim człowiekiem. Cieszy niezmiernie fakt, że sama Młodzież zdaje sobie sprawę, jakie spustoszenie może powodować nowa technologia, szczególnie w przypadku, kiedy zaczyna dominować nad życiem realnym. Podczas kwietniowego wyjazdu do Warszawy na kolejny Finał Ogólnopolskiego Konkursu Wiedzy Psychologicznej, zgodnie staraliśmy się ograniczyć użytkowanie smartfonów do minimum, a skupić się maksymalnie na ota-

czającej nas przestrzeni, jak i samych ludziach. Nawet dorośli w codziennej gonitwie, wpatrzeni w ekrany naszych smartfonów, laptopów, czy tabletów, nie do końca zdajemy sobie sprawę, ile ważnych i ciekawych sytuacji ucieka naszemu postrzeganiu realnej rzeczywistości.

Problemy związane z użytkowaniem nowych technologii stają się na tyle istotne, że zaczynają być tworzone specjalne kampanie informacyjne, mające między innymi uwrażliwić rodziców, jak i samych nauczycieli, na sygnały mogące świadczyć o ich nadużywaniu. Szczególnie problematyczne jest korzystanie ze smartfonów przez Młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych. Jednak problem również dotyczy młodszych osób, a zaczyna się od samych rodziców, którzy dla świętego spokoju po ciężkim dniu pracy, przekazują do zabawy dziecku smartfon lub tablet, bez żadnej kontroli czasowej. Rodzic chcąc zwiększyć maksymalnie poziom bezpieczeństwa dziecka, wyposaża go w smartfon, dzięki któremu może w każdym momencie w celach kontrolnych połączyć się ze swoją pociechą. Jak w takim razie wymagać w późniejszym okresie od Młodzieży ograniczenia korzystania ze smartfonów w szkole, skoro od najmłodszych lat byli do tego przyzwyczajani? Są szkoły, które całkowicie zabroniły użytkowania smartfonów. Efekt jest łatwy do przewidzenia podobnie, jak z dawnym prawem obowiązujących w szkołach, który dotyczyło zakazu jedzenia słodkich bułek. Wystarczy mieć podstawową wiedzę z psychologii, żeby wiedzieć, że zakazane owoce smakują najlepiej. Oczywiście nie tylko dotyczy to Młodzieży, ale również dorosłych.

Zdecydowana większość Młodzieży korzysta ze smartfonów, mniejsza liczba młodych osób z telefonów komórkowych. Istotne jest rozróżnienie pomiędzy smartfonem a zwykłym telefonem komórkowym, który w przeciwieństwie do smartfona służy tylko i wyłącznie do dzwonienia, wysyłania wiadomości tekstowych i zdjęć. Zazwyczaj w zwykłych telefonach komórkowych problematyczne jest korzystanie z szybkich łącz internetowych, nie wspominając już o portalach społecznościowych, takich jak Facebook, Instagram, czy Twitter. Często w literaturze przedmiotu nie stosuje się rozróżnienia pomiędzy telefonem komórkowym a smartfonem, co uważam za błąd.

„Obecnie niemal wszystkie urządzenia przenośne (telefony komórkowe, smartfony, tablety, iPody itp.) są rozwijane z myślą o korzystaniu z usług online. Bezpłat-

ne sieci bezprzewodowe są coraz częściej dostępne w szkołach, na uczelniach, w centrach handlowych, kawiarniach, środkach masowej komunikacji. Rozwój nowych mediów spowodowany szybkim postępem technologicznym umożliwia między innymi zaspokojenie wielu potrzeb młodzieży i młodych dorosłych²¹. To powoduje, że problematyczne użytkowanie nowej technologii jest ściśle powiązane z internetem. Badania pokazują, że dwie trzecie Polaków (65%) regularnie z niego korzysta, a w ostatnim czasie nastąpił gwałtowny wzrost Internetu mobilnego: z roku na rok coraz więcej osób korzysta z sieci bezprzewodowo, używając do tego urządzeń mobilnych². Można nawet zaryzykować stwierdzenie, że gdyby wyłączyć internet, smartfony straciłyby na znaczeniu. Bycie cały

czas online, ciągle sprawdzanie Facebooka, czy nie pojawiły się nowe polubienia i komentarze pod zdjęciem, wrzucanie wszystkiego na Instagram, to tylko niektóre elementy wykorzystania smartfona w codziennym życiu przez Młodzież. Trudno jest znaleźć osobę wśród Młodzieży nieposiadającą, jakiego-

kolwiek profilu na portalu społecznościowym, które to dosyć często są również źródłem pozyskiwania informacji np.: o tym, co dzieje się aktualnie w szkole. Podchodząc sceptycznie do dziennika elektronicznego, sam kontaktowałem się z Młodzieżą przez Facebooka, zakładając w tym celu profil *Kilka słów o człowieku...* Kontakt był znacznie usprawniony.

Fonoholizm! Pojęcie sformułowane na potrzeby określenia nadmiernego i szkodliwego użytkowania telefonu komórkowego/smartfona. Pomimo rosnącego problemu nie traktuje się jeszcze fonoholizmu jako choroby psychicznej w klasyfikacjach międzynarodowych. Może to tylko kwestia czasu? Istotne wydaje się pytanie, które zadają sobie nie tylko rodzice, ale również nauczyciele, psychologowie, opiekunowie i inne osoby zainteresowane fonoholizmem, a mianowicie, co tak naprawdę powoduje problematyczne użytkowanie telefonu komórkowego/smartfona? *Z jednej strony na ich kulturę korzystania z urządzeń mobilnych może mieć wpływ brak ustalonych zasad korzystania między innymi z telefonu komórkowego, brak rozmów z rodzicami o odpowiedzialnym korzystaniu z telefonu komórkowego, bądź też brak elementarnego wychowania w zakresie zachowywania się w miejscach pu-*

blicznych. Z drugiej strony może być też tak, że uzależniają zainstalowane aplikacje (w tym przede wszystkim aplikacje społecznościowe), programy czy gry³. Są to czynniki ewidentnie powiązane z najbliższym otoczeniem młodej osoby oraz aplikacjami, jakie zazwyczaj posiadają w standardzie nowoczesne smartfony. Tych czynników może być znacznie więcej. Na dziś nie ma jednoznacznej odpowiedzi, który z nich bardziej przyczynia się do problematycznego użytkowania telefonu komórkowego/smartfona. Pozwolę jednak sobie postawić tezę, że w większym stopniu na problematyczne użytkowanie telefonu wpływają zainstalowane aplikacje, a szczególnie te powiązane ściśle z powszechnymi portalami społecznościowymi (np.: Facebook). Obecność

online deklarują praktycznie wszyscy respondenci mający od 18 do 24 lat oraz ogromna większość badanych, mających od 25 do 44 lat⁴. Czuję się zobowiązany w tym momencie tylko zasygnalizować o najnowszych badaniach, przeprowadzonych przez dr. Briana A. Pritmack i jego współpracowników z Uniwersytetu

w Pittsburghu. Przebadali oni 1787 osób w przedziale wiekowym 19-32 lata. Naukowcy pytali osoby badane między o to, ile czasu spędzają na określonych portalach społecznościowych, między innymi na Facebooku, Instagramie, czy też Google+. Okazało się, że osoby, które spędzały w ciągu dnia więcej niż dwie godziny na portalach, częściej zgłaszały uczucie samotności w porównaniu do innych badanych, którzy deklarowali obecność na portalach mniej niż trzydzieści minut dziennie. Czy zmienne psychologiczne, takie jak np. samotność powoduje, że ludzie więcej czasu spędzają na portalach społecznościowych, czy odwrotnie – im większe ich użytkowanie, tym większa samotność? Również i na to pytanie nie ma jednoznacznej odpowiedzi. Więcej na temat badania dr. Briana A. Primacka i współpracowników można przeczytać w artykule „Social Media Use and Perceived Social Isolation Among Young Adults in the U.S.”, który jest do pobrania za opłatą na stronie www.ajpmonline.org.

Jakie symptomy mogą świadczyć o problematycznym użytkowaniu przez Młodzież telefonu komórkowego/smartfona? Jest to między innymi:

- zaniedbywanie obowiązków szkolnych,
- spadek dotychczasowych zainteresowań,

- ciągle (nerwowe) sprawdzanie telefonu komórkowego/smartfona,
- znaczny zanik życia towarzyskiego,
- rozdrażnienie, nerwowość w przypadku braku dostępu do internetu czy urządzenia mobilnego, a nawet agresja, kiedy zabronione jest używanie telefonu.
- lęk, który powiązany jest z możliwością pominięcia jakiegoś ważnego wydarzenia czy informacji. Ma to również specjalistyczną nazwę FOMO (fear of missing out). Szczególnie dotyczy to użytkowników mediów społecznościowych.

Laptopy, notebooki, smartfony, tablety, stały dostęp do internetu to współczesne narzędzia pracy człowieka. Coraz bardziej staje się niemożliwe funkcjonowanie chociażby bez komputera, kiedy otaczający świat człowieka buduje wszystko w wirtualnej przestrzeni. Powstaje pewien paradoks w obszarze szkolnym. Staramy się z jednej strony maksymalnie poprzez różnorodne nakozy, zakazy, szkolenia, wykłady, dyskusje „odciągać” Młodzież od nowej technologii i internetu, z drugiej zaś strony wielokrotnie jako nauczyciele wymagamy, żeby zadana praca domowa była napisana na komputerze. Nie wspominając już o elektronicznym dzienniku, czy też prezentacjach multimedialnych.

Nie mam pretensji do Młodzieży, która gubi się coraz częściej w gąszczu nowych technologii. Mogę mieć jedynie żal do dorosłych, że dosyć często nie mają do zaproponowania młodym ludziom nic w zamian. Czy nie jest tak, że to my dorośli tak naprawdę nie mamy czasu na wychowywanie młodego pokolenia? Może my sami się już pogubiliśmy w tym świecie technologii i powszechnego dostępu do internetu? Odpowiadając na pytanie zadane w tytule artykułu, jestem zdania, że nowa technologia, a szczególnie urządzenia mobilne (telefon komórkowy/smartfon) coraz częściej stają się przekleństwem dla Młodzieży. To dopiero początek wszelkich problemów, jakie mogą pojawić się w związku z nadmiernym użytkowaniem między innymi urządzeń mobilnych. My dorośli, a szczególnie RODZICE i NAUCZYCIELE, mamy ogromną rolę do odegrania. Tylko jaka to jest rola? Tego nikt nie wie, skoro problem z użytkowaniem urządzeń mobilnych dotyka coraz częściej również dorosłych.

Najwyższa Izba Kontroli w grudniu 2016 roku przedstawiła komunikat z raportu na temat przeciwdziałania e-uzależnieniom instytucji, które teoretycznie są za to odpowiedzialne. „Szkoły i poradnie psychologiczno-pedagogiczne, które były pierwszymi jednostkami, mogącymi pomóc rodzicom w dostrzeżeniu i rozwiązaniu problemu nadużywania mediów elektronicznych, nie dokonywały rzetelnej diagnozy środowiska szkolnego pod kątem nadużywania mediów elektronicznych, a tym samym nie posiadały informacji o liczbie dotkniętych tych

problemem. W konsekwencji opracowane i realizowane szkolne programy profilaktyczne i wychowawcze obowiązujące w okresie objętym kontrolą, nie były ukierunkowane na działania w zakresie tej problematyki. Treść programów profilaktycznych odnosiła się do ogółu działań problemowych i koncentrowała się na szeroko rozpowszechnianych w mediach informacyjnych o zachowaniach dysfunkcyjnych, polegających na nadużywaniu alkoholu, nikotyny oraz problemie narkomanii i dopalaczy. Tylko dwie poradnie psychologiczno-pedagogiczne, spośród 11 objętych kontrolą, aktywnie uczestniczyły w procesie diagnozowania oraz przeciwdziałania e-uzależnieniom dzieci i młodzieży, poprzez szczegółowe wywiady i ankiety dot. e-uzależnienia”²⁵.

Na zakończenie stawiam pytanie do indywidualnego przemyslenia: **czy Państwa szkoła przygotowana jest na e-uzależnienia?**

I jeszcze jedno: dosyć często w literaturze można spotkać określenie, że współczesna Młodzież jest tak zwanym pokoleniem „always on” – zawsze dostępni, gotowi do skomentowania i udostępniania określonych plików. Jest to po prostu generalizacja, która moim zdaniem jest bardzo szkodliwa i może przynieść w dłuższej perspektywie więcej szkód niż korzyści. Podobnie, jak posługiwanie się pojęciami „pokolenie X, Y, Z”.

Maciej Maraszkiwicz

socjolog

Akademia Pomorska w Słupsku

I Liceum Ogólnokształcące w Słupsku

Netografia:

1. http://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.desklight-f1f26c7b-24a5-44e7-9650-e673cd7bfd8b/c/Jolanta_Jarczynska_Problematyczne_uzywanie_Internetu_przez_mlodzię_i_mlodych_doroslych_przegląd_narzędzi_do_przesiewowej_ocenę_tęgo_zjawiska.pdf [data dostępu 10.06.2017]
2. Korzystanie z Internetu, 2016: http://www.cbos.pl/SPI-SKOM.POL/2016/K_092_16.PDF [data dostępu 12.07.2016]
3. <http://dbamomojzasieg.com/wp-content/uploads/2016/04/Nałogowe-korzystanie-z-telefonow-komorkowych.pdf> [05.07.2017]
4. Korzystanie z Internetu, 2016: http://www.cbos.pl/SPI-SKOM.POL/2016/K_092_16.PDF [data dostępu 12.07.2016]
5. <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-przeciwdzialaniu-e-uzależnieniu-dzieci-i-mlodzieży.html>

Internet – dobry czy zły?

Internet to źródło ogromnej ilości danych i informacji, wiedzy niezbędnej i bezużytecznej, aplikacji, programów, gier. W dzisiejszych czasach dzieci są przesycone multimediami i nowoczesną technologią. Przez ciągły postęp, w którym żyjemy, nie zauważamy często istotnych spraw, związanych z naszymi dziećmi, a te poprzez brak zainteresowania ze strony dorosłych, brak akceptacji wśród rówieśników, nieśmiałość, czasami chęć poznania czegoś nowego, wpadają w świat wirtualny, nierzeczywisty, w którym nikt nie odmawia im zabawy, który nigdy się nie męczy.

Internet opanował cały świat i jako narzędzie pracy czy rozrywki stał się niezbędnym. W dzisiejszych czasach dzieciństwo jest przytłoczone przez media i multimedia. Rozwój technologii i ich ogólnodostępność powoduje, że dzieci, młodzież a nawet my dorośli spędzamy więcej czasu w sferze internetu niż w realnej rzeczywistości. Świat, który pędzi wciąż do przodu, nie jest tu dobrym doradcą wychowawczym. Niestety, często rodzice, aby mieć chwilę dla siebie, pozwalają dziecku na nadmierne korzystanie z dóbr technologicznych, tłumacząc sobie to tym, że internet korzystnie wpływa na edukację ich pociech i znacznie ułatwia zdobywanie wiedzy. Tylko jakiej wiedzy? Nie mogę zaprzeczyć, że internet posiada walory edukacyjne i wspiera proces kształcenia, jednak na młodych czekają tam również zagrożenia. Za szybkie osvajanie dziecka z siecią i w dodatku niekontrolowane korzystanie z internetu zagrożone jest wieloma niebezpieczeństwami. Oto tylko wybrane z nich:

- dostęp do nieodpowiednich informacji (pornografia, przemoc, oszustwa),
- przekazywanie poufnych informacji obcym osobom,
- zwabianie lub uwodzenie dzieci na spotkanie realne,
- uzależnienie od internetu.

Internet jest dobry czy zły? Na to pytanie nie ma odpowiedzi, bo internet sam w sobie jest tylko narzędziem. To od nas zależy jak to narzędzie wykorzystamy. Dzieci nie mają jednak takiej wiedzy i umiejętności, aby zawsze odróżnić dobro od zła. W kampanii „Dziecko w sieci” porównuje się internet do działania samochodu. Auto ułatwia przemieszczanie się i komunikację, ale z jego użytkowaniem wiąże się ryzyko. Musimy przestrzegać przepisów, ale również nasze bezpieczeństwo jest zależne od innych, dlatego w świecie wirtualnym, udzielając się w mediach społecznościowych, musimy przestrzegać zasady o ograniczonym zaufaniu, bo nie wiadomo, kto jest po drugiej stronie komputera.

Z najnowszych badań przeprowadzonych przez kampanię „Dziecko w sieci” wynika, że aż 64,5 % dzieci w wieku 12-17 lat otrzymuje zaproszenia z sieci na spotkania w realnym świecie i ponad połowa je przyjmuje.

Na pytanie: *Czy poinformowałaś kogoś o planowym spotkaniu z osobą poznaną w internecie?* ponad połowa ankietowanych twierdziła, że poinformowała koleżankę lub kolegę, a 26 % rodziców lub inną osobę dorosłą. Natomiast na spotkanie bez osoby dorosłej zdecydowała się prawie połowa badanych (48,2%), z kolegą lub koleżanką – 45,8% a z osobą dorosłą lub rodzicami – niecałe 2 %. Na podstawie tych badań można wysnuć wniosek, że rodzice zazwyczaj nie są autorytetem i źródłem wiedzy o bezpieczeństwie w internecie, dlatego ogromnie ważne jest uświadomienie im, jak ważne jest to zagadnienie. Nie unikniemy surfowania przez dzieci w wirtualnej przestrzeni, ale zadaniem nas dorosłych jest kształtowanie właściwych postaw młodych ludzi i ich świadomości na temat zagrożeń, wynikających z korzystania z internetu i radzenia sobie z niebezpiecznymi pokusami płynącymi z sieci. W to działanie musi włączyć się również szkoła, która powinna wprowadzać programy edukacyjne, związane z bezpieczeństwem w internecie.

Nasuwa się kolejne pytanie: kiedy rozpoznać, że dziecko/nastolatek przekroczył delikatną granicę pomiędzy ekscytującym światem internetu jako przestrzenią do nauki i rozrywki, a uzależnieniem? Termin uzależnienia można określić jako *silną i niekontrolowaną potrzebę robienia czegoś czy zażywania jakiejś substancji. Uzależnić można się nie tylko od alkoholu, narkotyków czy papierosów, lecz także od telewizji, komputera czy gier. W każdym przypadku chodzi o szybkie zdobycie „nagrody”: dobrego samopoczucia, rozładowania napięcia, kontaktu z inną osobą. W internecie taką nagrodą są też: poczucie bycia w centrum zainteresowania, bycia ważnym (bo ktoś odpowiada na moje komentarze na forum) oraz*

nowe, szybkie relacje z osobami o podobnych zainteresowaniach.

Według dr Kimberly Young istnieje 8 objawów uzależnienia od internetu, z czego 5 musi być stwierdzonych i muszą wystąpić w ciągu ostatniego roku. Są to:

1. Silne pochłonięcie internetem, wyrażające się w obsesyjnym myśleniu o nim nawet wtedy, gdy się z niego nie korzysta.
2. Sukcesywnie zwiększająca się ilość czasu przeznaczanego na przebywanie w internecie, aby osiągnąć satysfakcję z tej aktywności.
3. Powtarzające się nieudane próby kontrolowania czasu spędzanego w internecie.
4. Odczuwanie przygnębienia, niepokoju i podenerwowania z powodu ograniczenia lub zrezygnowania z korzystania z internetu.
5. Problem z kontrolowaniem czasu przebywania w sieci.
6. Występowanie problemów społecznych i osobistych (związanych z rodziną, przyjaciółmi, pracą lub/i szkołą), wynikających z zaabsorbowania internetem.
7. Okłamywanie ludzi z najbliższego otoczenia w celu ukrycia wzrastającego zaangażowania w aktywność internetową.
8. Aktywność internetowa przybiera formę ucieczki od problemów oraz przykrych stanów emocjonalnych.

Każdy może wykonać sobie taki test, żeby przekonać się, czy uzależnienie dotyczy również jego.

A co zrobić, by nie doprowadzić do uzależnienia? Moim zdaniem należy:

- pomóc znaleźć dziecku zainteresowanie/hobby inne niż komputer i internet (gra na jakimś instrumencie, sport, czytanie książek),
- spędzać z dzieckiem dużo czasu i rozmawiać z nim,
- poszerzać wiedzę na temat bezpieczeństwa w internecie, nie tylko w domu, ale również edukacją medialną na zajęciach w szkole,
- w myśl zasady „ufaj i kontroluj” – ustawiać kontrolę rodzicielską w komputerze.

Pewnego dnia wybrałam się z mężem do nowych znajomych z jego pracy. Jak się okazało, kolega męża mieszka kilkanaście kilometrów za miastem. Była to miejscowość w środku lasu i odnieśliśmy wrażenie, że czas się tam po prostu zatrzymał i wszystko stało w miejscu. Miało to oczywiście swoje uroki. Cisza, spokój i prawdziwy odpoczynek od codzienności. Nagle wpadła ich córka (nie można było nazwać tego wejściem) – miała może z 9-10 lat. Grzecznie się przywitała, rzuciła plecak w kąt i od razu zadała pytanie:

– Tato, czy mogę wyjść na dwór?

Byłam zdziwiona, ponieważ to pytanie nie pada często od dzieci... Gdy dziewczynka poszła, zaczęliśmy o tym rozmawiać. Zaskoczeni reakcją ich córki zaczęli-

śmy wypytywać rodziców o całą sytuację, a oni chichocząc pod nosem powiedzieli najważniejsze zdanie...

– Tutaj nie dochodzi internet!...

I pokazali nam przez okno boisko na polu, dwie bramki, a przy nich mnóstwo dzieci... Tak, jak było to kiedyś...

Jak ogromne było moje zaskoczenie, kiedy okazało się, że to taka prosta sprawa. Jest to może zbyt duże uproszczenie z mojej strony, wyłączyć internet i tyle, jednak pokazuje, że internet jest tylko narzędziem i da się bez niego żyć i funkcjonować.

Podsumowując, dzieci są zależne od nas dorosłych i ich wychowanie oraz przyszłość w dużej mierze zależy od nas – rodziców i nauczycieli. Przy dobrej organizacji i zachowaniu właściwych proporcji aktywności w sieci, internet może być źródłem pozytywnej wiedzy, zabawy, zaspakajania ciekawości świata i rozwijania zainteresowań. Przebywanie w sieci nie może być jedynym zajęciem czy zainteresowaniem, bo wychowanie małego i młodego człowieka przebiegać różnorodnie, wielokierunkowo i uwzględniać wiele form aktywności i obszarów życia.

Joanna Brzezińska

nauczyciel muzyki

w Przedszkolu Ekologiczno-Językowym Poziomka
we Włynkówku

Literatura:

1. Irena Pulak, *Dziecięcy świat w Internecie – potrzeby i niebezpieczeństwa*, W: *Dziecko w świecie wiedzy, informacji i komunikacji* / [red.] Stanisław Juszczyk, Irena Polewczyk. - Toruń: Adam Marszałek, cop. 2005. –S. 229-238
2. Jürgen Holtkamp; tł. Laura Mohort-Kopaczyńska, *Co ogłupia nasze dzieci?: nowe media jako wyzwanie dla rodziców*, Kraków: „Salwator”, cop. 2011. - 212, [1]
3. Nessia Laniado, Gianfilippo Pietra; przekł. Jacek Partyka, *Gry komputerowe, Internet i telewizja : co robić, gdy nasze dzieci są nimi zafascynowane?*, Kraków: „espe”, 2006. 143 s.
4. Sokołowski M. (red.). *Oblicza internetu. Internet w przestrzeni komunikacyjnej XXI wieku*. Wydawnictwo PWSZ, Elbląg, 2006.
5. Young K. S. *internet addiction: symptoms, evaluation, and treatment, Innovation in clinical practice: a source book*, Professional Resource Press, Sarasota, 1999.

Netografia:

1. <http://www.gim-nt.com/dbi/manual.pdf>
2. <https://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/uzaleznienie-od-internetu/>
3. <https://www.nik.gov.pl/plik/id,12563,vp,14960.pdf>

NIECZYNNE DO ODWOŁANIA! Wyloguj się do życia!

Kilka godzin na Facebooku i Messengerze, ciągle sprawdzanie i aktualizowanie wiadomości, bezsensowne przeglądanie kont innych użytkowników, to tylko niektóre czynności, jakie wykonywałem do 22 czerwca 2017 roku. Dokładnie w tym dniu dezaktywowałem konto na Facebooku, które posiadałem ponad 6 lat. Projekt „Nieczynne do odwołania” – bo tak nazwałem to działanie – jest z jednej strony uzupełnieniem badań z psychologii (praca magisterska) na temat nowej technologii i jej wpływu na relacje międzyludzkie, z drugiej zaś potrzebą zwykłego wylogowania do życia.

Facebook do tej pory służył mi jako narzędzie w pracy zawodowej (stały kontakt z uczniami z liceum i studentami), wykorzystywałem go również do promocji własnych działań, między innymi tych związanych z pracą w oświacie. Po pewnym czasie zauważyłem, że całkowicie zaczynała mi się zamazywać granica pomiędzy życiem prywatnym a zawodowym. Przyczyniło się do tego bycie ciągle online i natychmiastowe odpisywanie na pojawiające się wiadomości. Na początku sprawiało mi to ogromną satysfakcję, kiedy ważne sprawy służbowe mogłem rozwiązywać w kilkanaście minut, nie wychodząc praktycznie z domu. Dopiero po dłuższym czasie dostrzegłem, że odbywa się to kosztem mojego wolnego czasu, który powinien być przeznaczony na odpoczynek. Żyłem chyba też przekonaniem, że jeśli czegoś nie zrobię tu i teraz, to nie tyle świat się zawali, co miejsce pracy na pewno.

Kilkanaście razy złapałem się na tym, że po wyłączeniu Facebooka i spędzeniu na nim kilku godzin, tak naprawdę nie dowiedziałem się niczego wartościowego. Doszedłem do przekonania, że coraz trudniej o godne uwagi informacje, kiedy różnorodne profile, służące z nazwy do wymiany zdań i swoich poglądów, zalewa mowa nienawiści, zaś konta prywatne przepełnione są osobistymi przechwałkami, służącymi do podnoszenia własnej samooceny. Tak na marginesie, po pewnym czasie naprawdę można mieć dość, oglądając setne zdjęcie np. nowonarodzonego dziecka. Rozumiem, że rodzice się cieszą, ale żeby zaraz całkowicie obnażać się z tym publicznie? To jest tak zwany współczesny cyfrowy ekshibicjonizm. Wszystko trzeba pokazać, żeby inni widzieli. Ale po co? Może warto coś zachować dla siebie.

Wielokrotnie podczas zajęć, zarówno z uczniami i studentami, poruszałem problem nadmiernego użytkowania nowej technologii, kładąc główny nacisk na smartfony. Sam jednak też zadawałem sobie pytanie, czy ja nie mam z tym problemu? Pierwsze, co robiłem zaraz po przebudzeniu, to sprawdzałem telefon. Podobnie na przerwach w szkole, czy na uczelni.

Dwa dni przed samą dezaktywacją konta na Facebooku czułem radość, że zrobię coś nowego i jednocześnie sprawdzę siebie. Zastanawiałem się jednak, jak będę pozyskiwać informacje związane z wieloma wydarzeniami np. ze świata nauki, kultury czy też polityki. Nie wspominając już o imieninach i urodzinach znajomych, zwłaszcza tych najbliższych. Pierwsze dwa dni były dość ciekawe. Otwierałem komputer i nie wiedziałem do końca, co mam robić. Zwykle przecież nawykowo „odpalałem” Facebooka. Zacząłem oglądać zaległe filmy, czytać książki i odwiedzać strony internetowe poszczególnych instytucji. Zauważyłem także, że po kilku dniach „odwyku” od mediów społecznościowych, stałem się znacznie bardziej wyciszony i spokojny, a mój umysł funkcjonował jaśniej i w sposób bardziej uporządkowany.

Wielu moich znajomych chciało się dowiedzieć, jak to jest nie być na portalu społecznościowym. Do dziś bardzo polecam nie tylko swoim bliskim, ale każdemu, że warto zrobić sobie taki „reset” i wylogować się ze świata internetu, przynajmniej na tyle, na ile życie prywatne i zawodowe pozwala.

Miałem w planach systematyczne prowadzenie dziennika. Okazało się, że po kilku dniach od dezaktywacji konta, nie miałem już co pisać. Projekt „Nieczynne do odwołania” miał trwać do początku września. Jednak wiem już dziś, że na Facebooka wrócę zgrać tylko swoje zdjęcia i całą historię, a następnie całkowicie zlikwidować konto. Życie offline jest o wiele bardziej ciekawe i wartościowe.

Maciej Maraszkiewicz
specjalista ds. badań i analiz
w ODN w Słupsku

To nieprawda, że młodzież nie czyta!

*Każdego dnia wymieniamy się opiniami i tytułami na portalach internetowych.
To jest nasz świat i nasz język*

Pod takim hasłem w marcu br. w sali konferencyjnej Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej odbyło się spotkanie sieci współpracy i samokształcenia nauczycieli-bibliotekarzy miasta Słupska i regionu. Jako że był to pierwszy w tym roku kalendarzowym „zlot” miłośników dzielenia się książką z innymi, swoją obecnością zaszczyliło go kilkadziesiąt głodnych nowej wiedzy jednostek, wiele z nich przyjechało wiele kilometrów, by móc podyskutować o dolach i niedolach bibliotekarza z pozostałymi przedstawicielami tego zawodu. Poprowadzenie seminarium przypadło mnie i podjęłam to wyzwanie z przyjemnością! Zaowocowało ono dwoma ważnymi dla mnie aspektami misji, którą od niedawna sama realizuję jako opiekun szkolnej biblioteki w Zespole Szkół Ekonomicznych i Technicznych w Słupsku. Po pierwsze – przypomniało jego uczestnikom, jak bardzo twórcza może być „burza mózgów”, gdy pozbędą się oni lęku i oporów przed dyskusją z obcymi ludźmi, po drugie – podniosło poziom wiary w to, że młodzież ze szkół ponadgimnazjalnych nadal, wbrew obiegowym opiniom, jest aktywnym odbiorcą twórczości literackiej.

Siła stereotypu...

Treści prezentowane przeze mnie stanowiły rezultat kilkumiesięcznych badań, jakie prowadziłam w mojej szkole. Podejmując pracę na stanowisku nauczyciela-bibliotekarza, chciałam drobiazgowo poznać grunt, po którym przyszło mi poruszać się. Krótko mówiąc, postanowiłam dowiedzieć się, czy zaglądnąca do

biblioteki młodzież odwiedza ją jedynie w celu „wydzierżawienia” lektury, czy kieruje się również indywidualną potrzebą spotkania z książką. Do pracy wniosłam ze sobą poważną obawę, wywołaną obiegową opinią głoszącą, że: „młodzi ludzie nie czytają książek, ponieważ całymi dniami oglądają teraz wyświetlacze telefonu i komputera”. Wraz z koleżanką po fachu, Mariolą Józwiak, przygotowaliśmy ankietę diagnozującą czytelnictwo wśród nastolatków, którzy uczą się na co dzień w *Ekonomiku*. Dodatkowo, zaprosiliśmy uczniów do wywiadu na temat ich nawyków czytelniczych oraz wspomnień z lat dorastania. Jaki zbiorowy portret młodzieży wyłonił się dzięki tym działaniom?

Uczniów *Ekonomika* portret własny

Uczniowie odpowiadali na trzynaście pytań badających m.in.: sposoby spędzania wolnego czasu, rolę książki w ich życiu, ulubione gatunki literatury, popularność audiobooków. Oceniali także miejsce biblioteki szkolnej w ich codziennym życiu. Ankieta była anonimowa i pozwoliła uzyskać następujące informacje:

1. Ilu uczniów czyta?

Zdecydowana większość uczniów deklaruje, że czyta książki inne niż lektury szkolne (65%). Tylko 3% uczniów przyznało, że nie czyta ani książek ani gazet!

2. Jaką tematykę książek preferują uczniowie?

Najpopularniejsze gatunki literackie to: literatura przygodowa, fantastyka i fantasy (76%). Pozostałe to: powieść obyczajowa i kryminalna. Nikt nie

zaznaczył gatunku poetyckiego! Zatem proza bierze górę nad poezją!

3. Skąd uczniowie mają książki?

Zdecydowana większość uczniów deklaruje, że czyta książki wypożyczone z biblioteki szkolnej, rzadziej – pożyczają książki od znajomych czy samodzielnie je kupuje.

4. Papier czy słuchowisko?

Co ciekawe – spada popularność audiobooków! Po początkowym boomerze, uczniowie powrócili do kontaktu z tradycyjnie wydaną książką. Podkreślają, że lubią czytać w ciszy, odpoczywając od multimedialnych urządzeń. Docenili ponadto fakt, iż tylko klasyczna lektura książki pozwala ćwiczyć ortografię, interpunkcję oraz poprawność zapisu.

5. Ile czasu wolnego mają uczniowie?

Uczniowie nie dysponują taką samą ilością czasu wolnego. Młodzież dojeżdżająca (ok. 60% szkolnej społeczności) ma go zdecydowanie mniej, jednak czas spędzony w autobusie bardzo często wykorzystuje na lekturę! Niestety, ogranicza on możliwość podejmowania innych form ulubionych aktywności.

6. Jak uczniowie spędzają wolny czas?

Aż 45% odpowiedziało, że ulubioną formą spędzania wolnego czasu jest słuchanie muzyki. Na drugim miejscu jest spotkanie się ze znajomymi (26%), następnie: korzystanie z komputera i gier (19%). Uczniowie ZSEiT lubią także sport, oglądanie ciekawych programów w TV, rozmowy telefoniczne z przyjaciółmi i spacerować z psem. Jak na tym tle prezentuje się czytelnictwo? W wolnym czasie deklaruje je 28% ankietowanych.

7. Jak uczniowie czytają?

Ponad 50% czyta chętnie, 23% nawet bardzo chętnie, pozostałe 27% przyznało, że czyta niechętnie bądź w ogóle nie sięga po książki.

8. Dlaczego czytasz?

Na to pytanie większość ankietowanych odpowiedziała: dla rozrywki i odprężenia się po trudnym dniu w szkole. Część badanych przyznała, że w książkach poszukuje zarówno ważnych informacji, jak i opisu silnych emocji. Pojawiły się ponadto następujące sformułowania: *pani od polskiego mnie zmusza, czytam, bo lubię; czytam, bo lubię popłakać; by znaleźć się w innym świecie; uspokajam się wewnętrznie; czytanie mnie kręci*. Okazuje się, że książka zaspakaja różnorodne potrzeby.

9. Kto motywuje do czytania?

Najczęściej zaznaczano, że koledzy i nauczyciele (60%), rzadziej – rodzice czy rodzeństwo. Kilka osób przyznało, że ważną rolę w ich wyborach książkowych odgrywiają nauczyciele bibliotekarze (4%).

10. Jak często uczniowie ZSEiT czytają książki?

14% ankietowanych czyta codziennie, 26% czyta raz w tygodniu, pozostali – raz w miesiącu albo rzadziej.

11. Kogo czytamy najchętniej?

Aż 71% ankietowanych nie podało ulubionego autora! W nielicznych przypadkach pojawiły się następujące odpowiedzi: Sapkowski, Tolkien, Musierowicz, Rowling, Coelho.

12. Czy uczniowie korzystają ze szkolnej biblioteki?

Uff, aż 84% uczniów przyznało, że tak i to w szerokim wymiarze. Wśród niedogodności pojawiły się: zbyt mała liczba nowości, krótkie przerwy, odbierające możliwość porozmawiania na temat książek z bibliotekarzem, brak czasu po lekcjach. Uczniowie zaznaczyli, że lubią spędzać czas wolny w szkolnej bibliotece, zwłaszcza podczas okienek. Nie każdy uczeń, korzystający z biblioteki szkolnej, chce wypożyczać w niej książki!

13. Za co lubimy bibliotekę szkolną?

Większość (ok. 70%) odpowiedziała, że za: wystawy i gazetki, dostęp do komputerów, lekcje biblioteczne. Uczniowie chcieliby częściej uczestniczyć w spotkaniach autorskich z ciekawymi ludźmi. Od biblioteki oczekują dużej liczby recenzji posiadanych w księgozbiore tytułów. Zmobilizowałyby to uczniów do regularnego korzystania z biblioteki ZSEiT.

A jednak młodzież czyta...

Przedstawione wyniki, choć nie powalają z nóg, powinny budzić optymizm, szczególnie, gdy weźmie się pod uwagę dużą atrakcyjność komputera we współczesnym świecie oraz jego rolę w dojrzewaniu nastolatków. Nie należy również zapominać, że to także dzięki internetowi nastolatek może czytać książki lub docierać do nich, trafiać – chociażby przypadkiem – na ich reklamy, blogi czytających rówolatków, fanfiki, fora dyskusyjne itp.

W świetle przeprowadzonych badań inicjacja czytelnicza zdecydowanej większości ankietowanej młodzieży przebiegała prawidłowo. Rodzice czytali naszym uczniom w dzieciństwie, a w okresie późniejszym zachęcali do czytania, najczęściej kupując ciekawe książki. Na szczęście nastolatki nie potwierdzili stosowania przez rodziców tzw. antymetod, czyli przymusu, krzyku czy kary za nieczytanie.

Wspólnie stworzona przez nas „Lista Wymarzonych Książek” odkryła preferencje czytelnicze młodych ludzi. Wśród sugerowanych pozycji pojawiły się różnorodne tytuły: od popularnych w ostatnim czasie „50 twarzy Greya” po literaturę ambitną i naukową („Boże igrzysko. Historia Polski” – Norman Davies, „Historia filozofii” – Władysław Tatarkiewicz, „Dziennik z internowania” – Władysław Bartoszewski). Osobną kate-

gorię stworzyły pamiętniki i dzienniki z życia znanych postaci świata kultury (m. in. Witolda Gombrowicza, Sławomira Mrożka, Janusza Korczaka, Witkacego), jak również książki poruszające problemy młodzieży (m. in. „My, dzieci z dworca ZOO”). Równie chętnie uczniowie odwoływali się do literatury podróżniczej (relacje Wojciecha Cejrowskiego, Beaty Pawlikowskiej), historycznej i fantastyczno-naukowej. Prosimi o zamówienie opracowań niezbędnych do przygotowania się w konkursach i olimpiadach. Stwierdzili, że z przyjemnością skorzystaliby z lektur o charakterze obyczajowym (twórczość Małgorzaty Gutowskiej-Adamczyk, Joanny Bator). Zaskoczeniem było spore zainteresowanie uczniów literaturą faktu doby wojny i okupacji, problematyką żydowską oraz dotyczącą wojen religijnych.

Aż 83% ankietowanych przyznało, że posiada własny domowy księgozbiór. Dziewczeta mają więcej książek niż chłopcy. Pierwsze egzemplarze uczniowie otrzymali od rodziców w prezencie, kolejne zdobywali sami, w różnych okolicznościach. Wśród pierwszych zakupionych książek znalazły się komiksy oraz utwory o tematyce fantastycznej.

Topowe tytuły poszukiwane

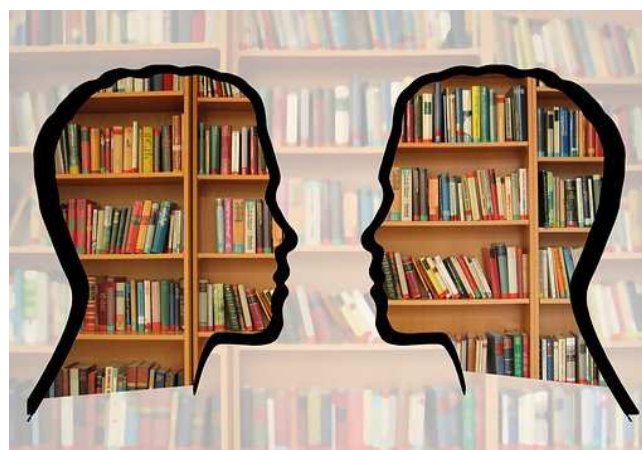
Po dokonaniu wstępnych „ogłędzin”, poprosiłyśmy młodzież o podanie konkretnych tytułów przeczytanych ostatnio książek. Najpopularniejszym typem zdecydowanie okazała się literatura fantastyczna dla młodzieży, która została odróżniona od „fantastyki dla dorosłych”, przede wszystkim przez obecność w fabule nastolatków jako pierwszoplanowych postaci literackich. Z wielu odmian takiej literatury najliczniej jest czytana fantastyka przygodowa – wybrało ją 65% uczniów. Wszyscy ankietowani potwierdzili, że czytali choć jedną książkę autorstwa Joanne K. Rowling. Uczniowie przyznawali w wywiadach, że wręcz uwielbiają opowieści o przygodach młodych czarodziejów oraz że czytali je kilka, a nawet kilkanaście razy. Kolejne na liście bestsellerów są takie pozycje, jak: „Hobbit” Johna Ronalda Tolkiena, „Zwiadowcy” Johna Flanagana oraz „Magiczne drzewo” Andrzeja Maleszki.

Drugą grupę książek, po które często sięgają uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, stanowią powieści o wampirach. Prym wiedzie cykl Stephenie Meyer, będący hitem czytelnictwa. Wampiryczną odmianą fantastyki, ze względu na silnie eksponowane w niej wątki obyczajowo-romansowe, wybierały przede wszystkim dziewczeta.

Trzecim pod względem poczytności typem literatury dla młodzieży są powieści obyczajowe, też preferowane głównie przez dziewczeta. Spośród polskich autorów wybierają one przede wszystkim: Małgorzatę Musierowicz, Agnieszkę Tyszkę, Ewę Ostrowską i Maję

Ozge. Dziewczeta chętniej niż chłopcy sięgają po książki autorów zagranicznych, takich jak: Lauren Brooke, Meg Cabot, Cathy Cassidy, Jacqueline Wilson – utwory tych twórców odznaczają się lekką, przyjemną tematyką. Należy zauważyć, że dużą liczbę wyborów lekturowych stanowią książki dotyczące problemu uzależnień czy patologii społecznych.

Czwarty pod względem poczytności typ książek stanowią komiksy! W Polsce nie ma tradycji czytania komiksów jak w USA, Belgii czy Francji, ale obrazkowe

historie coraz bardziej zyskują na znaczeniu. Uczniowie wymienili łącznie aż 42 tytuły polecanych innym komiksów, wśród których znalazły się m.in.: „Thorgal” (Rosiński, Van Hamme), dziewięć części „Kajka i Kokośza” (Christa), wszystkie trzy odcinki „Funky’ego Kowala” (Polch, Parowski, Rodek), „Skąd się bierze woda sodowa” Tadeusza Baranowskiego czy „Sznikiel” (Rosiński, Van Hamme).

Dla wielu młodych czytelników atrakcyjna jest również literatura niebeletrystyczna. Są to przede wszystkim biografie znanych postaci, na przykład piłkarzy, wywiady, wspomnienia („Justin Bieber”, „Ronaldo”, „Jesteś Bogiem. Historia Paktofoniki” Macieja Pisuka). Warto wspomnieć, że 3% młodych czytelników deklaruje lekturę książek o tematyce religijnej, kilkoro z nich wymienia „Biblię” jako źródło swoich literackich fascynacji.

Wśród tytułów wymienianych przez młodzież ponadgimnazjalną znalazło się wiele powieści-thrillerów Stephena Kinga, np. „Mroczna połowa”, „Gra Geralda”, „Mr Mercedes”, „Komórka”. Po „literaturę wysoką” sięga 15% badanych, a grupę tę fascynuje głównie „Wielki Gatsby” Scotta Fitzgeralda, „Mistrz i Małgorzata” Michała Bułhakowa, „Miłość w czasach zarazy”, „O miłości i innych demonach” Gabriela Garcii Marqueza, „Kobieta w lustrze” Erica Emmanuela Schmidta. Młodzież decyduje się również na lekturę polskiej literatury współczesnej (w wywiadzie pojawiły się takie tytuły jak: „Pianista” Władysława Szpilmana, „Madame” Antoniego Libery, opowiadania Marka Hłaski).

Młodzież czyta i wymaga!

Rezultatem przeprowadzonych badań było także kilka zaskakujących wniosków. Okazało się, że chłopcy czytają znacznie mniej książek niż dziewczęta, a i ich lekturowe wybory są mniej wszechstronne. Za to liczniej niż dziewczęta sięgają oni po fantastykę. W obiegu czytelniczym nastolatków nadal funkcjonuje literatura przygodowa niebędąca fantastyką, która była niezwykle popularna w czasach młodości rodziców naszych uczniów: powieści Marty Tomaszewskiej, Wiesława Wernica, Edmunda Niziurskiego, Alfreda Szklarskiego, Marka Twaina.

Uczniowie domagają się dopisania do listy szkolnych lektur dwóch pozycji: „Pamiętnika narkomanki” Barbary Rosiek i książki Christiane F. „My, dzieci z dworca ZOO”. Argumentują swój wybór silną potrzebą rozmawiania na tematy „zakazane”, niewygodne, trudne i „emocjonalnie ekstremalne”. Uważają, że dobra literatura to taka, która wyrasta z życia, ukazuje jego codzienne problemy oraz ludzi z marginesu. *Bibliotekarze nie znajdą się na książkach! Nie potrafią nam nic ciekawego zaproponować!* – ta powtórzona kilkakrotnie opinia zmroziła nam krew w żyłach! Zmusiła nas jednak to zastanowienia się nad rolą nauczyciela-bibliotekarza w rozwijaniu kompetencji czytelniczych wśród młodzieży. W dobie wszechstronnego rozwoju technologii informacyjnych musi on mieć naprawdę interesującą osobowość, żeby nawiązać z uczniem dialog, ciekawie opowiedzieć mu o pozyskanych przez bibliotekę tytułach, zrecenzować książkę w niebanalny sposób. Uczniowie chętnie wymieniali cechy osobowości, które chcieliby znaleźć w opiece szkolnego księgozbioru: życzliwość, przyjazne nastawienie do otoczenia, skłonność do poświęceń, towarzyskość, dyspozycyjność, chęć pomocy, pomysłowość, inteligencja, kulturalność i grzeczność, otwartość, cierpliwość oraz pracowitość. Być może „zagoniony” świat spowodował, że odwiedzający wypożyczalnię uczniowie oczekują chociaż od pań bibliotekarek odrobiny cierpliwości.

Coraz więcej młodych ludzi przychodzi do biblioteki nie tylko po książki, ale także po informacje. Zebrane tam materiały są im bardzo często przydatne podczas przygotowywania się do lekcji czy pisania referatów, a więc szeroko rozumianej nauki. Takiej pomocy od bibliotekarzy oczekuje 68% respondentów. Na uwagę zasługuje także inny rodzaj pomocy – pomoc w rozwiązywaniu problemów osobistych. Ponad 50% uczniów prosi o taką pomoc – czy ją otrzymuje?

Na koniec przedstawię Państwu zdanie z ankiety, które chyba najbardziej utkwiło mi w pamięci i będzie stanowić doskonałe podsumowanie problemu podjętego w artykule: *Pewnie chce pani, jak wszyscy dorośli,*

usłyszeć, że młodzież nie czyta książek, siedzi tylko w internecie i gra w głupie gry. Przykro mi, zasmuce panią, czytamy i to sporo! Więcej niż myślicie i czytacie wy – dorośli! Każdego dnia wymieniamy się opiniami i tytułami na portalach internetowych. To jest nasz świat i nasz język”.

Agata Marzec

polonista i nauczyciel-bibliotekarz
w Zespole Szkół Ekonomicznych i Technicznych
w Słupsku

Popularne blogi czytelnicze

<http://www.lupuslibri.pl/>
<http://zacofany-w-lekturze.pl/>
<http://czytamrecenzuje.pl/>
<https://wielkibuk.com/>
<http://ksiazkinaczacie.blox.pl/html>
<http://kurzojady.blogspot.com/>
<http://kotnakrecacz.pl/>
<http://ksiazkisportowe.blogspot.com/>
<http://godsavethebook.blogspot.com/>
<http://czytaneprzykawie.blogspot.com/>
<http://zacytana.com.pl/>
<https://naszksiazkowir.blogspot.com/>
<http://mishmasz79.blogspot.com/>
<http://od-deski-do-deski.blogspot.com/>
<http://basiapelc.blogspot.com/>
<http://www.bookparadise.pl/>
<http://blogikszkolkowe.blogspot.com/>
<http://www.czytambolubie.com/>

Czytambolubie

POMORSKA LIGA ZADANIOWA

W roku szkolnym 2016/2017 Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku po raz pierwszy organizował w ramach projektu „Zdolni z Pomorza” Pomorską Ligę Zadaniową (PLZ). Konkurs ten skierowany był do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych całego województwa pomorskiego. Celem konkursu była popularyzacja przedmiotów ścisłych i rozwijających kompetencje społeczne, rozbudzanie i rozwijanie zainteresowań uczniów oraz wspieranie ich uzdolnień kierunkowych, stwarzanie sytuacji pobudzających młodzież do twórczego myślenia i sprawdzania nabytych umiejętności, moty-

mioty. Do tej pory Liga Zadaniowa organizowana była w zakresie trzech przedmiotów: matematyki, fizyki i informatyki. W roku szkolnym 2016/2017 do przedmiotów konkursowych dołączyły: biologia, chemia i kompetencje społeczne. Okazało się to niewątpliwie strzałem w dziesiątkę. Liczba uczestników konkursu z tych nowych przedmiotów dorównywała uczestnikom z fizyki i informatyki.

Ligę Zadaniową organizowano na dwóch poziomach kształcenia, w trzech etapach – oddzielnie dla przedmiotów: fizyka, informatyka, matematyka, biolo-

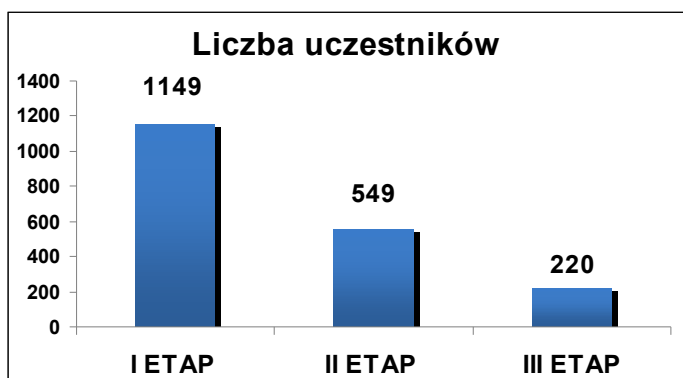
wowanie do promowania wartości pracy nad rozwojem swoich uzdolnień, samokształcenia i samorozwoju. Dodatkowo celem konkursu było promowanie osiągnięć uczniów, inspirowanie ich do obserwacji otaczającego świata, stwarzanie możliwości wykonywania doświadczeń/eksperymentów, prowadzenia obserwacji: biologicznych, chemicznych i fizycznych, ilustrujących procesy zachodzące wokół człowieka oraz kształtowanie umiejętności posługiwania się metodą naukową w praktyce teorii, jak też doskonalenia zdolności konstruktywnego porozumiewania się w różnych sytuacjach komunikacyjnych, wyrażania różnych punktów widzenia, kierowania się empatią, wykazywanie się tolerancją.

Pomimo że Pomorska Liga Zadaniowa realizowana była w ramach projektu „Zdolni z Pomorza”, konkurs miał formułę otwartą i każdy uczeń, uczęszczający do szkoły gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej w województwie pomorskim, mógł w nim uczestniczyć. W bieżącym roku szkolnym konkurs został rozszerzony o kolejne przed-

mioty, chemia, przedmioty rozwijające kompetencje społeczne. I etap (podstawowy) przeprowadzony został pod nadzorem nauczycieli w szkołach/placówkach oświatowych i trwał 45 minut. II etap (powiatowy) miał elektroniczną formę. Rozwiązane zadania uczniowie przygotowywali w domu i przesyłali poprzez portal „Zdolni z Pomorza”. III etap (wojewódzki) ponownie miał charakter stacjonarny. Uczestnicy rozwiązywali zadania w ciągu 90 minut pod kontrolą nauczycieli w dwóch miejscowościach: Słupsku i Gdańsku. Miejsca te organizatorzy konkursu wyznaczyli ze względu na łatwość dojazdu dla uczniów.

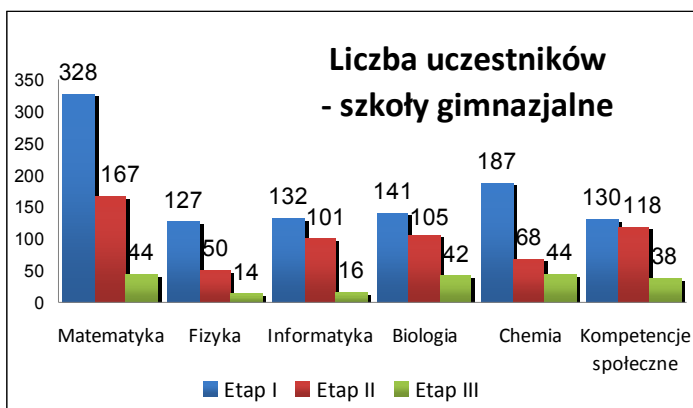
Do konkursu w I etapie przystąpiło **1149** osób, w kolejnych etapach liczba uczestników malała, i tak w II etapie w konkursie uczestniczyło **549** osób. Do III etapu zakwalifikowano **220** osób, a do finałowych zmagani konkursowych przystąpiło **198** osób (Ryc. 1). Konkurs odbił się szerokim echem wśród uczniów szkół i ich nauczycieli w całym województwie pomorskim.

Ryc. 1. Liczba uczestników Pomorskiej Ligi Zadaniowej.

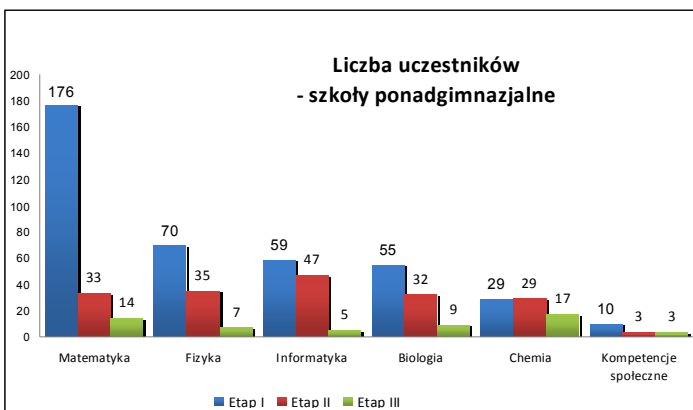

W konkursie wzięła udział dużo większa grupa uczniów ze szkół gimnazjalnych niż ze szkół ponadgimnazjalnych. Największą grupę spośród wszystkich stanowili uczestnicy startujący w konkursie z matematyki, a następnie z chemii, biologii, informatyki, fizyki, i kompetencji społecznych (Ryc. 2, Ryc.3). Organizatorzy mają nadzieję, że w kolejnych latach do konkursu przystąpi większa liczba uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych. Liczymy również na większą reprezentację uczestników z poziomu gimnazjalnego.

Ryc. 2. Zestawienie liczby uczniów Pomorskiej Ligi Zadaniowej ze szkół gimnazjalnych w rozbiciu na przedmioty.

Ryc. 3. Zestawienie liczby uczestników Pomorskiej Ligi Zadaniowej ze szkół ponadgimnazjalnych w rozbiciu na przedmioty.

Bardzo serdecznie w tym miejscu chcielibyśmy podziękować wszystkim uczestnikom Pomorskiej Ligi Zadaniowej i zachęcić ich do udziału w kolejnej edycji. Tym bardziej, że harmonogram konkursu był dość napięty, co dodatkowo zwiększało trudność uczestnictwa w zmaganiach konkursowych. W kolejnym roku szkolnym harmonogram ten zostanie zmieniony. Gratulujemy laureatom i osobom wyróżnionym (Tabela 1) uzyskania wysokiego wyniku. Laureaci Pomorskiej Ligi Zadaniowej, poza otrzymanymi nagrodami (dyplomy i bony pieniężne), mogą ubiegać się w następnym roku szkolnym o zakwalifikowanie do projektu „Zdolni z Pomorza” z pominięciem procedury rekrutacyjnej.

Poziom PLZ był bardzo wysoki w każdym z typów konkursu. Uczniowie wykazali się niezwykłą wiedzą i umiejętnościami. Na drugim etapie konkursu, kiedy to zadania rozwiązywali w domu, zaledwie w przeciągu 10 dni, pomysłowość rozwiązań, kreatywność i nietypowość oraz odniesienie prac do życia codziennego docenił każdy z ekspertów oraz organizatorzy.

Miło nam podkreślić dość duże zainteresowanie uczniów przygotowaniem dodatkowego własnego zadania konkursowego wraz z rozwiązaniem. Z biologii i chemii zadanie dodatkowe często miały charakter typowo doświadczalny, z fizyki często padały niekonwencjonalne pytania, np. zadanie Błażeja Smorawskiego (II LO Słupsk) o następującej treści: *Podczas fotografowania przedmiotu na soczewkę obiektywu aparatu fotograficznego usiadła mucha. Czy ma to wpływ na otrzymaną obraz fotografowanego przedmiotu? Czy na otrzymanym zdjęciu zobaczymy też muchę?*

Każde z przesłanych zadań dodatkowych potwierdzało wysoki poziom wiedzy i umiejętności uczniów, a także fakt, że umieli oni wykorzystać wiedzę zdobytą na lekcjach i poza nimi w praktyce.

Organizatorzy dziękują również wszystkim nauczycielom, przygotowującym uczniów do konkursu, za zaangażowanie, poinformowanie uczniów o konkursie, dopilnowanie terminów poszczególnych etapów. Dziękujemy Państwu wszystkim za sprawdzenie uczniowskich prac w pierwszym etapie.

Laureaci Pomorskiej Ligi Zadaniowej – etap wojewódzki

SZKOŁY GIMNAZJALNE

Biologia:

- 1 miejsce – Jakub Rymarz
- 2 miejsce – Julia Kalinowska
- 3 miejsce – Aleksandra Zdziennicka

Wyróżnienia:

- Kinga Susmarska
- Antonina Ziemian

Chemia:

- 1 miejsce – Jakub Rymarz, Anna Lipska
- 2 miejsce – Marcelina Wiśniewska
- 3 miejsce – Artur Kamieniecki, Mateusz Centkowski, Martyna Stoop

Fizyka:

- 1 miejsce – Karol Jaremczak
- 2 miejsce – Zuzanna Szybisty
- 3 miejsce – Mikołaj Hang oraz Krzysztof Hajderek

Wyróżnienie:

- Katarzyna Kucharska

Informatyka:

- 1 miejsce – Adrian Kwiatkowski
- 2 miejsce – Konrad Obernikowicz
- 3 miejsce – Michał Wawrzynowicz

Wyróżnienie:

- Bartłomiej Krawisz

Kompetencje społeczne:

- 1 miejsce – Sylwia Grzywacz
- 2 miejsce – Joanna Fehrmann
- 3 miejsce – Filip Maniński

Wyróżnienie:

- Zofia Gobis

Matematyka:

- 1 miejsce – Stanisław Biegowski
- 2 miejsce – Jan Borowski
- 3 miejsce – Jan Tryka

Wyróżnienie:

- Maciej Block

Chemia:

- 1 miejsce – Maksymilian Sapkowski
- 2 miejsce – Aleksandra Łach
- 3 miejsce – Julia Wendt

Wyróżnienia:

- Krzysztof Białkowski
- Aleksandra Warzocha

Fizyka:

- 1 miejsce – Michał Kolankowski
- 2 miejsce – Piotr Wojciechowski
- 3 miejsce – Aleksandra Gałka

Wyróżnienie:

- Maksymilian Sapkowski

Informatyka:

- 1 miejsce – Maciej Wróblewski
- 2 miejsce – Jakub Piasecki
- 3 miejsce – Agnieszka Omernik

Kompetencje społeczne:

- 1 miejsce – Wojciech Budziak
- 2 miejsce – Dariusz Ghaemi
- 3 miejsce – Wiktoria Kadłubańska

Matematyka:

- 1 miejsce – Jan Andrzejak
- 2 miejsce – Kamil Ryduchowski
- 3 miejsce – Tomasz Piechocki

Wyróżnienie:

- Tomasz Czajkowski

Organizatorzy serdecznie dziękują dyrektorom szkół, w których odbył się etap wojewódzki: Romualdowi Cichociememu (VIII Liceum Ogólnokształcące im. Komisji Edukacji Narodowej w Gdańsku) i Iwonie Wojtkiewicz (Zespołu Szkół Agrotechnicznych im. Władysława Reymonta w Słupsku) oraz przedstawicielom Lokalnych Centrów Nauczania Kreatywnego: Elżbiecie Żurawik (LCNK w Gdańsku) i Mateuszowi Melewskiemu (LCNK w Słupsku). Zorganizowanie w jednym czasie 12 typów konkursu było nie lada wyzwaniem dla tych placówek. Organizatorzy żywią nadzieję na dalszą współpracę w organizacji etapu wojewódzkiego PLZ w kolejnych latach.

dr Anna Kreft

*koordynator Pomorskiej Ligi Zadaniowej,
konsultant do spraw pracy z uczniem zdolnym,
edukacji przyrodniczej i diagnozy edukacyjnej
w ODN w Słupsku.*

SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Biologia:

- 1 miejsce – Mateusz Duszyński
- 2 miejsce – Natalia Kempa
- 3 miejsce – Szymon Kukliński

Wyróżnienie:

- Barbara Michałowicz

Fundusze Europejskie
Program Regionalny

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Pomorska Liga Zadaniowa – matematyka

Potęgą matematyki polega na pomijaniu wszystkich myśli zbędnych i cudownej oszczędności operacji myślowych.

Ernst Mach

W konkursie Pomorskiej Ligi Zadaniowej w zakresie matematyki wzięło udział łącznie 504 uczniów. Konkurs przebiegał w trzech etapach: szkolnym, powiatowym i wojewódzkim osobno dla uczniów gimnazjów oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Uczestnicy rozwiązywali zestawy zadań o różnym stopniu trudności o treściach zgodnych z podstawą programową oraz tych wykraczających poza podstawę, wskazanych w wykazie udostępnionym uczestnikom i nauczycielom, sprawującym opiekę merytoryczną nad uczniami, biorącymi udział w konkursie. Zadania konkursowe wymagały od uczestników przede wszystkim umiejętności rozumowania matematycznego oraz tworzenia strategii rozwiązania, ale też znajomości pojęć matematycznych, umiejętnego korzystania z twierdzeń oraz własności obiektów matematycznych.

Na etapie szkolnym uczniowie gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych rozwiązywali różne zestawy składające się z 5 zadań. W zestawie dla gimnazjów na etap szkolny uczeń miał rozwiązać m.in. zadanie:

$$\text{Wykaż, że: } \frac{25^3 + 12^3}{25^3 + 13^3} = \frac{25 + 12}{25 + 13}$$

Uczniowie najczęściej rozwiązywali to zadanie wykonując po prostu obliczenia rachunkowe – podnosząc liczby do trzeciej potęgi, dodając wyniki w liczniku i mianowniku i skracając ułamek, następnie rozkładali liczby z licznika i mianownika na odpowiednie składniki. Poniżej pokazuję rozwiązanie, które nie wymaga podnoszenia liczb do potęgi trzeciej, ale wykorzystania wzorów skróconego mnożenia. Zauważmy, że wskazuje ono również na ogólną zasadę rozwiązań zadań tego typu:

$$\text{typu } \frac{a^3 + b^3}{a^3 + c^3} = \frac{a + b}{a + c} \quad \text{gdzie } a = b + c$$

Rozwiązanie:

$$\begin{aligned} \frac{25^3 + 12^3}{25^3 + 13^3} &= \frac{(25 + 12)(25^2 - 25 \cdot 12 + 12^2)}{(25 + 13)(25^2 - 25 \cdot 13 + 13^2)} = \frac{(25 + 12)(25^2 - (13 + 12) \cdot 12 + 12^2)}{(25 + 13)(25^2 - (12 + 13) \cdot 13 + 13^2)} = \\ &= \frac{(25 + 12)(25^2 - 13 \cdot 12 - 12^2 + 12^2)}{(25 + 13)(25^2 - 12 \cdot 13 - 13^2 + 13^2)} = \frac{(25 + 12)(25^2 - 13 \cdot 12)}{(25 + 13)(25^2 - 12 \cdot 13)} = \frac{25 + 12}{25 + 13} \quad \text{c.n.d.} \end{aligned}$$

W zestawie dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych na etap szkolny było m.in. zadanie:

$$\text{Oblicz granicę ciągu o wyrazie ogólnym } a_n = \frac{\left(1 - \frac{1}{2^2}\right)\left(1 - \frac{1}{3^2}\right)\left(1 - \frac{1}{4^2}\right) \cdots \left(1 - \frac{1}{n^2}\right)}{\frac{1}{1 \cdot 3} + \frac{1}{3 \cdot 5} + \frac{1}{5 \cdot 7} + \cdots + \frac{1}{(2n-1) \cdot (2n+1)}}$$

Rozwiązanie tego zadania wymagało od uczniów sprytu matematycznego i zauważenia, że każdy czynnik z licznika można przedstawić w postaci:

$$1 - \frac{1}{k^2} = \frac{k^2 - 1}{k^2} = \frac{(k-1)(k+1)}{k^2},$$

a każdy czynnik z mianownika w postaci:

$$\frac{1}{(2k-1)(2k+1)} = \frac{1}{2} \cdot \left(\frac{1}{2k-1} - \frac{1}{2k+1} \right)$$

Zatem w liczniku otrzymujemy

$$\frac{2^2-1}{2^2} \cdot \frac{3^2-1}{3^2} \cdot \frac{4^2-1}{4^2} \cdot \dots \cdot \frac{n^2-1}{n^2} = \frac{(2-1)(2+1)}{2^2} \cdot \frac{(3-1)(3+1)}{3^2} \cdot \frac{(4-1)(4+1)}{4^2} \cdot \dots \cdot \frac{(n-1)(n+1)}{n^2},$$

skąd po skróceniu jednakowych czynników otrzymujemy $\frac{n+1}{2n}$.

W mianowniku natomiast otrzymujemy:

$$\begin{aligned} & \frac{1}{2} \cdot \left(1 - \frac{1}{3}\right) + \frac{1}{2} \cdot \left(\frac{1}{3} - \frac{1}{5}\right) + \frac{1}{2} \cdot \left(\frac{1}{5} - \frac{1}{7}\right) + \dots + \frac{1}{2} \cdot \left(\frac{1}{2n-1} - \frac{1}{2n+1}\right) = \\ & = \frac{1}{2} \cdot \left(1 - \frac{1}{3} + \frac{1}{3} - \frac{1}{5} + \frac{1}{5} - \frac{1}{7} + \frac{1}{7} - \dots + \frac{1}{2n-1} - \frac{1}{2n+1}\right) = \frac{1}{2} \cdot \left(1 - \frac{1}{2n+1}\right) = \\ & = \frac{1}{2} \cdot \frac{2n+1-1}{2n+1} = \frac{n}{n+1}. \end{aligned}$$

Stąd mamy $\lim_{n \rightarrow \infty} a_n = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\frac{n+1}{2n}}{\frac{n}{n+1}} = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{n+1}{2n} \cdot \frac{2n+1}{n} = 1.$

Na etapie powiatowym uczniowie zarówno gimnazjów, jak i szkół ponadgimnazjalnych, rozwiązywali różne zestawy 5 zadań, które pobierali z platformy Pomorskiej Ligi Zadaniowej (PLZ), a następnie swoje rozwiązania zamieszczali na stronie PLZ. Uczniowie rozwiązywali m.in. zadanie, które wymagało od uczniów nie tylko sprawności rachunkowej i rozumienia podstawowych działań na liczbach, ale także rozumowania i argumentowania.

Dla uczniów gimnazjów										Dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych										
<i>Odkryj mnożenie, wiedząc, że cyfry R, U, B, I, K są różne między sobą.</i>										<i>Odkryj mnożenie, wiedząc, że cyfry L, I, G, A są różne między sobą.</i>										
						R	U	B	I	K							L	I	G	A
						R	U	B	I	K							L	I	G	A
						*	*	*	*	K						*	*	*	*	L
			*	*	*	*	*	*	*	I					*	*	*	*	I	
			*	*	*	*	*	B						*	*	*	*	G		
			*	*	*	*	U							*	*	*	*	A		
+	R	U	B	I	K									*	*	*	*	*	*	*
	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*				*	*	*	*	*	*	*

Oprócz rozwiązań zadań konkursowych uczniowie mogli zamieścić samodzielnie ułożone i rozwiązane na co najmniej dwa sposoby zadanie autorskie.

Na etapie wojewódzkim uczniowie również rozwiązywali 5 zadań, które wymagały od uczniów zaawansowanej umiejętności myślenia matematycznego. Uczniowie rozwiązywali zadania różnymi sposobami. Poniżej prezentuję ciekawe rozwiązania uczestników. Zadanie 1. zestawu dla gimnazjalistów można było rozwiązać stosując np. układ równań, ale również rozumowanie „od końca”. Zadanie 1. zestawu dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych można było rozwiązać zauważając, że

$$\begin{aligned} b_1 \cdot b_2 \cdot b_3 \cdot \dots \cdot b_{16} \cdot b_{17} &= 2^{\bar{a}_1} \cdot 2^{a_2} \cdot 2^{a_3} \cdot \dots \cdot 2^{a_{16}} \cdot 2^{a_{17}} \\ &= 2^{a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_{16} + a_{17}} = 2^{136} \end{aligned}$$

Na następnej stronie rozwiązanie, w którym uczestnik udowodnił, że ciąg jest ciągiem arytmetycznym (rys. 1).

$$a_n = a_1 \cdot q^n$$

$$q^n = \frac{a_n}{a_1}$$

$$a_3 = a_1 + 8r$$

$$a_3 = \frac{a_1 + a_3}{2} = \frac{a_1 + a_1 + 16r}{2} = a_1 + 8r$$

Zadanie 1. (0-10)

Dany jest ciąg (a_n) , dla którego $a_1 + a_2 + a_3 + \dots + a_{16} + a_{17} = 136$.
Ciąg (b_n) określony wzorem $b_n = 2^{2n}$ jest geometryczny. Oblicz b_9 .

(b_n) $2^{2 \cdot 1}, 2^{2 \cdot 2}, 2^{2 \cdot 3}, \dots, 2^{2n}$ ponieważ jest geometryczny
to q na podstawie 1. i 2 wyrazu (b_n) wynosi $q \in \mathbb{C}$
 $q^1 = \frac{2^{2 \cdot 2}}{2^{2 \cdot 1}} = 2^{2-2} = 1$
i dalej $q^2 = \frac{2^{2 \cdot 3}}{2^{2 \cdot 2}} = \frac{2^{6-4}}{2^{4-4}} = 2^2 = 4$ $\Rightarrow q = \sqrt{2^{2-2}} = 2$
wtedy $2^{2 \cdot 2} - 2^{2 \cdot 1} = 2^{4-2} = 2^2 = 4$ *obie strony są dodatnie więc robimy /2*
 $2a_2 - 2a_1 = a_3 - a_1$
 $2a_2 - a_3 = a_1$
 $2a_2 = a_1 + a_3$
 $a_2 = \frac{a_1 + a_3}{2}$

Zatem suma $a_1 + a_2 + \dots + a_{17} = \frac{a_1 + a_{17}}{2} \cdot 17 = 136$
przez $a_2 = \frac{a_1 + a_3}{2}$ oraz $a_3 = a_1 + 8r$ *co oznacza że (a_n) jest ciągiem arytmetycznym*
Zatem $\frac{a_1 + a_1 + 16r}{2} \cdot 17 = 136$ *gdzie $r \in \mathbb{C}$ (różnica ciągu arytm.)*
 $a_1 + 8r = 8$ *co zamierzam, że jest równe a_2*

Zatem $b_9 = 2^{2 \cdot 9} = 2^8 = 256$
Odp.: Wyraz b_9 ciągu geo (b_n) wynosi 256.

Rys. 1

Zadanie 2. (0-10)

Rozwiąż równanie $2x - 5 + 2\sqrt{x^2 - 5x} + 2\sqrt{x-5} + 2\sqrt{x} = 48$.

$$2x - 5 + 2\sqrt{x^2 - 5x} + 2\sqrt{x-5} + 2\sqrt{x} = 48$$

$$2(x-5) + 2(\sqrt{x(x-5)} + \sqrt{x-5} + \sqrt{x}) = 48$$

$$\sqrt{x-5}(\sqrt{x-5} + 2\sqrt{x}) + 2\sqrt{x-5} + 2\sqrt{x} = 48$$

$$(\sqrt{x-5} + 2\sqrt{x})(\sqrt{x-5} + 2) = 48$$

$$2x - 5 + 2\sqrt{x^2 - 5x} + 2\sqrt{x-5} + 2\sqrt{x} = 48$$

$$x + 2\sqrt{x(x-5)} + x - 5 + 2(\sqrt{x-5} + \sqrt{x}) = 48$$

$$(\sqrt{x} + \sqrt{x-5})^2 + 2(\sqrt{x-5} + \sqrt{x}) = 48$$

Niech: $t = \sqrt{x} + \sqrt{x-5}; t \geq 0$

$$t^2 + 2t - 48 = 0$$

$$(t-6)(t+8) = 0$$

$$t = 6 \vee t = -8$$

$$\sqrt{x-5} + \sqrt{x} = 6 \quad \vee \quad \sqrt{x-5} + \sqrt{x} = -8$$

$$x - 5 + 2\sqrt{x(x-5)} + x = 36$$

$$2\sqrt{x(x-5)} = 41 - 2x$$

$$4x^2 - 20x = (41 - 2x)^2$$

$$4x^2 - 20x = 1681 - 164x + 4x^2$$

$$144x = 1681$$

$$x = \frac{1681}{144}$$

Rys. 2

Na wysoki poziom matematycznego myślenia, w tym tworzenia strategii rozwiązania, wskazują rozwiązania uczniowskie zadania 3. (gimnazjum) i zadania 2. (szkoła ponadgimnazjalna) – jak na rysunku numer 2.

Laureaci i finaliści uczniowie szkół ponadgimnazjalnych i gimnazjów zaprezentowali wysoki poziom myślenia matematycznego, doskonale radzą sobie z rozwiązywaniem problemów matematycznych.

Gratuluje wszystkim uczestnikom, którzy wzięli udział w konkursie Pomorska Liga Zadaniowa. Dziękuję i gratuluje nauczycielom sprawującym opiekę merytoryczną nad uczniami.

Ewa Ludwikowska
ekspert Pomorskiej
Ligi Zadaniowej
w zakresie matematyki

„Fizyka! DAJ SIĘ UWIEŚĆ!”

Przekonany jestem, że wszyscy nauczyciele fizyki znają niedużą książeczkę, wydaną pod powyższym tytułem i na pewno polecają ją swoim uczniom. Jej autor – Christoph Drösser – udowadnia w niej wszystkim niedowiarkom, dlaczego parówki muszą zawsze pękać wzdłuż oraz dlaczego starszy o kilkadziesiąt kilogramów tata zawsze zjedzie na nartach szybciej od syna ze stołu tej samej górki. To oczywiście tylko dwa z tematów wspomnianej książeczki, wszystkie tematy są w niej poparte odpowiednim rozumowaniem, a nawet wprowadzonymi w bardzo elegancki sposób formułami matematycznymi.

To nie przypadek, że „dałem się uwieść” tytułowi książki Drössera w kontekście zakończonej przed wakacjami pierwszej edycji Pomorskiej Ligi Zadaniowej. Na kolejnych trzech etapach Ligi ujawniło się bowiem kilku uczniów, których – jak się wydaje – fizyka chyba naprawdę porwała! Dotyczy to zarówno uczniów gimnazjów, jak i szkół ponadgimnazjalnych. Dlaczego w takim razie użyłem słowa „chyba”? Organizatorzy Pomorskiej Ligi Zadaniowej nie musieli o tym wiedzieć, ale każdy z nauczycieli, prowadzących wyróżnionych w Lidze uczniów wie doskonale, że ich wychowankowie nie od dzisiaj bawią się fizyką. Praktycznie wszystkie te „perełki” to albo uczestnicy programu Zdolni z Pomorza, albo słuchacze (nierzadko od kilku lat) Słupskiej Szkoły Młodych Fizyków, albo korzystający z Indywidualnych Programów Nauczania w swoich szkołach. Niektórzy korzystają nawet jednocześnie z kilku takich (i innych) form zajęć pozalekcyjnych. Oczywiście Pomorska Liga Zadaniowa (jak również różne wojewódzkie konkursy typu Konkurs Projektów Edukacyjnych czy Konkurs Doświadczeń Pokazowych z fizyki) to znakomita formuła oszlifowania tych perełek lub raczej – diamentów, i zrobienia z nich czystej wody brylantów. Aktualne pozostaje więc pytanie – jak w sposób systematyczny wyszukiwać całkowicie NOWYCH ZDOLNYCH (mogą być nawet „z Pomorza”)?

Po pierwsze – trzeba chyba podjąć decyzję czy Liga ma być na podstawowym (a nawet niższym) poziomie znajomości fizyki po to, by mogli w niej uczestniczyć wszyscy, czy też raczej na znacznie rozszerzonym poziomie znajomości tego przedmiotu (oraz matematyki). Z pełną premedytacją używam tu słów „poziom znajomości” przedmiotu, a nie – podstawowy lub rozszerzony program nauczania według Ministerstwa Edukacji Narodowej. To są dwa zupełnie różne pojęcia! Gimnazjów

praktycznie już nie ma, a za dwa lata nie będzie ich wcale, więc szkoda czasu na mówienie o poziomie gimnazjalnym. Pozostają więc tak zwane jeszcze do dzisiaj (i przez najbliższe pięć lat) „szkoły ponadgimnazjalne”, istniejące już za dwa lata równoległe z nowymi szkołami ponadpodstawowymi. I jeśli utrzymają się w liceach klasy sprofilowane, to nazwa „liceum ogólnokształcące” będzie jak dotąd, zupełnie nieuprawniona. Do którego profilu dostosować problematykę Pomorskiej Ligi Zadaniowej?

Podstawowym jednak problemem pozostaje kwestia pełnego zaangażowania nauczycieli fizyki i chyba także przyrody w poszukiwaniu uczniów szczególnie zdolnych. Wprawdzie w szkołach podstawowych przyrody już niedługo nie będzie, w liceach „ogólnokształcących” na razie tak, jeśli utrzymają się klasy sprofilowane. A szkoły tzw. branżowe to pieśń wcale nie tak dalekiej przyszłości! I już w roku szkolnym 2017/2018 pojawi się problem – czy PLZ będzie także dla uczniów klas siódmych szkół podstawowych? A za rok – siódmych i ósmych? Jedno jest jednak pewne – szkoły muszą znać harmonogram poszczególnych etapów Ligi już na początku roku szkolnego, harmonogram oraz zakres wymagań merytorycznych i formalnych. Tylko w takim przypadku nauczyciel będzie mógł przygotować swoich uczniów do wzięcia udziału w Lidze. Taka opieka merytoryczna nauczyciela pozwoli tym uczniom na udział także w innych konkursach z fizyki, nie tylko konkursach o charakterze lokalnym czy wojewódzkim.

Bardzo trudno jest także znaleźć odpowiedź na pytanie: jak odkryć pożądane „perełki” wśród uczniów dotychczasowych techników bez pełnego udziału nauczycieli? A z własnego doświadczenia wiem, że tacy młodzi ludzie są!

W zakończonej pierwszej edycji Pomorskiej Ligi Zadaniowej na wszystkich trzech jej etapach niektórzy uczestnicy (nawet z klas drugich i trzecich szkół ponadgimnazjalnych) wykazywali czasami braki podstawowej wiedzy z zakresu elektrostatyki, optyki i elektrodynamiki. Bardzo dobrze natomiast uczestnicy obu poziomów (gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego) wypadli przy rozwiązywaniu zagadnień z zakresu pola grawitacyjnego i fizyki współczesnej. Problemy określonych braków w niektórych działach fizyki są jednak łatwe do usunięcia w kolejnych edycjach PLZ – pod warunkiem, że organizatorzy zadbają o to, by wszyscy dyrektorzy szkół (chyba szkół podstawowych już też, bo przecież w kla-

sie 7 będzie fizyka) i wszyscy nauczyciele przedmiotu wykazali pełną życzliwość dla informacji o Lidze. Chodzi o to, by nikt nie używał argumentów typu: „u nas nie ma uczniów zainteresowanych fizyką, jesteśmy bowiem szkołą zawodową lub liceum z drugiej setki w rankingu”.

Prawie 40% uczestników II etapu skorzystało z możliwości uzyskania sporej liczby dodatkowych punktów za opracowanie autorskiego zadania wraz z podaniem jego rozwiązania. Niektóre z tych propozycji były jednak zadaniami standardowymi, zupełnie bez kreatywnego wkładu własnego. Były jednak zadania pokazujące dużą kreatywność uczestników. Wysoko ocenione zostało zadanie zaproponowane przez Krzysztofa Hajdera z Gimnazjum nr 25 w Gdańsku. Jego oryginalna propozycja wyglądała tak:

„W pokoju znajdują się silne źródło światła i kupka chrustu, przegrodzone murem (wyższym niż oba obiekty). Możesz wykorzystać dwie soczewki o dowolnych parametrach i zwierciadło płaskie, które mogą być zamontowane w dowolnym miejscu i w dowolnej pozycji. Jak należy je ustawić, aby podpalić chrust, nie ruszając go (ani źródła światła) z miejsca? Rozwiązanie przedstaw na schemacie. Narysuj bieg promieni świetlnych i zaznacz odpowiednie kąty”.

Oczywiście trzeba wziąć tu poprawkę na fakt, że, przecież nikt nie roznieci ogniska we własnym pokoju (ale może autor miał na myśli pokój nie własny, ale np. pokój nauczycielski). Do zadania dołączone zostało oczywiście również zaproponowane przez Krzysztofa rozwiązanie. Ciekawe własne zadania przedstawili także Łukasz Barbarewicz z LO w Kwidzynie oraz Błażej Smorawski z II LO w Słupsku. Propozycja Błażeja dotyczyła motocykla, wjeżdżającego na równię pochyłą, wykonującego pętlę i przelatującego nad przeszkodą. Rozwiązanie było jednak obarczone poważnymi błędami rachunkowymi. Równie ciekawa była koncepcja Łukasza, dotycząca muchy, siedzącej na obiektywie aparatu fotograficznego.

Trzeba dodać, że czas, przeznaczony na rozwiązania problemów II etapu Ligi był w jej pierwszej edycji stosunkowo mały. Pewnie z tego powodu samodzielnych problemów przedstawiono mało. Z całą pewnością w kolejnej edycji Ligi, przy wydłużonym czasie na przygotowanie rozwiązań, propozycji tych będzie znacznie więcej.

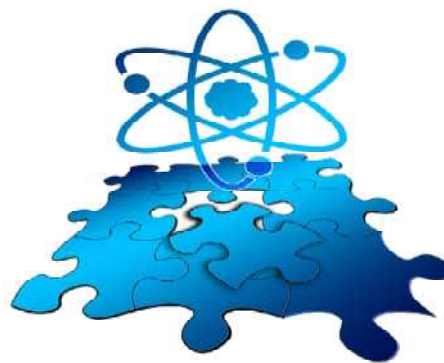
Stosunkowo małą kreatywnością uczestnicy – zarówno poziomu gimnazjalnego, jak i ponadgimnazjalne-

go – wykazali się przy opracowywaniu zagadnienia praktycznego (pilot do TV w liceum i pomiar własnej mocy w gimnazjum). Odpowiedzi były tu bardzo standardowe i w dodatku w sposób niewystarczający przedstawione zostały wyniki pomiarów. Praktycznie prawie w żadnym wypadku nie dokonano nawet próby analizy błędów pomiarowych. Oczywiście wszystkich tego typu niedociągnięć można będzie pewnie uniknąć, jeśli uczestnicy Ligi będą mieli do dyspozycji znacznie więcej czasu w etapie II, zaś nauczyciele z odpowiednim wyprzedzeniem będą znać wymagania stawiane przed startującymi w Lidze.

Ze wspomnianej na wstępie książeczki Christoph'a Drössera można z całą pewnością wyciągnąć takie posłanie: Nie można żyć bez fizyki, a im lepiej ją rozumiemy, tym łatwiej jest nam żyć.

Posłanie to trzeba także zaadresować do tych młodych ludzi, którzy fizyki panicznie się boją i na samo słowo „fizyka” reagują swego rodzaju paralizem. Pomorska Liga Zadaniowa powinna stać się jedną z form udowodnienia, że FIZYKANIE GRYZIE!

Franciszek Garszczyński
ekspert Pomorskiej Ligi Zadaniowej
w zakresie fizyki

Pomorska Liga Zadaniowa – informatyka

Miałem przyjemność być ekspertem w zakresie informatyki w tegorocznej edycji Pomorskiej Ligi Zadaniowej (PLZ). W szczególności byłem autorem zadań do wszystkich trzech etapów rywalizacji uczniów, a także sprawdzałem wszystkie prace gimnazjalistów oraz uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W tym tekście chciałem podzielić się ogólnymi uwagami i obserwacjami, jakie nasunęły się mi się w trakcie tej pracy.

Uczestnictwo w tegorocznej Lidze było dla uczniów nie lada wyzwaniem, zwłaszcza, gdy rozwiązywali zadania nie tylko z jednego przedmiotu. Zawody I etapu, rozgrywane w szkołach, od zawodów finałowych dzielił równo miesiąc. To dość rzadkie, aby w tak krótkim czasie wziąć udział aż w trzech etapach jakiegokolwiek konkursu, tym bardziej informatycznego – w tym przypadku, w trakcie dwóch etapów uczniowie rozwiązywali przecież wyłącznie zadania praktyczne. Praca z komputerem to często dodatkowe wyzwanie, tym bardziej wszystkim uczestnikom PLZ w zakresie informatyki, a szczególnie tym, którzy dotarli do finału, należą się wyrazy uznania za osiągnięte wyniki i zaprezentowane niemałe umiejętności.

Ułożenie zadań dla trzech różnych etapów rywalizacji rozgrywanych w tak krótkim czasie też było swoistym wyzwaniem. Udało się jednak zachować kilka priorytetów. Po pierwsze chodziło o to, aby już w etapie I znalazły się zadania sygnalizujące pewne świadomie postawione przez ich autora akcenty, a jednocześnie, aby te zadania nie zniechęciły uczestników już na początku ich udziału w PLZ. Po drugie, jak w każdym wieloetapowym konkursie, należało utrzymać zasadę wzrostu stopnia trudności, aż do ostatniego etapu włącznie. Wspomniane akcenty to przede wszystkim odwoływanie się do myślenia algorytmicznego i programowania, co jest zgodne z wprowadzanymi w polskiej szkole zmianami programowymi. Byłoby dziwne, gdyby zadania z informatyki w PLZ nie korespondowały z ideą powszechnej nauki programowania już od najmłodszych klas szkoły podstawowej.

Naturalnie treści programowe zaproponowane uczestnikom obejmowały nie tylko algorytmy i elementy programowania. Każde z tych haseł programowych znalazło swoje odzwierciedlenie na poszczególnych etapach PLZ. Wracając zaś jeszcze do programowania, trzeba pamiętać, że w swoim dzisiejszym, nowoczesnym kształcie może ono być realizowane w różny sposób, za pomocą różnych środowisk i w odniesieniu do różnych zastosowań. Umiejętność ujęcia problemu w postaci algorytmicznej można sprawdzać, nie odwołując się wprost do umiejętności programowania jakiegokolwiek

urządzenia. W konsekwencji, w tegorocznej edycji PLZ oprócz tzw. klasycznych problemów, odwołujących się do umiejętności napisania i uruchomienia programu (takie pojawiały się przede wszystkim w zestawie zadań dla II oraz III etapu), można było znaleźć teoretyczne zadanie wymagające napisania kodu dla fikcyjnego robota (etap I – szkoła gimnazjalna), czy też zadanie odwołujące się do umiejętności wydania poleceń urządzeniu sterującemu (również szkoła gimnazjalna – etap II). Nie wspominam już szczegółowo o zadaniach, w których użycie programowania mogło być alternatywą dla rozwiązania problemu za pomocą innych narzędzi. Ważne jest, aby uczniowie przyswajając sobie umiejętności w zakresie programowania, przyzwyczajali się i do takiego typu problemów. Jak się wydaje, uczestnicy Ligi chętnie podejmowali to wyzwanie.

Oceniając stopień trudności zadań rozwiązywanych podczas poszczególnych etapów, należy uwzględnić także warunki w jakich były rozwiązywane. W przypadku etapu powiatowego zadania były rozwiązywane przez uczniów bez kontrolowania samodzielności tego procesu, a poza tym uczniowie mieli na dostarczenie rozwiązań blisko 10 dni. To jednak zupełnie co innego, niż absolutnie samodzielne rozwiązanie 5 problemów w czasie tylko 90 minut (etap wojewódzki). Jeśli uwzględnić ten element, to wydaje się, że zadania etapu finałowego zostały skonstruowane tak, że można je uznać za nie łatwiejsze, niż te z etapu powiatowego, mimo iż niektóre z etapu gimnazjalnego były (gdyby nie uwzględnić czynnika czasu) obiektywnie nieco trudniejsze, a na pewno bardziej rozbudowane. W zadaniach etapu II oraz III siłą rzeczy w większym stopniu odwoływano się do umiejętności praktycznych, ale proporcje między wiedzą, a umiejętnościami były jednak cały czas zachowane. Stąd w etapie szkolnym pojawiły się zadania mające kontekst praktyczny, związany z problematyką przetwarzania danych, a z kolei w finale uczniowie rozwiązywali zadania odnoszące się do takich aspektów teoretycznych jak reprezentacja danych (zarówno szkoła gimnazjalna, jak ponadgimnazjalna) czy elementy administrowania sieciami komputerowymi (szkoła ponadgimnazjalna).

Pomorska Liga Zadaniowa jest częścią składową projektu „Zdolni z Pomorza”, ale układając zadania z informatyki, nie przyjmowano założenia, że będą one kierowane wyłącznie do uczniów bardzo zdolnych. Stąd też problemy, odwołujące się do wiedzy i umiejętności wykraczających poza aktualnie obowiązujące w obu typach szkół podstawy programowe nauczania informatyki nie były specjalnie liczne. W odniesieniu do szkół

ponadgimnazjalnych praktycznie w ogóle unikano takich zagadnień. Chodziło o to, że jako punkt odniesienia przyjęto jednak licealną podstawę programową nauczania informatyki (i to w zakresie rozszerzonym), a konkurs był przecież kierowany do uczniów różnych typów szkół ponadgimnazjalnych (ostatecznie wystartowali jednak tylko licealiści). Kilka odniesień do treści nieobecnych w podstawie programowej pojawiło się natomiast w zadaniach gimnazjalnych. Chodzi np. o rekurencję w zadaniu 5, etapu powiatowego. Warto jednak zwrócić uwagę, że we wspomnianym zadaniu przynajmniej kilku uczniów wspomnianą rekurencją posłużyło się błędnie. Na pewno w pamięci pozostanie rozwiązanie zaproponowane w języku Java (z użyciem jego bibliotek graficznych) zaproponowane przez Michała Wawrzynowicza z Gimnazjum nr 3 w Gdańsku.

Przywołanie nazwiska jednego z uczestników PLZ niech będzie wstępem do krótkiej oceny uczniowskiej wiedzy i umiejętności, zaprezentowanych w trakcie rozwiązywania zadań II oraz III etapu (zadania I etapu sprawdzali w macierzystych szkołach uczniów ich nauczyciele). Przy czym skupmy się przede wszystkim na pozytywach, bo ich bynajmniej nie brakowało, zaś dokładniejszą analizę pewnych niedociągnięć i braków, jakie należałoby wyeliminować w obliczu kolejnych edycji PLZ, pozostawmy na użytek wewnętrznych opracowań konkursu.

Gimnazjaliści z całkiem dobrej strony zaprezentowali się w zakresie posługiwania się różnymi środowiskami programowania. Oprócz wymienionej Javy, używano z dużą biegłością środowiska C++, a także środowisk graficznych (szczególnie biegle i pomysłowo Scratcha). Uczestnicy wykazali się też niezłymi umiejętnościami w zakresie przetwarzania danych za pomocą arkusza kalkulacyjnego, w tym wykorzystania go do rozwiązywania problemów z innych dziedzin (zadanie odwołujące się do geometrii w finale).

Oprócz wspomnianego Michała Wawrzynowicza warto z pewnością wymienić nazwisko zwycięzcy Adriana Kwiatkowskiego z Gimnazjum nr 3 w Malborku oraz Bartłomieja Krawisza z Gimnazjum nr 1 w Pruszczu Gdańskim (efektywne kody w języku C++ dla zadań algorytmicznych). Gimnazjaliści (jak na warunki terminowe, o których była mowa na początku) zasługują też na pewno na uznanie ze względu na całkiem liczne uczestnictwo w części informatycznej. Co prawda, zauważalny był fakt, że spośród zakwalifikowanych w etapie szkolnym mniej niż 50 % nadesłało następnie rozwiązania zadań etapu powiatowego, ale sądzę, że oprócz oczywistego wzrostu stopnia trudności, nieco odstraszył jednak krótki termin wyznaczony na nadesłanie zadań, co zapewne zostanie wzięte pod uwagę w kolejnej edycji PLZ. Gimnazjaliści także dość chętnie wzięli

udział w dodatkowym konkursie (wliczanym do punktacji etapu powiatowego), polegającym na zgłoszeniu własnej propozycji zadania. Pojedyncze zgłoszone propozycje były ciekawe, a zadanie zgłoszone przez Kordiana Dziwisza z Gimnazjum nr 2 w Słupsku, mogłoby z powodzeniem być wykorzystane w gimnazjalnych konkursach informatycznych.

Uczniowie szkół ponadgimnazjalnych mniej licznie uczestniczyli w części informatycznej PLZ, ale w rozwiązaniach zadań etapów powiatowego oraz wojewódzkiego także można było znaleźć ciekawe elementy. I w tym przypadku, co może powinno być bardziej oczywiste (ale jednak cieszy), ujawniono sporą biegłość w samej sztuce programowania. Uczniowie dobrze operowali też systemem dwójkowym i znali reprezentację danych. Licealiści skupiali się głównie na rozwiązywaniu zadań, a w znacznie mniejszym stopniu zainteresowali się kwestią zaproponowania własnego zadania (tylko jedno nadesłane zadanie). W życzliwej pamięci na pewno pozostaną nazwiska zwycięzcy Macieja Wróblewskiego z I LO w Lęborku (za wszechstronność), jego kolegi szkolnego Jakuba Piaseckiego (w ogóle duże brawa dla I LO w Lęborku za tak dobre przygotowanie uczniów i popularyzację idei PLZ w szkole) i Agnieszki Omernik z I LO w Tczewie za bardzo efektywne rozwiązanie zadania nr 3 etapu wojewódzkiego przedstawione w arkuszu kalkulacyjnego (gdym inni rozwiązując je równie skutecznie poszli jednak nieco okreśną drogą). W przypadku szkół ponadgimnazjalnych życzyć sobie wypadałoby, aby w kolejnej edycji PLZ w części informatycznej pojawiło się znacznie więcej uczestników (czyli entuzjazm dorównał uczestnikom z gimnazjów), a także by pojawili się wśród nich także uczniowie spoza szkół ponadgimnazjalnych. Należy wierzyć, że pewne korekty organizacyjne, przede wszystkim dotyczące terminu PLZ przyczynią się do tego skutecznie. Można mieć nadzieję, że część informatyczna tegorocznej PLZ pozostanie w życzliwej pamięci uczniów i nauczycieli. Wydaje się, że spełniła ona swoje podstawowe zadanie dając szansę na konkursową rywalizację dość sporej (zwłaszcza w przypadku gimnazjum) grupie uczniów interesujących się informatyką. Istotne, że niekiedy uświadomiła im różnorodność wątków i zagadnień, którymi zajmuje się informatyka nawet ta szkolna, a najważniejsze, i na to najbardziej chciałoby się liczyć, jeszcze bardziej wzmogła zainteresowanie tą ważną cywilizacyjnie dziedziną, co sprawi, że uczniowie zechcą pogłębiać swoją wiedzę i w przyszłości świadomie wybrać informatyczne lub pokrewne kierunki studiów.

dr inż. Zbigniew Ledóchowski
Akademia Pomorska w Słupsku
Instytut Matematyki, Pracownia Informatyki

Jak pracować z uczniem zdolnym? Kształtowanie kompetencji społecznych

Pomorska Liga Zadaniowa jest konkursem organizowanym w ramach projektu Zdolni z Pomorza, który zakłada wspieranie uczniów o szczególnych predyspozycjach w zakresie kompetencji społecznych, tj. uczniów wykazujących uzdolnienia, obejmujące takie przedmioty, jak język polski, historia, wiedza o społeczeństwie, sztuka, filozofia.

Podstawowym założeniem projektu i rywalizacji konkursowej jest pobudzenie i rozwijanie zainteresowań wśród uczniów pomorskich szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W perspektywie konkurs stwarza szansę aktywizacji środowiska nauczycieli i uzdolnionej młodzieży oraz wymiany doświadczeń w ramach funkcjonujących *Sieci współpracy i wspomagania*.

Pierwsza edycja PLZ pozwoliła wyłonić uczniów szczególnie uzdolnionych, zapewnić im odpowiednie wsparcie w rozwoju, poprzez właściwą diagnozę umiejętności i adekwatne formy sprawdzenia wiedzy. Obejmowała ona zadania testowe, jak i praktyczne, wykorzystujące kompetencje informatyczne i informacyjne uczniów. Uczestnicy konkursu na każdym etapie zmagania musieli wykazać się wiadomościami i umiejętnościami zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego (*Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół – Dz. U. z 30 sierpnia 2012 r. poz. 977*) oraz wykraczającymi poza tę podstawę.

PLZ była realizowana w trzech etapach: podstawowym (szkolnym), powiatowym i wojewódzkim. W etapie podstawowym przygotowano test rozwiązywało 140 pomorskich uczniów. W kolejnych eliminacjach powiatowych rywalizowało 121 uczestników, rozwiązujących otwarte zadania konkursowe poprzez portal <http://zdolnizpomorza.pomorskie.eu>. Na tym szczeblu uczniowie otrzymali zadania do realizacji w domu, a pracę nad nimi rozkładali w czasie, odpowiednio przygotowując rozwiązania. Mogli także korzystać z dowolnych źródeł informacji, udostępnionych przez nauczyciela-opiekuna, jak i zdobytych samodzielnie materiałów. Efektem tych działań były prace pisemne i prezentacje multimedialne o zróżnicowanym poziomie wykonania. Etap trzeci – wojewódzki – obejmował test, który pisało 38 gimnazjalistów. Finaliści eliminacji powiatowych na poziomie szkół ponadgimnazjalnych stali się laureatami etapu wojewódzkiego, ze względu na małą liczbę uczestników.

PLZ, będąca konkursem kierowanym do młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej w dziedzinie kompetencji społecznych, preferowała myślenie dywergencyj-

ne (zadania otwarte). Autorzy pytań przyjęli założenie, że zadania konkursowe nie mogą być rutynowe i mało kreatywne, ponieważ uczniowie zdolni w takich sytuacjach mogą wykazywać znużenie i zniecierpliwienie ze względu na niewystarczającą stymulację do pracy.

Kompetencje społeczne

Pojęcie *kompetencji społecznych* jako pierwszy wprowadził do psychologii Amerykanin Robert White w 1959 roku. Pojęcie to rozumiał jako specyficzną pojętą umiejętność, czyli: *każdą taką umiejętność, która przyczynia się do skutecznej interakcji z otoczeniem*. Według słownika języka polskiego PWN to *umiejętność praktyczna, znajomość czegoś, biegłość w czymś, zdolność wykonywania, zdobywania wiedzy, uczenia się*.

W dzisiejszej szkole nie ma przedmiotu o nazwie *kompetencje społeczne*, część zagadnień jest omawiana na języku polskim, historii, wiedzy o społeczeństwie, wiedzy o kulturze, a w przypadku uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych, nierealizujących historii w zakresie rozszerzonym, na przedmiocie – historia i społeczeństwo.

U progu kolejnej reformy oświaty, musimy pamiętać, aby tak zmieniać sytuację ucznia w szkole, by stworzyć optymalne warunki do osiągnięcia sukcesów poprzez ukazanie możliwie najpełniejszego obrazu świata, wzmacnianie motywację i wrażliwość poznawczą. Wyposażyć ucznia w szeroko rozumiane kompetencje społeczne. Jednym z podstawowych zadań szkoły powinno być zachęcenie uczniów, aby nauczyli się obserwować zjawiska społeczno-polityczne, gospodarcze, kulturalne, by lepiej mogli zrozumieć otaczającą rzeczywistość.

Dokonywanie zmian w edukacji, w związku z zadaniami, jakie stawia współczesna cywilizacja, wymaga nie tylko odpowiednio przygotowanych nauczycieli, ale przede wszystkim takich, którzy potrafią pracować innowacyjnie. Aby spełnić te wymagania, niezbędna jest, niezależnie od etapu edukacji, obecność nauczyciela pasjonata, który gotów poświęcić swój czas i energię na pracę z uczniami o szczególnych predyspozycjach, który uczy samodzielności, pobudza do samokształcenia i postępowania badawczego, stawia na rozwiązywanie problemów, ale również zachęci i „poprowadzi” ucznia przez poszczególne etapy konkursu czy olimpiady, a przede wszystkim będzie z nim po ich zakończeniu.

Istnieje szereg możliwości pracy z uczniem zdolnym w obszarze kompetencji społecznych – indywidualizacja kształcenia, debaty, koła zainteresowań, dodatkowe zajęcia, indywidualny tok lub program nauki, ale poszukując metod pracy z uczniem zdolnym, wychodząc czę-

sto poza standardowy model klasowo-lekcyjny, warto również zwrócić uwagę na bogatą ofertę olimpiad i konkursów przedmiotowych. Druga edycja projektu Zdolni z Pomorza, realizowanego przy wsparciu unijnym przez Samorząd Województwa Pomorskiego, pozwoliła na zrealizowanie konkursów Pomorskiej Ligi Zadaniowej z różnych przedmiotów. W obszarze kompetencji społecznych przygotowane zestawy pytań, zarówno na etapie podstawowym (szkolnym), jak i na etapach powiatowym i wojewódzkim, charakteryzowały się dużą trafnością programową i treściową, zarówno w części dla uczniów gimnazjum, jak i dla uczestników szkół ponadgimnazjalnych. Zadania praktyczne pozwalały uczniom na pobudzanie motywacji i kreatywności. Zatem konkurs stanowił świetną możliwość wypromowania ucznia zdolnego. Przygotowane testy różnicujące wyłoniły reprezentantów do kolejnego etapu i pozwoliły na sformułowanie wniosku, iż poziom wykonania poszczególnych zadań jest w ogromnej części zależny od poziomu posiadanych szeroko rozumianych kompetencji społecznych uczestników. Wielokrotnie komisję konkursową zaskoczył naprawdę bardzo wysoki poziom prezentowanych prac.

Podane niżej zadania z zakresu kompetencji społecznych z pierwszej edycji PLZ, mogą pokazać potencjalnie zainteresowanym udziałem w kolejnej, charakter konkursu w tym obszarze.

Przykładowe zadania:

Zadanie 1.

Zabytki i miejsca historyczne województwa pomorskiego. Temat możesz zrealizować w formie wypowiedzi pisemnej, przewodnika turystycznego (np. w formie planu jednodniowej wycieczki z opisanymi i proponowanymi do zwiedzania miejscami) lub albumu fotograficznego (prezentacja multimedialna) (maksymalnie 3 strony tekstu lub 15 slajdów).

Zadanie 2.

Pomorze, którego już nie ma. Dawne obyczaje, obrzędy i miejsca. Temat możesz zrealizować w formie wypowiedzi pisemnej lub prezentacji multimedialnej (maksymalnie 3 strony tekstu lub 15 slajdów).

Zadanie 3.

Roman Dmowski i Józef Piłsudski stali na czele skłóconych ze sobą środowisk politycznych. Różnili się niemal w każdej sprawie, a także pokochali tą samą kobietę – Marię Juszkiewiczową, która została żoną Piłsudskiego. Gdy jednak w 1918 roku Polska miała szansę na odzyskanie niepodległości, politycy ci wzniesli się ponad podziały z troski o dobro wspólne. Piłsudski uznał przebywającego w Paryżu Dmowskiego za głównego reprezentanta państwa polskiego na Zachodzie. Natomiast Dmowski zaakceptował rząd w Warszawie, który powstał z inicja-

*tyw Piłsudskiego. [Cyt. za: Iwona Janicka i inni, *Dziś i jutro. Podręcznik do wiedzy o społeczeństwie dla szkoły podstawowej*. Wyd. Nowa Era, W-wa 2017].*

Rozstrzygnij, czy przytoczona w tekście postawa Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego może być przykładem dla współczesnych polityków.

W pracach uczniowskich, szczególnie w zadaniach rozszerzonej odpowiedzi (RO), można dostrzec ucznia twórczego, poszukującego wiedzy i nastawionego na samodzielność poznawczą. Zadania te wymagają rozwiniętej, wieloelementowej i uporządkowanej wypowiedzi pisemnej. W rozwiązaniach, obejmujących tematy sięgające do historii regionalnej, wyraźnie widoczne są predyspozycje w zakresie humanistycznym i szeroko rozumianych kompetencji społecznych, własne zainteresowania, możliwości oraz powiązania z codziennymi doświadczeniami ucznia i środowiskiem, w którym funkcjonuje.

Analizując rozwiązania zadań z zakresu kompetencji społecznych na każdym z etapów i poziomów, można wnioskować, iż większość nauczycieli opiera się w pracy dydaktycznej na podręczniku jednego wydawnictwa i realizuje podstawę programową, której znajomość jest powszechna. Jednak w sprawdzonych pracach uczniowskich nie zawsze dostrzegano rozszerzenie zakresu treści szczegółowych oraz dostosowanie treści programowych do indywidualnych potrzeb uczniów. Widoczne to jest szczególnie w rozwiązaniach uczniowskich na etapie powiatowym i wojewódzkim.

Zadania z zakresu kompetencji społecznych, jak żadne inne, wymagały od nauczycieli przygotowujących uczestników do PLZ korelacji między treściami szczegółowymi nauczonymi na lekcjach języka polskiego, historii, historii i społeczeństwa, wiedzy o społeczeństwie, wiedzy o kulturze (plastyki), a nawet filozofii. Podobnej korelacji wymagają egzaminy gimnazjalne i egzaminy maturalne. Testy humanistyczne zawierają różnorodne teksty kultury – literackie, plastyczne, historyczne. Od uczniów wymagana jest umiejętność odczytywania ich ze zrozumieniem oraz interpretacja. Od nauczycieli – przygotowanie do tego swoich podopiecznych. Nauczyciele tych przedmiotów, pracując z uczniem biorącym udział w tym obszarze, muszą współpracować ze sobą i łączyć treści należące do pokrewnych sobie przedmiotów. Integracja powinna odbywać się wokół problemu lub treści nauczania. Należy pamiętać, że łączenie przedmiotów sprzyja przepływowi wiedzy z jednego przedmiotu do innych, rozwija myślenie, uczy stosowania zdobytych wiadomości w nowych sytuacjach. Jest to proces wartościowy, ponieważ uczeń lepiej przyswaja treści i opanowuje umiejętności, gdy z danym zagadnieniem ma do czynienia na kilku przedmiotach. Utrwala wówczas wiedzę i ćwiczy sprawności w różnych okoliczno-

ściach. Tylko takie połączenie z zakresu kompetencji społecznych, pozwoli wyłonić osoby kreatywne, umiejące sobie radzić z postawionym problemem.

Na każdym z etapów sprawdzano też „*umiejętność poprawności i biegłości językowej*”, czy właściwe zrozumienie tematu przez piszącego uczestnika, należy tu zaznaczyć, że zdarzały się prace nie na temat.

Uczeń zdolny czyli kto?

Praca z uczniem zdolnym to z jednej strony problem i wyzwanie, a z drugiej – ogromna satysfakcja dla każdego nauczyciela, ale zdefiniowanie zdolności nie jest proste. Każdy nauczyciel w trakcie swojej kariery zawodowej spotyka uczniów zdolnych¹. W potocznym rozumieniu uczeń zdolny to taki, który osiąga celujące i bardzo dobre oceny z jednego lub kilku przedmiotów. Praktyka szkolna pokazuje, że takie myślenie często okazuje się błędne. Wielu uczniów zdolnych ma przeciętne wyniki w nauce, ponieważ nie stworzono im odpowiednich warunków, aby mogli się rozwijać, nie rozpoznano ich indywidualnych możliwości intelektualnych czy też nie zdiagnozowano predyspozycji wrodzonych². Dzieci i młodzież o specjalnych potrzebach edukacyjnych wymagają dostosowania sposobów nauczania do swoich potrzeb oraz możliwości sprawdzenia się, weryfikacji z innymi. Pracując z uczniem zdolnym, nauczyciel odwołuje się do indywidualizacji kształcenia i preferuje zróżnicowane działania edukacyjne. Uczeń o specjalnych potrzebach edukacyjnych również pobudza inicjatywę twórczą nauczyciela.

Godzi się przypomnieć w tym miejscu stwierdzenie J. S. Brunera, amerykańskiego psychologa, badacza procesów poznawczych i motywacji, który uważa, że *każdego ucznia można nauczyć wszystkiego, pod warunkiem, że zdołał on sobie przyswoić już wcześniej pewne niezbędne elementy* [kompetencje]. Dlatego też wydaje się być zasadne, aby wszystkim uczniom, nawet tym zakwalifikowanym jako słabi, przeciętni, stawiać zadania z poziomu *umiejętności*³. Aby to było możliwe, istotne jest znalezienie odpowiedzi na pytanie – *jakimi cechami charakteryzuje się uczeń zdolny?* Psychologowie są tu jednoznaczni, uczniowie zdolni charakteryzują się rozległą wiedzą i ciekawością świata, zadawaniem dużej ilości pytań, szerokimi zainteresowaniami, łatwością i dojrzałym sposobem wypowiedzania się, szybkim tempem pracy, krytycznym i niezależnym myśleniem, umiejętnością obrony własnego stanowiska i wieloma innymi.

W przypadku ucznia zdolnego nie bez znaczenia są też czynniki wpływające na jego aktywność i ją blokujące. Wśród czynników wpływających na aktywność uczniów można wymienić – znajomość celu i sensu pracy, dostosowanie metod i technik pracy do stylu percepcji, uczenia się i preferowanych kanałów sensorycznych

uczniów. Czynniki blokujące wynikają najczęściej z błędów nauczyciela – promowanie przekonania, że dany test, olimpiada, konkurs czy matura jest czymś trudnym, wykorzystywanie w bieżącej pracy strategii przyłapywania na niewiedzy, stosowanie surowej, negatywnej oceny, brak troski o rozwijanie kreatywności uczniów czy nie odwoływanie się do osobistych doświadczeń młodych ludzi, ich wyobraźni, wartości i emocji. Nauczyciel nie może być osobą posiadającą jedynie słuszne rozwiązanie. Ucząc młodzież, powinien raczej pełnić rolę doradcy uczniów, być ich przewodnikiem. Tylko pozostawienie uczniom dużego marginesu samodzielności pozwoli im nauczyć się myśleć samodzielnie i twórczo. Pracując, należy zadbać o to, aby wybrane pomysły naszych wychowanków mogły być zrealizowane do końca. Istotnym warunkiem w kształceniu jest też dobra baza dydaktyczna czy solidne przemyślenie realizowanych treści i przygotowanie się nauczyciela do lekcji, stosowanie takich technik i metod nauczania, które cieszą się popularnością u uczniów i którymi młodzież lubi pracować. Ale pamiętajmy, chcąc pracować z uczniem zdolnym, twórczo nauczać, należy samemu być twórczym, otwartym i innowacyjnym.

Wojciech Gajewski

*ekspert Pomorskiej Ligi Zadaniowej
w zakresie przedmiotów
rozwijających kompetencje społeczne*

Przypisy:

- 1 W. Walczak, *Jak oceniać ucznia? Teoria i praktyka*, Wyd. Galaktyka, Łódź 2001, str. 156.
- 2 M. Machałek, *Jak pracować z uczniem zdolnym? Poradnik dla nauczycieli historii*, Wyd. ORE, Warszawa 2013, s. 8.
- 3 W. Walczak, *Jak oceniać ucznia? Teoria i praktyka*, Wyd. Galaktyka, Łódź 2001, str. 83.

Literatura:

- 1 Kozubska A., Ziółkowski P., *Nauczyciel w drodze do profesjonalizmu*, Wyd. WSG, Bydgoszcz 2014.
- 2 Limont W., *Uczeń zdolny. Jak go poznać i jak z nim pracować*, Wyd. Gdańskie Wyd. Psychologiczne, Sopot 2010.
- 3 Lewis D., *Jak wychować zdolne dziecko*, Wyd. PZWL, Warszawa 1988.
- 4 Machałek M., *Jak pracować z uczniem zdolnym? Poradnik dla nauczycieli historii*, Wyd. Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2013.
- 5 Maruszewski T., *Psychologia poznania. Sposoby rozumienia siebie i świata*, Wyd. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2001.
- 6 Walczak W., *Jak oceniać ucznia? Teoria i praktyka*, Wyd. Galaktyka, Łódź 2001.

Przydatne linki:

- www.ceo.org.pl/pl/ok (oceny kształtujące)
- www.edunews.pl (portal o nowoczesnej edukacji)
- www.indywidualni.pl (projekt: edukacja dla efektów)

SZKOŁA RÓWNYCH SZANS

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej Erasmus+

„Szkoła równych szans” to projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej Erasmus+, Sektor: Edukacja szkolna, Akcja 2: Partnerstwa strategiczne – współpraca szkół. Projekt realizowany jest przez Zespół Szkół Technicznych w Słupsku, pełniący rolę koordynatora i organizację partnerską – OSK Offene Schule Köln w Kolonii. Czas realizacji projektu wynosi 13 miesięcy: od 1 listopada 2016 r. do 30 listopada 2017 r.

Celem głównym projektu jest podniesienie jakości i efektywności kształcenia integracyjnego poprzez wymia-

nę doświadczeń i dobrych praktyk pomiędzy obiema szkołami, w tym szczególnie w zakresie pracy metodą projektu edukacyjnego w grupach integracyjnych. Z celami projektu ściśle wiąże się jego grupy docelowe – beneficjentami jest grupa 20 nauczycieli ZST oraz 10 nauczycieli OSK, posiadających kwalifikacje do pracy w klasach integracyjnych, a także grupa 10 uczniów ZST i 10 uczniów OSK, uczęszczających do takich klas. W skład każdej z grup uczniowskich wchodzi 5 uczniów, mających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Realizacja głównego celu projektu jest odpowiedzią na potrzeby obu szkół. Nasza szkoła ma już doświadczenie w prowadzeniu projektów unijnych, ale do tej pory były to działania skierowane do uczniów klas technikum. „Szkoła równych szans” jest pierwszym projektem adresowanym do uczniów integracyjnej klasy zawodowej oraz do oligo-, surdo- i tyflopodagogów. Współpracując ze szkołą niemiecką, pragniemy wykorzystać dla wzbogacenia własnego warsztatu dydaktycznego posiadane przez nią doświadczenie w realizacji projektów edukacyjnych w grupach integracyjnych. Zastosowanie w trakcie realizacji przedsięwzięcia pracy metodą projektu edukacyjnego, pozwoli nam na wdrożenie do codziennych działań naszej placówki tej formy pracy, co z pewnością uatrakcyjni proces nauczania i uczenia się.

Na poziomie uczniów ważnym dla nas celem projektu jest zmniejszenie dysproporcji między uczniami spraw-

nyymi a niepełnosprawnymi w zakresie uczestnictwa w działaniach edukacyjnych, wykraczających poza salę lekcyjną. Cel ten wynika z przeprowadzonej w naszej szkole diagnozy potrzeb uczniów niepełnosprawnych, która wykazała konieczność zwiększenia skuteczności integracji, poprzez organizowanie przedsięwzięć, w jakich uczestniczyliby wspólnie uczniowie sprawni i niepełnosprawni. Idea projektu zakłada, że zarówno sprawni, jak i niepełnosprawni uczestnicy działań mają poczuć się pełnoprawnymi członkami społeczności szkolnej, a wspólne zadania mają sprawić, że uczniowie niepełnosprawni poczują się niezbędni dla uzyskania planowanych rezultatów.

Dla OSK współpraca z ZST – techniczną szkołą średnią, prowadzącą oddziały integracyjne – jest cenna dla rozbudowy integracyjnej szkoły zawodowej, która rozpocznie funkcjonowanie od roku szkolnego 2016/2017. OSK pragnie pozyskać informacje, dotyczące treści i struktury oferty edukacyjnej oraz doświadczenia w nauczaniu integracyjnym na poziomie szkoły średniej drugiego stopnia (klasy 11-13). Jest zainteresowana wymianą myśli na temat różnych metod nauczania oraz trudności w kontaktach interpersonalnych pomiędzy starszymi uczniami z i bez *handicapu*. Poza tym dla szkoły niemieckiej realizacja międzynarodowego projektu jest nowym, innowacyjnym wyzwaniem i doświadczeniem.

W ramach realizacji projektu odbywają się różne formy doskonalenia zawodowego nauczycieli oraz różnorodne zajęcia i warsztaty dla uczniów. W każdej ze szkół nauczyciele – beneficjenci projektu – uczestniczyli w warsztatach „Podstawy e-Twinningu”, na których nabyli umiejętność korzystania z platformy, umożliwiającej współpracę z nauczycielami z całej Europy. Nauczyciele ZST wzięli też udział w warsztatach metodycznych nt. „Metoda projektu edukacyjnego w kształceniu integracyjnym”, dzięki czemu poszerzyli swoją wiedzę o zasadach pracy metodą projektu w grupach integracyjnych oraz nabyli umiejętność wypełniania dokumentacji projektowej. Z kolei niemieccy pedagogzy uczestniczyli w warsztatach nt. „Praca projektowa w ramach przygotowania zawodowego”. Nowym doświadczeniem dla obu szkół było przeprowadzenie wideokonferencji poświęconych omówieniu modelu edukacji włączającej w Polsce i w Niemczech. Wydarzenia te umożliwiły bezpośrednią wymianę doświadczeń i poszerzyły horyzonty edukacyjne kadry pedagogicznej. Uczniowie – beneficjenci projektu – uczestniczyli m.in. w warsztatach informatycznych „e-Twinning bez tajemnic”, w treningu interpersonalnym i twórczości, w lekcji nt. „Unia Europejska i jej wartości”, w warsztatach o Polsce i Niemczech. Bardzo ciekawe okazały się też warsztaty filmowe, na których nauczyli się obsługi

programu Windows Movie Maker i Adobe Premier Pro. Efektem tych zajęć są filmy prezentujące grupy projektowe i ich szkoły, nakręcone przez samych uczniów.

Począwszy od listopada 2016 r. do końca kwietnia 2017 r. nauczyciele realizowali wraz z uczniami projekt edukacyjny „Naturalne i odzyskane zasoby”. Uczniowie poszerzyli swoją wiedzę o surowcach naturalnych i wtórnych oraz segregacji odpadów, uczestnicząc w warsztatach nt. „Surowce naturalne i wtórne” i lekcji ekologicznej nt. „Segregacja to nie wariacja”. Młodzież zbierała także samodzielnie informacje na ten temat, a efektem tej pracy są prezentacje PowerPointa pt. „Dary natury – wełna, wiklina, glina”, „Skarby Bałtyku” oraz „Elektrownie wodne w Dolinie Słupi”.

Punktem kulminacyjnym dla realizacji projektu edukacyjnego „Naturalne i odzyskane zasoby” była krótkoterminowa wymiana grup uczniów w Słupsku w dniach od 24 do 29 kwietnia. Uczniowie polscy i niemieccy wspólnie gromadzili informacje na temat naturalnych i wtórnych surowców oraz ich wykorzystania. Zwiedzili elektrownię wodną w Gałąźni Małej, odbyli wycieczkę do Ustki, gdzie na plaży zbierali odpady i poznawali naturalne zasoby Bałtyku, wzięli udział w warsztatach filcowania, wikliniarskich, ceramicznych i decoupage. Pracując razem w czterech grupach roboczych, wykonali pracę projektową, jaką były figury eko-ludzi (makiety wycięte z płyt HDF i oklejone naturalnymi surowcami i odpadami) oraz transparenty z hasłami, propagującymi ideę integracji społecznej i postawę proekologiczną. Dzięki praktycznemu charakterowi działania zadanie udało się wykonać w planowanym czasie, osiągając zakładany rezultat, pomimo bariery językowej i różnic w sprawności fizycznej i/lub intelektualnej. Praca projektowa została zaprezentowana w czasie zorganizowanego przez nas happeningu na terenie Parku Kultury, Sportu i Wypoczynku w Słupsku.

Wymiana i realizacja projektu „Naturalne i odzyskane zasoby” zostały bardzo wysoko ocenione przez uczestników. Najczęściej wymieniane korzyści wyniesione przez uczniów to: rozwinięte umiejętności pracy zespołowej, publicznego występowania, malowania, segregowania śmieci, samopoznanie, wzrost samodzielności, poszerzona wiedza o naturalnych i wtórnych surowcach, zburzenie stereotypów i uprzedzeń, poznanie kultury kraju sąsiedzkiego oraz rozwinięta umiejętność posługiwania się językami obcymi (głównie angielskim). Z kolei dla nauczycieli ważne było sformułowanie wniosków dotyczących tego, jak powinien być skonstruowany projekt, aby uczniowie z i bez niepełnosprawności wynieśli możliwie wiele korzyści ze wspólnego działania i uczenia się.

Od maja realizujemy kolejny projekt edukacyjny na temat „Zdrowa żywność – od produkcji do konsumpcji”. Uczniowie będą uczestniczyć w warsztatach „Jak jeść zdrowo?” oraz w lekcji na temat ekologicznej żywności. Na zajęciach poznają cechy zdrowej żywności i metody jej produkcji oraz zasady właściwego odżywiania się. Praktyczną weryfikacją nabytej wiedzy była praca nad dwuję-

zyczną książką kucharską w czasie wymiany grup uczniów we wrześniu w Kolonii. Podobnie, jak miało to miejsce w Słupsku, uczniowie pracowali w grupach roboczych. Jedna z grup dokonywała zakupów na następny dzień (zgodnie z ustalonym wspólnie jadłospisem), zwracając przy tym uwagę na regionalne, sezonowe i uprawiane ekologicznie produkty; druga grupa przygotowywała wspólny posiłek (obiad lub kolację); trzecia grupa pracowała nad dwujęzyczną książką kucharską, zawierającą zaproponowane przez uczestników przepisy kulinarne oraz zdjęcia i informacje o ekologicznym rolnictwie. Uczniowie zwiedzili ekologiczny targ w Kolonii oraz ekologiczne gospodarstwo rolne. Efekty prac zostały zaprezentowane w postaci poczęstunku przygotowanego przez uczestników połączonego z pokazem „Eko-Książki kucharskiej”.

Za nami już większość działań projektowych. Przeprowadzana na bieżąco ewaluacja, oparta w dużym stopniu na obserwacji i analizie wytworów prac uczniów, pozwala stwierdzić, iż realizacja projektu „Szkoła równych szans” przynosi zakładane rezultaty. Widoczny jest wzrost poczucia sprawstwa uczniów, ich samodzielności, odpowiedzialności, umiejętności współpracy w zespole, skutecznego komunikowania się, wzajemnej pomocy, auto-prezentacji i publicznej prezentacji wyników, oceny pracy własnej i innych członków zespołu, twórczego rozwiązywania problemów. Wzrosła motywacja do nauki języków obcych, otwartość na rówieśników z kraju sąsiedzkiego. Uczniowie niepełnosprawni przejawiają większą aktywność do wykazywania się życiowymi, praktycznymi umiejętnościami.

Nas – nauczycieli – osiągane rezultaty utwierdzają w przekonaniu o celowości kształcenia integracyjnego i efektywności metody projektu edukacyjnego, która jest szczególnie skuteczna dla wspierania wszechstronnego rozwoju uczniów z handicapem, ponieważ oparta jest na koncepcji uczenia się poprzez działanie, na podejściu wielo- i interdyscyplinarnych wykonywania działań, uczenia i uczenia się.

Jako koordynator projektu jestem przekonana, że jego międzynarodowy charakter wpływa także na kontekst społeczny i staje się pozytywnym przykładem w dyskusji na temat zasadności edukacji włączającej. Projekt jest naszą odpowiedzią na aktualne wyzwanie współczesnego świata, jakim jest potrzeba integracji społecznej i przeciwdziałanie dyskryminacji.

Elżbieta Saba

koordynator projektu

Zespół Szkół Technicznych w Słupsku

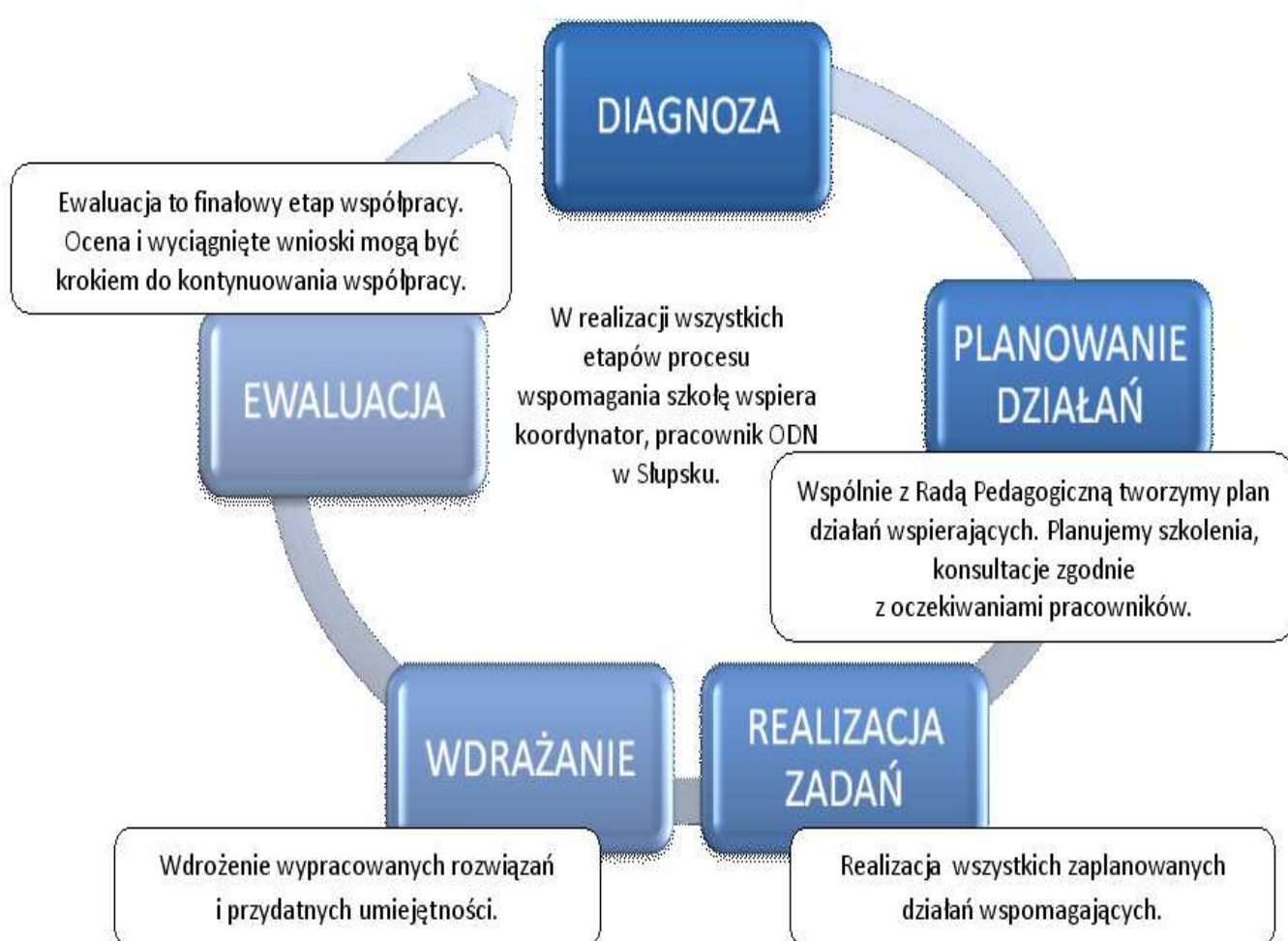
Erasmus+

O F E R T A O D N NA ROK SZKOLNY 2017/2018

KOMPLEKSOWE WSPOMAGANIE SZKÓŁ

Kompleksowe wspomaganie jest procesem mającym na celu podniesienie jakości pracy szkoły/placówki. Polega na wspólnym zaplanowaniu i realizacji zadań dopasowanych do potrzeb rozwojowych konkretnej szkoły/placówki (koordynator + rada pedagogiczna + eksperci).

Zgłoszenie instytucji do kompleksowego wspomagania pozwoli Państwu zrealizować zapisy art.41 ust.1 pkt 6 Ustawy o systemie oświaty, a jednocześnie przyniesie wymierne efekty w postaci konkretnych działań, pojętych w szkole/placówce, w celu niwelowania jej słabych stron, zdiagnozowanych w toku sprawowanego nadzoru pedagogicznego.

Koszty

Koszt współpracy z Ośrodkiem Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku w ramach kompleksowego wspomagania wynosi 1200,00 zł.

KURSY I WARSZTATY DOSKONALĄCE

W ofercie doskonalenia na rok szkolny 2017/2018 przygotowanej przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, znalazły się kursy i warsztaty doskonalące, obejmujące tematykę dotyczącą poniższych obszarów:

Zachęcamy Państwa do zapoznania się ze szczegółami tej propozycji oraz korzystania ze wsparcia konsultantów.

Szczegóły oferty znajdziecie Państwo na naszej stronie internetowej: www.odn.slupsk.pl

RADY PEDAGOGICZNE

Oferta rad pedagogicznych, przygotowana przez ODN w Słupsku powstała w oparciu o wnioski i rekomendacje wynikające ze sprawowanego przez Pomorskiego Kuratora Oświaty w r.szk. 2017/2018 nadzoru, a także szczegółową analizę ankiet ewaluacyjnych ze szkoleń. Oferta uwzględnia również kierunki realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2017/2018:

1. Wdrażanie nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego.
2. Podniesienie jakości edukacji matematycznej, przyrodniczej i informatycznej.
3. Bezpieczeństwo w Internecie. Odpowiedzialne korzystanie z mediów społecznych.
4. Wprowadzanie doradztwa zawodowego do szkół i placówek.
5. Wzmacnianie wychowawczej roli szkoły.
6. Podnoszenie jakości edukacji włączającej w szkołach i placówkach systemu oświaty.

**KURSY GRANTOWE
POMORSKIEGO
KURATORA OŚWIATY
NA ROK 2017**

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku w ramach realizacji wojewódzkich zadań edukacyjnych dla nauczycieli finansowanych przez Pomorskiego Kuratora Oświaty organizuje również kursy grantowe w trzech obszarach tematycznych:

Temat 1. Wykorzystanie pedagogiki zabawy w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

Temat 2. Nauczanie skuteczne, ciekawe, twórcze.

Temat 3. Specyficzne zaburzenia językowe, a twórczości w budowanie krótkiej i dłuższej wypowiedzi pisemnej oraz rozwiązywaniu zadań tekstowych.

ORGANIZACJA DOSKONALENIA

ZGŁOSZENIE

- Rekrutacja na formy doskonalenia odbywa się drogą elektroniczną poprzez wypełnienie formularza elektronicznego zamieszczonego pod informacją o formie doskonalenia.
- Uruchomienie kursu/warsztatów rozpocznie się tylko wówczas, gdy zgłosi się minimum 10-12 zainteresowanych osób.
- O zakwalifikowaniu się na daną formę, odpłatności i szczegółach organizacyjnych poinformujemy Państwa, wysyłając informację na e-maila podanego w formularzu zgłoszeniowym.

ORGANIZACJA ZAJĘĆ

W większości zajęcia odbywać się będą w naszej bazie dydaktycznej w systemie piątkowo-sobotnio-niedzielnym. Istnieje również możliwość organizowania kursów w miejscu pracy nauczycieli. Informacji dotyczących programów i organizacji zajęć udzielają konsultanci odpowiedzialni za daną formę lub pracownicy. Działu doskonalenia codziennie od 8.00 do 15.00, tel. 502 644 975

Szczegółowe informacje o ofercie doskonalenia na stronie: www.odn.slupsk.pl

*Aldona Grzeszczak
Wioleta Cypara
Dział doskonalenia w ODN w Słupsku*

ZDROWY POMORZANIN

5.

**E-uzależnienia, czyli uwięzieni w sieci.
Czy komputer, komórka i internet
mogą być groźne dla człowieka?**

MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

18 października 2017 r.
Sala Okrągła
UM WP

Program Konferencji:

- 9.00 – Rejestracja, kawa powitalna
 9.30 – Rozpoczęcie konferencji – **Mieczysław Struk**, marszałek Województwa Pomorskiego
 9.35 – Podsumowanie 4 Konferencji Zdrowy Pomorzanin 2016 – **Hanna Zych-Cisoń**, wiceprzewodnicząca Sejmiku Województwa Pomorskiego
 9.45 – Czy życie jest warte życia? O psychologicznym kontekście korzystania z nowych mediów przez młodzież – dr hab. **Wioletta Radziwiłłowicz**, prof. Uniwersytetu Gdańskiego
 10.15 – Dzieci i młodzież w świecie nowych technologii cyfrowych. Mechanizm cyberzaburzeń i ich konsekwencje – dr hab. prof. ndzw. **Mariusz Jędrzejko**, Centrum Profilaktyki Społecznej w Milanówku
 11.10 – Gry komputerowe i sieciowe – co powinni wiedzieć pedagodzy i rodzice – mgr **Agnieszka Taper**, Centrum Profilaktyki Społecznej w Milanówku
 11.45 – Przerwa kawowa

PANEL I –

12.00

Strategie farmakologicznych i pozafarmakologicznych oddziaływań w e-uzależnieniach.
Studium przypadku. Moderator: lek.med. **Jarosław Kaczmarek**, Centrum Zdrowia Psychicznego w Słupsku

- Opis i analiza przypadku – lek.med. **Jarosław Kaczmarek**, psychiatra dzieci i młodzieży, Centrum Zdrowia Psychicznego w Słupsku
 - Prawne aspekty e-uzależnień – dr n. hum. **Michał Szykut**, Sąd Rejonowy w Lęborku, Wydział Nauk Pedagogicznych UMK w Toruniu
 - Stany chorobowe i leczenie szpitalne e-uzależnień – lek. med. **Anna Drozd**, psychiatra dzieci i młodzieży, Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Starogardzie Gdańskim
- Współuzależnienie w relacjach rodzic – dziecko – mgr **Danuta Górską**, specjalista terapii uzależnień, Poradnia Uzależnień w Słupsku

PANEL II – 13.00

E-uzależnienia. O czym warto pamiętać kształtując nowy wymiar szkolnej profilaktyki uzależnień? Moderator: dr **Maciej Dębski**, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański

- Odpowiedzialne korzystanie z mediów cyfrowych – rekomendacje dla systemu wsparcia – dr **Maciej Dębski**, Wydział Nauk Społecznych, Uniwersytet Gdański
- Trudności uczniów wynikające z niekontrolowanego korzystania z mediów cyfrowych – mgr **Marzanna Mróz**, dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 2 w Gdyni
- Jak mądrze oswajać nowe technologie w szkole? O mądrym wykorzystywaniu TIK w edukacji, o modelowaniu postaw, o byciu offline w przestrzeni szkolnej – mgr **Oktawia Gorzeńska**, dyrektor XVII Liceum Ogólnokształcącego w Gdyni
- Twórca w internecie. Jak wykorzystywać media cyfrowe do kształtowania postaw prospołecznych? – **Marta Laskowska**, uczennica XVII LO w Gdyni

14.10 – Zakończenie i podsumowanie konferencji – **Hanna Zych-Cisoń**, wiceprzewodnicząca Sejmiku

SEMIK
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

SAMORZĄD
WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO

XII konferencja z cyklu „Zdrowie dzieci i młodzieży” Oni są wśród nas Uczeń przewlekle chory w społeczności szkolnej

22 marca 2017 r. w murach Akademii Pomorskiej odbyła się XII konferencja z cyklu „Zdrowie dzieci i młodzieży” pt. „Oni są wśród nas. Uczeń przewlekle chory w społeczności szkolnej”. Organizatorem wydarzenia byli pracownicy Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Starostwa Powiatowego i Akademii Pomorskiej w Słupsku. Z uwagi na istotność poruszanych problemów, patronat honorowy nad konferencją objęli: Marek Michalak – Rzecznik Praw Dziecka, Mieczysław Struk – Marszałek Województwa Pomorskiego oraz Monika Kończyk – Pomorski Kurator Oświaty.

Celem konferencji było przybliżenie problematyki, związanej z funkcjonowaniem ucznia przewlekle chorego w społeczności szkolnej. W każdej szkole napotykamy uczniów cierpiących na schorzenia układów oddechowego, krążenia, nerwowego, itp. Uczniowie ci uczęszczają do szkoły, jednak często ze względu na swój stan zdrowia, nie są w stanie wypełniać obowiązków szkolnych w takim stopniu i zakresie, jak ich zdrowi rówieśnicy. Dlatego też bardzo istotne jest skoordynowanie postępowania leczniczego wobec takich dzieci z oddziaływaniami pedagogicznymi. Tylko ścisłe porozumienie i współdziałanie rodziców, lekarzy, nauczycieli oraz psychologa pozwoli na zrozumienie specyficznej sytuacji chorego dziecka oraz dobranie odpowiednich metod postępowania.

Konferencja została uroczyście otwarta przez prorektor ds. nauki Akademii Pomorskiej w Słupsku dr hab., prof. nadzw. AP – Danutę Gierczyńską, starostę Powiatu Słupskiego – Zdzisława Kołodziejkiego, dyrektora Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku – Bożenę Żuk oraz dyrektora Instytutu Pedagogiki i Pracy Socjalnej Akademii Pomorskiej dra Grzegorza Piekarskiego.

Koordinatorem i prowadzącą konferencję była Irena Czyż – konsultant ds. wspomagania pracy nauczycieli w zakresie promocji zdrowia, profilaktyki zdrowotnej i aktywności sportowej oraz przedmiotów przyrodniczych w Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.

Wprowadzenia w obszar tematyczny dokonała dr Danuta Apanel, definiując pojęcie chorób przewlekłych oraz wskazując na wpływ, jaki wywierają one na proces uczenia się i funkcjonowanie społecznego dziecka i młodzieży w szkole.

Następnie głos zabrał Leszek Dębicki – lekarz pediatra, alergolog, który przedstawił choroby alergiczne i wpływ, jaki wywierają one na funkcjonowanie psychospołeczne dziecka. Na choroby alergiczne cierpi coraz więcej osób, stają się one niemal powszechne – także wśród ludzi dorosłych. Szczególnie znaczące dla funkcjonowania szkolnego dzieci przewlekle chorych mają szkoły przyszpitalne i opieka świetlicowa. Temu zagadnieniu było poświęcone wystąpienie Małgorzaty Somionki, nauczycielki Szkoły Podstawowej nr 9 w Słupsku, przy której funkcjonują świetlicowe oddziały przyszpitalne.

Kolejne wystąpienie na temat psychospołecznych aspektów choroby nowotworowej u dzieci i młodzieży zaprezentował dr Sebastian A. Zdończyk. W swoim wykładzie przedstawił psychologiczne i społeczne konsekwencje, związane z zachorowaniem na chorobę nowotworową. Skupił się na pokazaniu choroby nowotworowej, widzianej oczami dziecka, jak również z perspektywy rodzica i społeczności szkolnej. Przewlekła choroba zawsze zaskakuje, wiąże się z szokiem i silnym stresem. Niektórzy potrafią odnaleźć się w nowej sytuacji, a inni się załamują. Stroną psychologiczną zagadnienia w swoich wystąpieniach zajęli się wykładowcy Akademii Pomorskiej. Dr Anna Koprowicz omówiła psychologiczne problemy rodziców dzieci z zaburzeniami rozwoju. System wsparcia rodzin z dziećmi przewlekle chorymi w ujęciu międzynarodowym był przedmiotem wykładu dr Marii Aleksandrowicz.

Kolejnymi prelegentami to lekarze. Zaburzenia konwersyjne u dzieci i młodzieży były tematem wystąpienia Jarosława Kaczmarka, lekarza psychiatry. Natomiast w problematykę objawów i pomocy dziecku z padaczką wprowadziła uczestników konferencji lekarz pediatra Patrycja Harat-Smętek.

Po zakończeniu części wykładowej, organizatorzy konferencji zaproponowali uczestnikom udział w panelu dyskusyjnym, prowadzonym przez pracowników Akademii Pomorskiej w Słupsku dr Danutę Apanel i dra Sebastiana A. Zdończyka. Podczas tej części wywiązała się niezwykle ożywiona dyskusja, obejmująca wiele aspektów, związanych ze specyfiką chorób przewlekłych dzieci i młodzieży. Pytania dotyczyły zagadnień medycznych, psychologicznych, jak również kwestii praktycznych typu: jak dotrzeć do psychiatrii dziecięcego oraz neurologa?

XII konferencja z cyklu „Zdrowie dzieci i młodzieży” pt. „Oni są wśród nas. Uczeń przewlekle chory w społeczności szkolnej” spotkała się z dużym zainteresowaniem, potwierdzonym uczestnictwem 140 osób. Wśród obecnych byli dyrektorzy placówek oświatowych, nauczyciele, pedagodzy, pielęgniarki szkolne oraz pracownicy samorządowi. Cel i temat tegorocznej konferencji został w pełni zrealizowany. Interdyscyplinarny charakter konferencji umożliwił uczestnikom zapoznanie się z problematyką chorób przewlekłych z perspektywy nauk medycznych i społecznych.

W przyszłym roku planowana jest kolejna konferencja z cyklu „Zdrowie dzieci i młodzieży”. Osoby zainteresowane powyższą problematyką zapraszamy na kolejną wiosenną edycję. Informacje o planowanym wydarzeniu w 2018 roku zostaną zamieszczone na stronie internetowej Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku (www.odn.slupsk.pl) oraz pozostałych organizatorów.

Irena Czyż

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku

dr Sebastian A. Zdończyk

Akademia Pomorska w Słupsku

KONFERENCJE Z CYKLU ZDROWIE DZIECI I MŁODZIEŻY

Pierwsza konferencja z cyklu Zdrowie Dzieci i Młodzieży odbyła się w 2005 roku i dotyczyła diagnozy stanu zdrowia dzieci oraz młodzieży z regionu słupskiego. Zaprezentowano na niej wyniki badań przesiewowych, dzięki którym dowiedzieliśmy się, że ok. 60 proc. młodych ludzi ma różnego rodzaju schorzenia. Te zatrważające dane statystyczne spowodowały, że kolejne konferencje zajmowały się różnymi aspektami zdrowia uczniów.

Specjaliści omawiali choroby przewlekłe, choroby neurologiczne, zajmowano się seksualnością uczniów niepełnosprawnych umysłowo, analizowano też plany nauczania i ich wpływ na zdrowie dziecka. Nadrzędnym celem wszystkich konferencji była szeroko pojęta profilaktyka, mająca na celu zapobieganie chorobom bądź innym niekorzystnym zjawiskom zdrowotnym, poprzez kontrolowanie przyczyn i czynników ryzyka.

Oto tematyka konferencji cyklu:

- Diagnostyka stanu zdrowia słupskiej młodzieży (2005 r.)
- Higiena pracy i wypoczynku uczniów (2006 r.)
- Promocja zdrowia i edukacji zdrowotnej w placówkach specjalnych (2007 r.)
- Promocja zdrowia w szkole ze szczególnym uwzględnieniem dzieci przewlekle chorych (2008 r.)
- Profilaktyka chorób nowotworowych dzieci i młodzieży (2009 r.)
- Zdrowie fizyczne i psychiczne młodzieży szkolnej (2010 r.)
- Seksualność dzieci i młodzieży (2011 r.)
- Podaruj życie. Transplantologia (2012 r.)
- Zaburzenia rozwoju emocjonalnego i społecznego dzieci i młodzieży (2013 r.)
- Wpływ zachowań żywieniowych na zdrowie dzieci i młodzieży (2015 r.)
- Dopalacze – zagrożenie życia i zdrowia (2016 r.)
- Oni są wśród nas. Uczeń przewlekle chory w społeczności szkolnej (2017 r.)

Kurs na dobry zawód

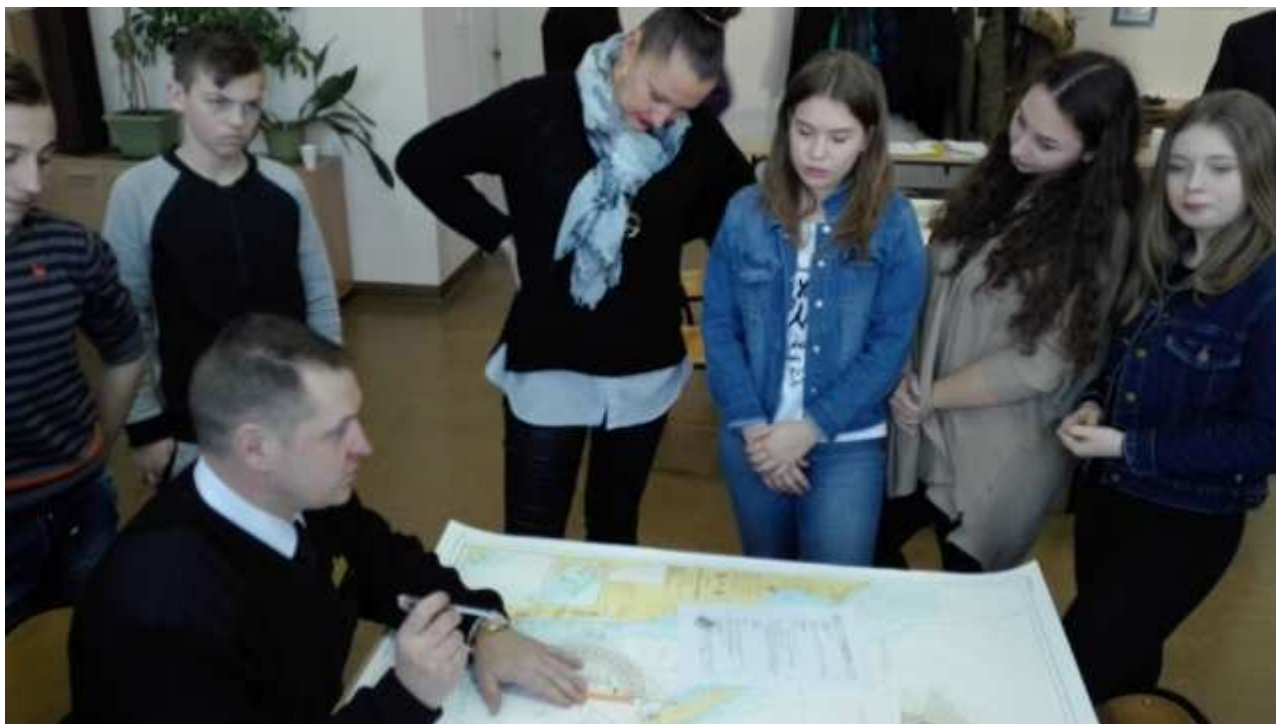
SIEĆ WSPÓŁPRACY I SAMOKSZTAŁCENIA DORADCÓW ZAWODOWYCH

„Kurs na dobry zawód” jest to cykl warsztatów przeprowadzanych przez Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku w różnych placówkach edukacyjnych na terenie Słupska. Podczas tych spotkań eksperci i specjaliści w wybranym zawodzie pracują z młodzieżą w wieku gimnazjalnym. W zajęciach biorą udział także szkolni opiekunowie, którzy są doradcami zawodowymi, doradcami edukacyjno-zawodowymi, prowadzą zajęcia z zakresu preorientacji zawodowej lub wychowawcy klasy zainteresowani nauczyciele, którzy wprowadzają

z omawianym zawodem, ale także obserwowali reakcję dzieci, ich zainteresowanie, podejście do konkretnych czynności czy do całego zawodu. Słuchali, jakie pytania dotyczące zawodu zadawali uczniowie i jak reagowali na odpowiedzi specjalistów. Uczniowie po takich warsztatach wyrażali swoje przemyślenia i rozmawiali o obawach i o decyzjach, jakie muszą podjąć w przyszłości.

Zajęcia odbyły się w ramach trzech zawodów:

1. **Warsztaty nawigacyjno-mechaniczne**, które odbyły się w Zespole Szkół Mechanicznych i Logi-

elementy doradztwa zawodowego na swoich zajęciach. Na spotkaniach obecni są także doradcy zawodowi z Poradni Psychologiczno Pedagogicznej w Słupsku.

Warsztaty mają za zadanie przybliżyć aspekty pracy w danym zawodzie, pokazują daną profesję z jak najlepszej strony, ale także dają ogólny obraz specyfiki zawodu i uświadamiają, jak wiele trzeba dać od siebie, by zdobyć odpowiednią wiedzę i wymarzony zawód wykonywać jak najlepiej.

Opiekunowie i uczniowie podczas warsztatów pracowali razem, wykonywali takie same zadania i przeżywali te same emocje. Doradcy pracowali niejako na „żywym materiale”, gdyż nie tylko dowiadywali się od ekspertów szczegółów i ciekawostek związanych

stycznych w Słupsku i miały przybliżyć dwa zawody: nawigator statku oraz mechanik okrętowy. Uczniowie zgodnie ze wskazówkami komandora podporucznika marynarki wojennej, posługując się profesjonalnymi przyrządami, mieli za zadanie przeprowadzić statek z punktu startowego do celu. Musieli użyć do tego map morskich Morza Bałtyckiego. Trzeba było tak wyznaczyć kurs, aby ominąć mielizny, skały czy wraki innych statków. Uczyli się, jak szybko sprawdzić położenie statku, by w razie niebezpieczeństwa lub konieczności wezwać pomoc. Odbył się także pokaz działania sinika spalinowego jednostki pływającej, który uruchomiony został w beczce z wodą na środku sali. Pokaz w profesjonalny sposób przeprowadził podoficer bosman.

2. **Warsztaty dotyczące zawodu barmana** odbyły się w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych w Słupsku. Uczniowie pod okiem instruktora barmanów własnoręcznie komponowali napoje i koktajle (oczywiście tylko bezalkoholowe). Za pomocą przyrządów barmańskich mieszały, miksowały, kruszyły, nalewali lód i przyozdabiali napoje. Wszyscy byli

wego. Doradcy zawodowi czy nauczyciele, którzy pełnią rolę doradcą w szkole, doświadczyli na własnej skórze praktyki wykonywania danego zawodu oraz mogli obserwować reakcje uczestników – uczniów, którym na co dzień doradzają i z którymi pracują. Wiedza oraz nabyte doświadczenie przełożą się w przyszłości na pracę doradcy i jej efekty.

zadowoleni z wykonanej pracy, a podczas degustacji salę wypełniły zachwyty nad smakiem przygotowanych specjałów. Podczas warsztatów odbył się także pokaz sztuki barmańskiej oraz pokaz przygotowujący do międzynarodowych mistrzostw umiejętności barmańskich.

3. **Warsztaty weterynaryjne** odbyły się w Zespole Szkół Informatycznych w Słupsku i polegały na przeprowadzeniu szeregu badań i zabiegów na zwierzęciu. Zwierzę na szczęście nie ucierpiało, gdyż wykorzystany został do tego celu profesjonalny fantom psa. Uczestnicy warsztatów pod czujnym okiem lekarza weterynarii zajmowali się zwierzęciem, wykonując proste zabiegi, podstawowe badanie lekarskie i próbowali zdiagnozować stan pacjenta. Uczniowie wysłuchali także wykładu na temat zachowania zwierząt i ich behawiorystycznych aspektów oraz próbowali udzielić pierwszej pomocy psiakowi.

Cykl warsztatów okazała się bardzo atrakcyjną formą orientacji zawodowej oraz doradztwa zawodo-

W przyszłym roku szkolnym 2017/2018, gdy rola doradcy zawodowego w szkole wzrośnie, pojawią się zajęcia obowiązkowe z zakresu orientacji zawodowej, jaki i doradztwa zawodowego na każdym etapie edukacyjnym. Forma warsztatów, ukazujących różne zawody w sposób praktyczny, jest niezwykle atrakcyjna dla ucznia i cenna dla doradców zawodowych.

Marcin Kisielewski

*konsultant ds. wspomagania nauczycieli
przedmiotów zawodowych
w ODN w Słupsku*

Projekt

„Bezpieczna szkoła. Bezpieczna przyszłość”

Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych jest Beneficjentem projektu zatytułowanego: „Bezpieczna szkoła, bezpieczna przyszłość”, finansowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej w ramach rządowego programu wspomagania organów prowadzących szkoły w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki w latach 2015-2018 – „**Bezpieczna+**”. Tytuł projektu to: „Upowszechnianie wśród wszystkich pracowników szkoły umiejętności rozpoznawania sytuacji zagrożenia oraz wiedzy o zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia”.

Założenia projektu

Celem projektu jest zwiększenie bezpieczeństwa w środowisku szkolnym poprzez tworzenie przyjaznego środowiska pracy i nauki: stworzenie procedur postępowania na wypadek wystąpienia sytuacji zagrożenia w postaci np. wtargnięcia osób niebezpiecznych z zewnątrz na teren placówki (terroryzm), z zachowaniem obowiązujących przepisów prawa i standardów.

W ramach projektu realizowane są następujące zadania:

1. Przegląd stanu bezpieczeństwa w szkołach.

a) **Celem** tego działania jest pozyskanie informacji na temat bezpieczeństwa w szkole oraz skali i typów zagrożeń występujących na jej terenie w kontekście zagrożenia zewnętrznego, jakim jest terroryzm.

b) **Metoda prowadzenia działania to:**

ogłęd zewnętrzny i wewnętrzny placówki, sprawdzenie możliwości dostępu osób trzecich, wywiad z dyrektorem szkoły i/lub zespołem osób odpowiedzialnych za bezpieczeństwo w placówce na podstawie przygotowanych wcześniej ankiet.

2. **Rekomendacje do szkolnych procedur postępowania na wypadek wystąpienia sytuacji zagrożenia.** Przeprowadzony w ramach zadania nr 1 przegląd pozwoli na wyciągnięcie wniosków, rozpoznanie zagrożeń, ich szczegółową charakterystykę oraz ustalenie prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Na tej podstawie opracowywane są rekomendacje, dostosowane do specyfiki placówki.

3. Szkolenia dla nauczycieli i pracowników szkoły:

a) **tematyka:** *Uwaga! Niebezpieczeństwo!*;

b) **cel:** upowszechnienie wśród wszystkich pracowników szkoły umiejętności rozpoznawania sytuacji zagrożenia oraz wiedzy o zasadach postępowania w sytuacjach zagrożenia, poznanie zagrożeń zewnętrznych, które mogą naruszyć bezpieczeństwo w szkole, placówce, uświadomienie konieczności zaplanowania określonych działań w sytuacji zagrożenia, kształtowanie umiejętności właściwych zachowań w sytuacji zagrażających życiu lub zdrowiu;

c) **przebieg szkolenia:**

– **część teoretyczna** – to wykład, który składa się z bloków tematycznych, mających na celu omówienie zagrożeń i wskazanie metod przeciwdziałania zagrożeniu terroryzmem. Wykład uzupełniany jest dyskusją i wymianą spostrzeżeń, a udział w szkoleniu doskonalą umiejętności w zakresie rozpoznawania sytuacji zagrożenia i właściwego reagowania na nie.

– **część praktyczna** – to warsztaty, które odbywają się na bazie przygotowanych wcześniej scenariuszy (opracowania uwzględniające różne sytuacje zagrożenia terroryzmem przygotowane przez specjalistów z zakresu bezpieczeństwa w szkołach/placówkach oświatowych przy udziale policji, psychologów) i zmierzają do wypracowania zestawu procedur do zastosowania w różnych sytuacjach zagrożenia. Podczas warsztatów szczegółowo omawiane są zagrożenia dla współczesnej szkoły/placówki, zarówno w kontekście zagrożeń terrorystycznych jak i niebezpieczeństw zewnętrznych np. wtargnięcie niebezpiecznych osób, informacje o podłożonych ładunkach wybuchowych, rozpylenie gazów i substancji chemicznych. Uczestnicy dokonują identyfikacji i analizy czynników wpływających na bezpieczeństwo ich placówki, tworząc tzw. mapę bezpieczeństwa szkoły. Szukają racjonalnych rozwiązań które pozwolą wzmocnić to bezpieczeństwo. Po analizie materiałów wypracowanych przez uczestników, prelegenci wskazują popełniane przez nich błędy, wskazują na reakcję pożądaną w danej sytuacji zagrożenia oraz przygotowują wraz z pracownikami szkoły poprawne procedury, właściwej reakcji na niebezpieczeństwo, jakim jest terroryzm i inne wymienione wcześniej sytuacje niebez-

pieczne. Istotnym elementem jest uwzględnienie w procedurach sposobów postępowania z uczniami ze SPE w sytuacji zagrożenia. Wypracowane rozwiązania i metody możliwe będą od zastosowania w pracy już następnego dnia po szkoleniu.

Wartością dodaną projektu jest to, że wszyscy pracownicy szkoły/placówki po raz pierwszy mają okazję wspólnie analizować czynniki, wpływające na bezpieczeństwo, proponując różne rozwiązania prowadzące do jego podniesienie.

Dla środowisk szkolnych uczestniczących w projekcie ważne jest, by był on realizowany na trzech płaszczyznach – nauczyciele, rodzice, uczniowie. Rodzice podczas spotkań z wychowawcami powinni zostać zapoznani z opracowanymi procedurami i włączeni w proces ich tworzenia np. poprzez konsultacje.

W późniejszych działaniach ważne jest zaplanowanie kompleksowych rozwiązań edukacyjnych dla uczniów w zakresie rozwijania umiejętności rozpoznawania zagrożenia oraz wiedzy o zasadach postępowania w takich okolicznościach, np.: projekty edukacyjne, programy wychowawcze, spotkania z ekspertami.

Bardzo istotne jest również systematyczne przeprowadzanie praktycznych ćwiczeń, symulacji, zabaw, gier, które przygotowują uczniów do właściwego reagowania w sytuacjach zagrożenia.

Zadania zaplanowane w projekcie będą realizowane do końca roku 2018 w szkołach podstawowych, gimnazjach, szkołach ponadgimnazjalnych na terenie całego kraju. Będzie to łącznie ponad 2 tysiące placówek oświatowych. W czerwcu br. 2017 r. w pilotażu programu „Bezpieczna+” w województwie pomorskim wzięły udział placówki:

- Szkoła Podstawowa nr 9 w Słupsku,
- Szkoła Podstawowa nr 2 w Słupsku,
- Szkoła Podstawowa w Głobinie,
- Szkoła Podstawowa w Bierkowie,
- Zespół Szkół w Kobylnicy,
- Szkoła Podstawowa w Kończewie.

W roku szkolnym 2017/2018 do wyżej wymienionych szkół dołączą kolejne:

- Szkoła Podstawowa w Kwakowie,
- Szkoła Podstawowa w Czarnej Dąbrówce,
- Szkoła Podstawowa we Włynkówku,
- Szkoła Podstawowa nr 2 w Ustce,
- Szkoła Podstawowa w Sycewicach,
- Szkoła Podstawowa w Lichnowach,
- Szkoła Podstawowa w Kosobudach

- Szkoła Podstawowa w Ostrowiem,
- Szkoła Podstawowa w Charzykowach,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Kościerzynie.

Warto również dodać, że Szkoła Podstawowa nr 9 w Słupsku, która przystąpiła do pilotażu Projektu „Bezpieczna szkoła, bezpieczna przyszłość” w czerwcu, by lepiej przygotować się do roli koordynatora w projekcie Programu Erasmus +, do którego aplikowała, otrzymała dofinansowanie do projektu „Młody Europejczyk: bezpieczny i świadomy obywatel świata”, a weryfikatorzy Agencji Narodowej w nocie podsumowującej ocenę wniosku, podkreślili właśnie to, że placówka wzięła udział w pilotażu dotyczącym bezpieczeństwa w szkole.

Więcej informacji o Projekcie „Bezpieczna szkoła, bezpieczna przyszłość” znaleźć można na stronie: <https://www.bs-kson.org/>

Iwona Pikosz

Koordynator Projektu

„Bezpieczna szkoła, bezpieczna przyszłość”

Marta Kobza,

Ewa Miłuch-Szewczyk,

Justyna Kaniasty

trenerki w Projekcie „Bezpieczna szkoła, bezpieczna przyszłość”

Karkonoski Sejmik Osób Niepełnosprawnych

65 lat Zespołu Szkół Agrotechnicznych w Słupsku Z TRADYCJĄ W NOWOCZESNOŚĆ

od ul. Kossaka. Kiedy kwitły, była to burza różowo-białych kwiatów. Ich widok zapierał dech.*

Gospodarstwo rolne – Osiedle Niepodległości

Tam odbywaliśmy praktyki – cotygodniowe i wakacyjne. Pracowaliśmy przy obsłudze krów mlecznych (z doje-

niem włącznie), obsłudze cieląt, jałówek i bukatów. Pracowaliśmy również w polu, przy pielęgnacji buraków pastewnych, ustawianiu i zwożeniu snopów. Zbieraliśmy ziemniaki i sadziliśmy brukiew. Nigdy nie zapomnę instrukcji nauczyciela. Ciągłe powtarzał: „Zielonym do góry”.

Bohaterowie – Profesorstwo Wińscy:

Tak nauczali, że do dzisiaj są mi wzorem pryncypialności i prawdomówności. Zawsze przygotowani i zawsze eleganccy oboje.

Profesor Tadeusz Kwiatkowski:

Ooo, ten to niedostępny areopag, skrupulatny i wymagający, trzęśliśmy portkami przed nim. Ale jak uczył! Tak, że do dzisiaj pamiętam gatunki żyta po łacinie (*secale cereale, montanum, africanum, triticum durum vulgare, etc., etc.*).

Otóż wyznaję, że chciałem wówczas być: elegancki jak prof. Turczyk, sprawny i przystojny jak prof. Płończak, mieć rozległą wiedzę jak prof. Jarmolińska. Chciałem też być poliglotą jak prof. Sznioger, pełen emocjonalnego ciepła i życzliwości dla ludzi, bo tak postrzegałem prof. Juszcza. Jednak nade wszystko chciałem być wielki jak prof. Sychla. (Słyszał z dużego wzrostu – wyjaśnienie autorki).

Wielka Gala

Uroczystość jubileuszu 65-lecia ZSA miała miejsce 2 czerwca 2017 r. w Słupskim Ośrodku Kultury. Poprzedziła ją msza święta w kościele pw. Maksymiliana Kolbego, celebrowana w intencji zmarłych nauczycieli, pracowników, uczniów i absolwentów liceum.

Gratulacje oraz życzenia, statuetki Ambasadora Szkoły, przedstawienie teatralno-muzyczne, odsłonięcie rzeźby W. Reymonta, wernisaż starych i współczesnych fotografii. Tak przebiegały obchody 65-lecia ZSA w Słupsku.

Dialog współczesnej młodzieży z tradycją jest coraz trudniejszy. Zaczyna zanikać międzypokoleniowy kod, który takie pojęcia jak „historia”, „przeszłość” czy „tożsamość”, kojarzył z określonym systemem wartości. Jubileusz są doskonałą okazją, by przywołać czasy minione i ludzi, którzy w nich żyli oraz uświadomić uczniom, że przeszłość w sposób naturalny wpisuje się we współczesność.

Ad fontes – Czas i miejsce akcji

Pierwszy szkolny dzwonek zabrzmiał nie w Zespole Szkół Agrotechnicznych, a Państwowym Technikum Rolniczym, które liczyło 39 uczniów. Nauczycieli ówczesnych śmiało można nazwać pionierami szkolnictwa rolniczego na Pomorzu. Szkoła dysponowała dwoma barakami i czterema kamienicami czynszowymi, zlokalizowanymi przy ul. Szczecińskiej i Kossaka. Obiekty te były w bardzo złym stanie technicznym, tylko kilka sal nadawało się do prowadzenia zajęć. Mimo trudnych początków, entuzjazmu gronu pedagogicznemu, jak i uczniom, nie brakowało.

Internat – ulica Szczecińska

Większość naszych uczniów pochodziła spoza Słupska, mieszkali więc w internacie. Tu żyli, dorastali, uczyli się, ale też zakochiwali, buntowali i robili wszystko to, co się w tym wieku robi (...). Zapamiętałam dwie wielkie magnolie, które rosły przy wejściu

Jubileusz zgromadził wielu znamienitych gości, przedstawicieli władz samorządowych, oświatowych, środowisk naukowych, Policji i Wojska Polskiego.

Uroczystość rozpoczęła wykonany przez szkolną młodzież polonez. Ułańskie mundury tancerzy oraz zwiewne stroje tancerek, wprowadziły podniosły nastrój, któremu poddali się zebrani.

Po uroczystym wprowadzeniu Sztandaru, stanowiącego pomost między przeszłością i terażniejszością, odśpiewaniu hymnu państwowego, przemówienie inauguracyjne wygłosiła dyrektor Szkoły Iwona Wojtkiewicz. Podkreśliła w nim związek między początkami i terażniejszością Zespołu Szkół Agrotechnicznych: *Cieszy się on zaufaniem w środowisku. Panuje w nim wyjątkowa, przyjazna atmosfera. To szkoła otwartości, tolerancji i wolności w wyrażaniu własnych poglądów. Od naszych uczniów wymagamy jednak dojrzałych opinii, merytorycznych sądów i ocen, rzetelnej wiedzy, wzajemnego szacunku, godnego zachowania i pielęgnowania tradycji. Cyceron wiedział, że „dobrze wyciosane kamienie trzymają się bez cementu”. Czerpiemy z przeszłości, by każdy nasz uczeń miał świadomość, że tak jak jego zacięci poprzednicy, może mieć wpływ na rozwój i historię miasta, powiatu, a nawet kraju, o czym świadczą dokonania wielu naszych absolwentów, którzy swoją działalnością już zapewнили sobie miejsce w historii środowiska nie tylko lokalnego.*

Dyrektor Iwona Wojtkiewicz podziękowała byłym dyrektorom, nauczycielom, absolwentom, obecnym uczniom oraz ich rodzicom za wypracowanie dziedzictwa, które stanowi o terażniejszości i przyszłości ZSA.

Kolejny mówca, Starosta Słupski Zdzisław Kołodziejowski, podkreślił swój osobisty związek ze Szkołą. Jest bowiem jej absolwentem oraz przedstawicielem organu prowadzącego placówkę. Stąd doskonała znajomość historii oraz współczesnych realiów placówki. Według Starosty Szkoła na przestrzeni lat przeszła transformację: *Niegdyś uczyła zawodów typowo rolniczych. Dzisiaj ZSA w swojej ofercie ma bardzo szeroki zakres kształcenia, uwzględniający zainteresowania i pasje młodzieży, ale także możliwości rynku. Program nauczania dostosowany jest do jego potrzeb, praktyki organizowane są w liczących się firmach, również za granicą. To duża, nowoczesna szkoła, która daje dobre przygotowanie ogólne i zawodowe. Tego sam doświadczyłem.*

Pan Starosta podkreślił, że słupski „Rolniczak” to instytucja w sposób szczególny łącząca ludzi różnych

profesji i pokoleń, którzy z dumą noszą tytuł jej absolwenta i z sentymentem powracają do niej nawet po wielu latach od jej ukończenia.

W czasie uroczystości zostali uhonorowani ci, którym los ZSA jest szczególnie bliski. Prowadzący jubileuszową akademię Mariola Król i Michał Skórka zapowiedzieli ceremonię przyznania statuetek Ambasadora Szkoły. Otrzymali je byli dyrektorzy, absolwenci oraz przyjaciele, którzy dbają o dobre imię naszej placówki, promują ją w środowisku, wspierają nie tylko duchowo. To ważne wydarzenie uświetnił krótkim koncertem Reprezentacyjny Zespół Sygnalistów Myśliwskich z zaprzyjawnionego Technikum Leśnego w Warcinie.

Zwieńczeniem oficjalnej części uroczystości było przedstawienie teatralno-muzyczne pod tytułem „Dziwanna, czyli Reymont versus Wyspiański”. Spektakl wyreżyserowała Mariola Król, układy taneczne przygotowała Ewa Schulz. Opowiedziana na scenie historia miała formę starosłowiańskiego obrzędu ku czci Dziwanny – bogini lasów i gajów, opiekunki zwierząt, patronki szczęśliwej miłości. Spektakl połączył pokolenia. Brali w nim udział nauczyciele, emeryci, pracownicy szkoły oraz sześćdziesięcioro uczniów. Publiczność zgotowała aktorom owacje na stojąco. Po zakończeniu występu goście udali się przed budynek Szkoły, gdzie odbyło się odsłonięcie rzeźby W. Reymonta, wykonanej w drewnie przez artystę ludowego Zenona Frąckiewicza. Z zainteresowaniem obejrzeni wernisaż „Szkoła w fotografii” przygotowany przez Teresę Zarzycką, Monikę Żynis oraz Anetę Pietrowską-Śniegulę. Zwiedzili również Salę Pamięci, gdzie mogli przejrzeć kroniki szkolne.

Uroczystość zakończył bankiet przygotowany przez nauczycielki żywienia: Elżbietę Sorokę, Anetę Pestkę, Bożenę Skrzypek, Joannę Dulembę oraz uczniów naszej szkoły. Absolwenci mieli tu okazję spotkać się z dawnymi koleżankami, kolegami i nauczycielami.

Jubileusz 65-lecia był prawdziwym świętem wszystkich roczników, które tworzyły piękną historię Szkoły, oraz niepowtarzalną okazją do wspomnień, wzruszeń i odnowienia starych przyjaźni.

Mariola Król

nauczyciel języka polskiego

w Zespole Szkół Agrotechnicznych w Słupsku

*W artykule wykorzystano wspomnienia nauczycieli i absolwentów: polonistki Sławomiry Kozłowskiej, Starosty Słupskiego Zdzisława Kołodziejewskiego, prof. dr. hab. Bogdana Feliksa Kani oraz prof. dr. hab. Jana Kotwicy.

Obchody 70-lecia Szkoły Podstawowej im. Leopolda Staffa we Włynkówku

„Przeszłość – jest to dziś, tylko cokolwiek dalej”

C. K. Norwid

W Szkole Podstawowej im. Leopolda Staffa we Włynkówku odbyły się obchody 70-lecia działalności placówki. Uroczystość zaplanowano na kilka dni: od 3 do 11 czerwca. W organizacji rocznicy brali udział wszyscy pracownicy szkoły, uczniowie i rodzice. Przygotowano wiele atrakcji, szczególnie dla uczniów. Zorganizowane zabawy, rozrywka, wspólne wyjazdy cieszyły się dużym powodzeniem.

Obchody 70-lecia rozpoczęły się w sobotę 3 czerwca Turniejem Szachowym o Puchar Wójta Gminy Słupsk. Udział wzięli w nim uczniowie ze szkół podstawowych powiatu słupskiego – z Ustki, Słupska, Bierkowa i Włynkówka. W rozgrywkach szachowych uczestniczyli również dorośli. Graczy powitał i zachęcił do intensywnej rywalizacji na szachownicach wicewójt Gminy Słupsk – Adam Jasiński. W przerwach między partiami zawodnicy i goście korzystali z poczęstunku.

Kolejny dzień obchodów jubileuszu szkoły obfitował w atrakcje na świeżym powietrzu. 5 czerwca uczniowie wraz z nauczycielami i obsługą szkoły wyjechali autokarem do Doliny Charlotty, gdzie zwiedzano zoo i fokarium. Tego dnia odbył się również rajd rowerowy. Zorganizowano wyścig o Puchar Dyrektora Szkoły, w którym uczestniczyli uczniowie z Bierkowa, Wrześcia, Siemianic, Włynkówka wraz z opiekunami. Zwyciężyła szkoła z Bierkowa. Wszyscy uczestnicy rajdu otrzymali pamiątkowy kubek i znaczek

z logo SP we Włynkówku. Wspólne ognisko i pieczenie kiełbasek zakończyło dzień w Dolinie Charlotty.

6 czerwca upłynął pod hasłem „Szkolny Talent Show”. Wspólnie przeżywaliśmy występy artystyczne. Uczniowie naszej szkoły zaprezentowali się w umiejętnościach z różnych dziedzin. Oklaskiwano prezentacje wokalne, taneczne, występy iluzjonistyczne, sportowe, zręcznościowe, recytatorskie. Wręczono również nagrody za talent literacki. Na cześć patrona szkoły L. Staffa zorganizowano konkurs „Jestem poetą”. Wyróżnieni tu uczniowie otrzymali dyplomy, nagrody

rzeczowe (Oliwia Zaremba kl. IV, Nadia Nawrocka kl. IV, Emilia Misiuk kl. VI, Kacper Falkowski kl. VI). Występy artystyczne, twórczość poetycka wyraźnie pokazały, że w SP we Włynkówku nie brakuje uczniów różnorodnie utalentowanych, odważnych, chętnie podejmujących wyzwania.

7 czerwca był Dniem Języków Obcych. Wszyscy uczniowie wraz z wychowawcami przyszedli do szkoły ubrani w barwy flag krajów niemieckojęzycznych i anglojęzycznych oraz regionu kaszubskiego. Każda klasa zaprezentowała rymowane hasło, zachęcające do nauki języka obcego, np. kl. IV – „Ucz się kaszubskiego, tego języka pięknego!”, kl. V – „Pamiętaj drogi kolego, że warto się uczyć języka obcego. Bo kto języki obce zna, ten cały świat otwarty ma”, kl. VI – „Chcesz być odłotowy, ucz się obcej mowy”. Odbył się quiz wiedzy o Anglii, Niemczech i regionie kaszubskim. Trzyosobowe drużyny rywalizowały, zmagając się z pytaniami kon-

z dyrektorem szkoły – Małgorzatą Dudą-Banach zaśpiewali piosenkę Grzegorza Turnała „Między ciszą a ciszą”.

Po zakończonych obchodach 70-lecia Szkoły Podstawowej we Włynkówku społeczność wsi i okolicznych miejscowości: pracownicy szkoły, uczniowie i rodzice spotkali się w niedzielę 11 czerwca po Mszy św. na rodzinnym festynie szkolnym. W miłej atmosferze spędzono czas przy występach artystycznych uczniów.

Z okazji Jubileuszu 70-lecia

kursowymi. Podziwiano scenki sytuacyjne, słuchano piosenek i wierszy w trzech obcych językach. Na zakończenie uczniowie wraz z nauczycielami udali się do klas na poczęstunek. Smakowano potrawy charakterystyczne dla prezentowanego kraju. Udekorowane stoły, symbolizujące dane państwo czy region, zastawione smakołykami, zachęcały do degustacji.

Kolejny dzień obchodów z okazji 70-lecia szkoły we Włynkówku – 8 czerwca – był Dniem Sportu. Oficjalnie otworzony został on przez Starostę Powiatu Słupskiego – Zdzisława Kołodziejskiego. Na szkolnym boisku, przy okrzykach dopingujących drużyny, np. „Choć dobre wyniki w sporcie macie, z szósta klasą nie wygracie!”, zmagano się w różnych dyscyplinach. Nauczyciel wychowania fizycznego – Paweł Rogaliński, najpierw przeprowadził rozgrywki z uczniami klas I-III, następnie zawody klas IV-VI w jeździe na rolkach. Był to dzień pełen emocji sportowych.

9 czerwca odbyło się w szkole we Włynkówku spotkanie pod nazwą „Wspomnienia na kanapie”. Wśród zaproszonych gości mogliśmy usłyszeć wspomnienia Wandy Stec, Wójta Gminy Słupsk Barbary Dykier, dyrektora Ryszarda Serafina, nauczycieli – Marii Białas, Danuty Konkol, Renaty Lemisiewicz, niedawnych absolwentów – Wiktorii Szostakiewicz, Łukasza Makowskiego. Przerwy między wspomnieniami urozmaicono muzyką w wykonaniu Zespołu Hejnalistów z PSM w Lęborku, który prezentował się pod kierunkiem Mirosława Pawlaka. Igor Sysojew-Osiński mistrzowsko wykonał na skrzypcach utwory: „Radość najpiękniejszych lat” i „Marzenie” R. Schumanna. Informatyk szkoły we Włynkówku – Arkadiusz Drozdowski przedstawił prezentację multimedialną ukazującą życie rozwijającej się szkoły na przestrzeni lat. Można też było wpisać się do księgi pamiątkowej. Pod koniec zgromadzeni goście oklaskiwali wokalny występ nauczycieli, którzy wraz

działalności szkoły oraz w uznaniu dorobku edukacyjno-wychowawczego szkoły gratulacje Dyrekcji, Pracownikom, Uczniom, Absolwentom i wyrazy szacunku za kontynuowanie osiągnięć wcześniejszych pokoleń pedagogów oraz kształtowanie pozytywnego wizerunku szkoły, bogatej w wartości, złożyli m.in. Pomorski Kurator Oświaty Monika Kończyk, Starosta Powiatu Słupskiego Zdzisław Kołodziejski, Wójt Gminy Słupsk Barbara Dykier.

Wszyscy pracownicy Szkoły Podstawowej dziękują za współpracę: Firmie Kateringowej z Potęgowa „Dominika”, Firmie „Mattel Poland” z Warszawy, „Dolinie Charlotty”, Firmie „Fiskars”, Firmie „Fotomak” ze Słupska, Młodzieżowej Radzie Gminy Słupsk.

Maria Sienkiewicz

*nauczyciel języka polskiego
w Szkole Podstawowej we Włynkówku*

Uczniowie ze Słupska w Narodowym Centrum Badań Jądrowych

Licealiści Politechnicznego Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku wspólnie z nauczycielami uczestniczyli w profesjonalnych kilkudniowych zajęciach z ekspertami z Narodowego Centrum Badań Jądrowych w Świerku pod Warszawą. Młodzież wykonywała m.in. ćwiczenia w Laboratorium Fizyki Atomowej i Jądrowej – Dział Edukacji i Szkoleń. Uczniowie uczestniczyli także w specjalistycznych wykładach oraz mieli okazję zobaczyć jedyny w Polsce badawczy reaktor jądrowy „Maria”.

Licealiści poznali praktyczne zastosowania wiedzy, którą zdobywali w trakcie zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych w swojej szkole. Mieli też możliwość samodzielnego wykonania unikatowych eksperymentów. Każde zajęcia zaczynały się od wykładu wstępnego dla uczestników, a kończyły zreferowaniem przez nich przebiegu ćwiczenia i otrzymanych wyników.

Młodzież miała okazję m.in. badać zasięg promieniowania alfa w powietrzu, dokonać pomiaru skażeń powierzchni materiałami promieniotwórczymi, obserwować dyfrakcję elektronów, przeprowadzić pomiary właściwości detektora Geigera-Müllera i maksymalnej energii promieniowania beta. Ponadto licealiści mieli okazję zapoznać się m.in. z podstawowymi własnościami luminescencji oraz przeprowadzić doświadczenie Rutherforda. Interesującym uzupełnieniem ćwiczeń laboratoryjnych były wykłady specjalistyczne, w których uczniowie ze Słupska uczestniczyli. Młodzież mogła się z nich dowiedzieć o zastosowaniu metod jądrowych w technice i życiu codziennym oraz o wykorzystaniu fizyki jądrowej w medycynie. Słupszczanie obejrzeli także wystawę poświęconą postępowaniu z odpadami promieniotwórczymi.

Uczniowie uczestniczący w zajęciach tak oto komentowali swój udział w nich:

– *Pobyt w Świerku pozwolił mi uzupełnić i pogłębić wiedzę zdobytą w szkole. Uczestniczyłem w „nietypowych lekcjach fizyki”. Miałem okazję samodzielnie przeprowadzić szereg eksperymentów w tamtejszym laboratorium – nauczyłem się zasad przeprowadzania eksperymentów naukowych, rejestrowania wyników pomiarów, analizy tych danych oraz opracowywania*

sprawozdań. Bardzo ciekawe i inspirujące doświadczenie. Najważniejsze jest to, że własnymi rękoma mogłem sprawdzić informacje teoretyczne poznane w szkole. Zrozumiałem także, jak wielkie i trudne spory są związane z energetyką jądrową – mówi Michał Stepnik, uczeń Politechnicznego Liceum Ogólnokształcącego przy ZSI w Słupsku.

Mim zdaniem warsztaty w Narodowym Centrum Badań Jądrowych oprócz nieocenionych walorów eksperymentalno-poznawczych okazały się dla uczniów wielką przygodą i doświadczeniem życiowym. Jako przygodę odbieram samą podróż do reaktora jądrowego, o którym większość Polaków nie słyszała. Owszem, jest to reaktor badawczy, ale i tak uczniowie byli pod wrażeniem informacji, że Polska posiada reaktor jądrowy i że niedługo go zobaczą podczas wycieczki szkolnej.

Bezcenne było też praktyczne „odebranie lekcji”, tak znaczące dla doradztwa zawodowego czy edukacyjno-zawodowego. Uczniowie przez godziny wykonywali doświadczenia i przeprowadzali eksperymenty, takie same jak przeprowadza się w instytutach badawczych. Na własnej skórze doświadczyli, że wynalazki czy odkrycia wiążą się z mozolnym zbieraniem danych z badań i ich opracowaniami, z których wyciąga się wnioski, a żeby tego dokonać, potrzebna jest wiedza!

Marcin Kisielewski

nauczyciel fizyki

*w Politechnicznym Liceum Ogólnokształcącym
przy Zespole Szkół Informatycznych
w Słupsku*

IV Pomorski Festiwal Piosenki Marynistycznej „MARINA 2017”

Słupski Oddział Ligi Morskiej i Rzeczej oraz Szkoła Podstawowa w Kobylnicy zaprasza uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z województw pomorskiego i zachodniopomorskiego do wzięcia udziału w kolejnej edycji Pomorskiego Festiwalu Piosenki Marynistycznej „Marina 2017”. Pomorski Festiwal Piosenki Marynistycznej to jedna z największych i najważniejszych imprez w kraju, związana z tradycjami morskimi. Zapoczątkowano ją cztery lata temu. Organizatorzy postanowili właśnie w ten sposób propagować wśród młodych ludzi tradycje związaną z marynistyką.

1. Cele

1. Propagowanie tradycji morskiej w piosence.
2. Rozwijanie zainteresowań muzycznych młodego pokolenia.
3. Stworzenie możliwości współzawodnictwa artystycznego wśród uczniów pomorskich i zachodniopomorskich szkół.
4. Wymiana doświadczeń pedagogicznych i poszerzenie literatury wokalne dla młodzieży.
5. Prezentacja utworów najbardziej wartościowych pod względem artystycznym.

2. Organizacja Festiwalu:

1. Organizatorem Festiwalu jest Zarząd Oddziału Ligi Morskiej i Rzeczej w Słupsku.
2. Współorganizatorami Festiwalu są: Szkoła Podstawowa w Kobylnicy, Urząd Morski w Słupsku i Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej RP w Ustce.
3. Instytucje partnerskie: Gminne Centrum Kultury i Promocji w Kobylnicy, Centrum Edukacji Regionalnej w Słupsku, Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku i Centrum Usług Wspólnych w Kobylnicy.
4. Termin przesyłania zgłoszeń upływa 3 listopada 2017 r.
5. Festiwal odbędzie się 24 listopada 2017 r. w Sali Widowiskowej „Forum” Szkoły Podstawowej w Kobylnicy, ul. Główna 63 lub w Sali Teatralnej Gminnego Centrum Kultury i Promocji w Kobylnicy.
6. Wykonawcy oceniani będą w kategoriach: zespoły i soliści w trzech grupach wiekowych: uczniowie klas I-III szkół podstawowych, uczniowie klas IV-VI szkół podstawowych, uczniowie klas VII szkół podstawowych i klas gimnazjalnych.
7. Nagrody Festiwalu: nagroda Wójta Gminy Kobylnica, nagroda Dyrektora Urzędu Morskiego w Słupsku, nagroda Prezydenta Miasta Słupska, nagroda Komendanta Centrum Szkolenia Marynarki Wojennej w Ustce, nagroda Dowódcy Morskiej Jednostki Rakietowej. Laureaci I, II i III miejsca w poszczególnych kategoriach otrzymają statuetki i dyplomy.
8. Organizator zastrzega sobie prawo wykorzystania nagrań piosenek festiwalowych.

9. Sekretariat Festiwalu prowadzi Żaneta Miąskowska-Dusza (festiwalmarina@wp.pl).

10. Informacja dotycząca przebiegu Festiwalu i kolejności wystąpień zostanie przekazana uczestnikom do 20 listopada 2017 r. oraz zamieszczona na stronie internetowej festiwalu festiwalmarina.pl.

3. Postanowienia szczególne:

1. W Festiwalu mogą uczestniczyć uczniowie szkół podstawowych i klas gimnazjalnych z terenu województwa pomorskiego i zachodniopomorskiego.
2. Uczestnikami Festiwalu mogą być soliści i zespoły instrumentalno – wokalne (maksymalnie 5 – osobowe).
3. Obowiązuje repertuar o tematyce marynistycznej. Uczestnicy przygotowują dwa utwory, ale prezentują jeden utwór lub dwa (w zależności od ilości wykonawców).
4. Dopuszczalne są utwory już istniejące lub nowo skomponowane.
5. Dopuszcza się układy choreograficzne.
6. Dozwolona forma akompaniamentu: własny lub pół-playback.
7. Szkołę lub placówkę mogą reprezentować maksymalnie dwa zespoły lub dwóch solistów albo jeden solista i jeden zespół w każdej kategorii wiekowej.
8. Warunkiem udziału jest wypełnienie i przesłanie zeskanowanej karty zgłoszenia (pobranej ze strony internetowej festiwalu festiwalmarina.pl) na adres mailowy sekretariatu Festiwalu: festiwalmarina@wp.pl w terminie do 3 listopada 2017 roku.
9. Nagrane utwory przechodzą na własność organizatora, który zapewnia sobie tym samym prawo do ich dalszego wykorzystania.
10. Laureaci nagród głównych Festiwalu występują podczas Gali Finałowej kolejnej edycji Festiwalu.

4. Jury:

1. Jury i jego przewodniczącego powołuje organizator.
2. Zadaniem Jury jest przesłuchanie i ocena występów artystycznych.
3. Jury dokonuje oceny zgodnie z ustalonymi kryteriami.
4. Obrady Jury są tajne.
5. Decyzje Jury są ostateczne i nieodwołalne.

Do zobaczenia na „Marinie 2017”!

Jan Wild

prezes Słupskiego Oddziału

Ligi Morskiej i Rzeczej

dyrektor Szkoły Podstawowej w Kobylnicy

Biblioteka ODN poleca...

Andrzejewska A., *Magia szklanego ekranu. Zagrożenia płynące z telewizji*, Warszawa: Wydaw. Fraszka Edukacyjna, 2007.

Polecamy tę książkę rodzicom, nauczycielom, pedagogom i psychologom, terapeutom, a także studentom kierunków pedagogicznych i psychologicznych, zwracając jednocześnie uwagę na słowa prof. dr hab. Józefa Bednarka z APS napisane w recenzji: „W opinii specjalistów są one [uzależnienia od mediów – red.] nie mniej niebezpieczne niż uzależnienia od alkoholu, narkotyków i innych używek”. W publikacji zawarto wyniki najnowszych badań empirycznych, prowadzonych w różnych środowiskach naukowych i wychowawczych, nad funkcją i możliwościami telewizji, preferencjami dzieci w wyborze programów, negatywnym oddziaływaniem telewizji, reklamą i jej ujemnymi skutkami.

Augustynek A., *Uzależnienia komputerowe*, Warszawa: Wydaw. Difin, 2010.

Ostatnia dekada XX wieku otworzyła przed psychologią nowe, fascynujące pole eksploracji badawczej. Jest nim zachowanie się człowieka w społeczeństwie informacyjnym. Rozwój internetu w jego obecnej postaci w ciągu ostatnich lat podniósł jeszcze rangę tego zagadnienia. Obok bezspornych zalet istnieje także ciemna strona internetu. Ma miejsce przestępczość internetowa. Łatwiejszy stał się dostęp do pornografii i nawiązywania przygodnych kontaktów seksualnych. Nie można zapominać o destrukcyjnym wpływie na psychikę internautów niektórych gier komputerowych. Stosunkowo nowym zjawiskiem społecznym stało się uzależnienie od komputera. W pracy tej uzależnienie od komputera, wyodrębnione spośród innych uzależnień, opisane zostało od strony diagnozy, rozpowszechnienia przez psychologa nie tylko teoretyka, ale i praktyka.

Aftab P., *Internet a dzieci: uzależnienia i inne niebezpieczeństwa*, Warszawa: Wydaw. Prószyński i S-ka, 2003.

Internet może wielu rodzicom kojarzyć się z niewinną zabawą, czymś w rodzaju kolejnej gry komputerowej. Nastolatek potrafi surfować w sieci kilka godzin dziennie. Po takim samym czasie spędzonym przez niego poza domem rodzice chcą wiedzieć, co w tym czasie porabiała ich pociecha.

A ilu rodzicom pyta dziecko: *Co dziś robisz w internecie?* Dziecko w sieci jest tak samo naiwne i bezbronne, jak na ulicy. Samo nie nauczy się zasad bezpieczeństwa. Rodzice muszą nauczyć dziecko, aby na ulicy nie podawało nieznajomym adresu, tak samo muszą mu powiedzieć, że nie wolno go ujawniać nieznajomym w sieci. Według badań polskie dzieci szkoląco często nie przestrzegają zasad bezpiecznego korzystania z internetu. Parry Aftab nie straszy rodziców – raczej ich silnie motywuje, aby spróbowali zawrzeć z dzieckiem internetową umowę. Podaje mnóstwo rad: czego powinny wystrzegać się dzieci w internecie, na co powinni zwracać uwagę rodzice.

Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dojrzewania*, Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, 2008.

Bez wątpienia automaty uzależniają, czego dowodzą rezultaty wielu badań prowadzonych na całym świecie. W ciągu ostatnich dziesięciu lat były podstawową, łatwo dostępną formą grania dla patologicznych hazardzistów leczonych w grupach samopomocowych. Telewizja, komputery, Internet, gry i hazard – wszystkie te zdobycze współczesnej technologii mogą powodować uzależnienie. Ulegają im dorośli, ale szczególnie zagrażają one młodym, rozwijającym się osobom. Autor książki pisząc o powszechności tego zjawiska wśród dzieci i młodzieży, nakreśla profil uzależnionego dziecka, uczy, jak rozpoznać problem i jak sobie z nim poradzić. Książka zawiera testy i wskazówki przydatne każdemu wychowawcy, pedagogowi i psychologowi szkolnemu oraz rodzicom.

Majchrzak P., Ogińska-Bulik N., *Uzależnienie od internetu*, Łódź: Wydaw. Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej, 2016.

Ze społecznego i naukowego punktu widzenia obszar badań nad internetem – uwzględniając skalę i zasięg zjawiska oraz technologizację i informatyzację życia – wydaje się szczególnie ważny i obiecujący. Poniższa praca podejmuje próbę jego eksploracji oraz wychodzi naprzeciw zapotrzebowaniom na wiedzę w tym obszarze. Głównym jej celem jest ustalenie psychologicznych wyznaczników zachowań związanych z korzystaniem z internetu, determinujących ryzyko uzależnienia. Celem praktycznym jest przygotowanie przesłanek do programu profilaktycznego, chroniącego przed ryzykiem uzależnienia od cyberprzestrzeni.

*Wybrała: Grażyna Wieczorek
konsultant ds. informacji pedagogicznej
i wydawnictw ODN w Słupsku*

Dziękujemy za skrzydła...

*Skąd mam brać słowa?
Skąd mam brać myśli?
Skąd mam wziąć ubranie
Do ubrania mego smutku?*
Justyna Haptar

*Liczę na skrzydła
trzepocące u moich ramion
przy sprzyjających wiatrach
mogą mnie unieść w obłoki
nim znajdę się w siódmym niebie
mam nadzieję że będą mocniejsze od skrzydeł Ikarą...*
Arkadiusz Sadura

PANI WANDO, TAKĄ PANIĄ ZAPAMIĘTAMY!

Z przejmującym smutkiem przyjęliśmy 2 sierpnia 2017 roku wiadomość o odejściu Pani Wandy Chotomskiej, fascynującej Wielkiej Damy Polskiej Literatury, Honorowej Obywatelki Miasta Słupska. Przyjaciółki, o jakiej wszyscy marzą. Żywiołowej, wyzwalającej ciekawość świata, otwartość, szczerłość i odwagę. Inspirującej zainteresowania literackie kilku pokoleń młodych. 18 sierpnia, w Kościele Pokamedulskim i na Powązkach odbyła się niezwykle poruszająca i wzruszająca uroczystość pożegnania Pani Wandy.

Pani Wando – serdeczna opiekunko utalentowanych literacko dzieci i młodzieży – kochamy Panią! Za uśmiech, witalność, bardzo poważne traktowanie każdego uczestnika naszej literackiej zabawy, za te precyzyjne urody wierszyki dedykowane tysiącom dzieci po każdym spotkaniu, za czas i serce poświęcane przez ponad ćwierćwiecze ocenie tysięcy uczniowskich wierszy, za skrzydła, w które Pani ubiera swoich czytelników i odkrywane talenty na kolejnych konkursowych galach w słupskiej Filharmonii Sinfonia Baltica, za pomoc przy wejściu w dojrzały świat literatury prawdziwym perelkom.

Za budowanie dobrego imienia naszego miasta, jako rozwijającego i wspierającego młodych twórców litera-

tury z całej Polski i szkół polonijnych w Europie i Ameryce.

Za cały Wielki Teatr związany z oczekiwaniem na Panią, przyjemność przebywania z Nią, za podwyższony poziom adrenaliny, za Pani gesty naturalne i prawdziwe, za tę fenomenalną pamięć imion i nazwisk uczestników konkursu, za zachwyty świeżością ich wyobraźni. Za błyskotliwy dowcip, za mnóstwo fascynujących opowieści, jak ta o przygarniętym ze schroniska piesku Felku Czekiście, co to pożarł książeczkę czekową. Ofiarowała nam Pani wiele przesympatycznych, radosnych, wzruszających chwil – opromienionych przyjaźnią, błyskotliwym żartem, genialną pamięcią o ludziach, z którymi się Pani spotkała, ich dzieciach, wnukach i... zwierzętach.

Któż inny mógłby, coroczny majowy przyjazd do Słupska na Wiosnę Literacką, z dziesiątkami spotkań autorskich i tysiącami czytelników, spuentować: *Już wiosna. No cóż – trzeba pakować dupska i jechać do Słupska.*

Któż inny, podczas gdy wszyscy zaproszeni pisarze oddawali się urokom wieczornej konwersacji, spędzałby, godziny podpisując setki książek i pamiętników dziecięcych?

Któż inny zgodziłby się oceniać kilogramy wierszy uczestników, sławnego dzięki Pani, Międzynarodowego Konkursu Literackiej Twórczości Dzieci i Młodzieży?

Kto odmówiłby ówczesnemu Prezydentowi Słupska, zresztą bardzo zaprzyjaźnionemu z Panią i wyjątkowo szarmanckiemu wobec Niej – udziału w wielkiej, rocznicowej fecie na statku, tłumacząc później, z rozbrajającą szczerością, swoją decyzję wyjazdem na grzyby do podślupskiego lasu. Borowiki same wchodziły do koszyka, a towarzystwo Włodeczka – grzybiarza nad grzybiarzami i człowieka o doskonałym poczuciu humoru – idealnie pasowało do Pani Wandy, niekoniecznie fanki uroczystości *ku czci*...

Kto z takim wdziękiem tepiłby nieprawdę, hipokryzję, ządęcie, głupotę, brak szacunku dla dziecka?

Pani Wanda stworzyła z nami więzy, była mistrzynią osławiania. I dlatego czujemy się dzisiaj jak znany lis, sam na sam z łanem zboża i wspomnieniem złotej czupryny Małego Księcia. Dedykujemy Pani wiersze, odkrytych przez Panią poetek – wówczas uczennic II klasy gimnazjum – Justyny Haptar, Karoliny Chyły i piękne skrzydła Arkadiusza Sadury. Na pewno wywołałyby uśmiech wzruszenia na Pani twarzy. Niejedno przecież piękne pióro zaistniało dzięki Pani.

Zaszczycone niezwykłą Przyjaźnią Pani Wandy, w imieniu organizatorów i jurorów Międzynarodowego Konkursu Literackiej Twórczości Dzieci i Młodzieży.

Maria Pietryka-Malkiewicz

Jolanta Wiśniewska

organizatorki Międzynarodowego Konkursu

Literackiej Twórczości Dzieci i Młodzieży

im. Wandy Chotomskiej

Gimnazjum nr 2 w Słupsku

*Pióro prawdziwe,
Pióro bajkowe,
Pióro z połysków i lśnień,
Pióro maleńkie,
Pióro życzliwe,
Pióro na jeden dzień.*

*Nie wieczne, nie wodne,
Niezgrabne, niemodne,
Śmieszne jak cisza i koc,
Pióro przyjazne,
Pióro tęczowe,
Pióro na jedną noc.*

*Na listy wiosenne,
Na słowa niezmiennie,
Na ogień, na wodę, na imię,
Na bajki uczciwe,
Na fraszki krzykliwe
Mam pióro! Mam pióro jedyne!*

*By czar twój opisać,
By uśmiech pochwyć –
Miłości, radości natury –
By serce przywołać,
By szczęście zatrzymać –
Jedyne jest na to me pióro!*

*Pióro serdeczne,
Pióro słoneczne,
Ciche i mądre jak wierszcz,
Pióro radosne,
Pióro na wiosnę,
Pióro na jeden wiersz.*

Karolina Chyła

**PANI WANDA OTOCZONA
TŁUMEM WIELBICIELI,
KTÓRYM OFIAROWYWAŁA
PIĘKNE DEDYKACJE**

Do widzenia Pani Wando!

Z ogromnym smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci Pani Wandy Chotomskiej. Czujemy się mocno związani z tą Wspaniałą Poetką, niekwestionowaną Pierwszą Damą współczesnej twórczości poetyckiej dla dzieci, poprzez Jej częstą obecność w Słupsku w ostatnich dwudziestu pięciu latach. Gościliśmy Panią Wandę w Słupsku, w szkołach i bibliotekach naszego miasta i regionu, a tysiące dzieciaków (teraz już często dorosłych) poznało ją osobiście dzięki spotkaniom autorskim, organizowanym przez Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Słupsku w ramach Pomorskiej (dawniej: Słupskiej) Wiosny Literackiej, których była najwspanialszym i najbardziej wyczekiwany Gościem. Setki, jeśli nie tysiące, książek autorstwa Pani Wandy Chotomskiej z Jej nietuzinkowymi, niepowtarzalnymi i niepowtarzającymi się nigdy, wierszowanymi osobistymi autografami znajduje się na pewno dziś w bibliotekach pomorskich domów i szkół.

Panią Wandę Chotomską gościliśmy siedemnastokrotnie, począwszy od 1993 do 2010 roku. To było w sumie 17 Słupskich (dziś Pomorskich) Wiosen Literackich, w czasie których odbyło się ok. 160 spotkań autorskich z Poetką (ponad 70 w Słupsku i ponad 80 w regionie). Każde spotkanie wiązało się z obecnością kilkudziesięciorga (co najmniej!) dzieci rozmawiających z Panią Wandą. Nielatwo dokładnie wszystko przeliczyć, ale nie pomylę się wiele, gdy ocenię liczbę bawiących się i uczących z Panią Wandą dzieciaków na kilkanaście tysięcy (może nawet 20 tysięcy, a może i więcej!).

Poza Słupskiem i słupskimi szkołami, Pani Wanda Chotomska odwiedziła 87 miejscowości w regionie pomorskim (od Jastarni po Człuchów), a w tych miejscowościach szkoły, przedszkola, biblioteki gminne i miejskie, kluby czytelnicze i świetlice. W każdym miejscu pozostawiła po spotkaniach niezapomniane wrażenia. Dzieliła się fragmentami swojej wielobarwnej twórczości i nietuzinkowej fantazji. Zadziwiała niespożytą energią i ogromnym zaangażowaniem w kreowaniu dziecięcej wyobraźni. Zarażała młodych ludzi pasją czytelniczą. Inspirowała do wyrażania myśli własnymi słowami, zwracając uwagę na szacunek dla polskiego języka, zachęcając jednocześnie do entuzjastycznej zabawy nim i barwnego wyrażania swoich emocji. Zostawiała uczniów i nauczycieli z ogromnymi dawkami pozytywnej energii.

Niektóre szkoły Pani Wanda odwiedzała wielokrotnie, a Jej spotkania wywarły tak szczególny wpływ na

szkolną społeczność, że postanowiono uhonorować poetkę nadaniem Jej imienia bibliotece szkolnej Zespołu Szkół nr 3 w Lęborku, w 2000 roku. Z kolei w 2003 roku nadano imię Wandy Chotomskiej Szkole Podstawowej w Domaradzu.

Wiosenny Słupsk każdego roku kojarzył się z barwną postacią Wandy Chotomskiej i przygotowaniem do spotkań z Nią. Czytano wiersze, organizowano wszelkiej maści konkursy, opierające się o Jej twórczość, przygotowywano przedstawienia, organizowano zabawy i z wielomiesięcznym wyprzedzeniem rezerwowano spotkania autorskie w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Słupsku, która była organizatorem wydarzeń z udziałem Poetki. Kulturalny Słupsk wiosenny nieodwołalnie kojarzył się z Wandą Chotomską. Poznały ją pomorskie przedszkolaki, uczniowie, nauczyciele, bibliotekarze, dyrektorzy i wóldarze miasta. Doceniając kulturotwórczą i edukacyjną działalność Pani Wandy Chotomskiej w 2003 r. postanowiono uhonorować Poetkę tytułem Honorowego Obywatela Miasta Słupska.

Ze względu na stan zdrowia poetki, Pomorskie Wiosny Literackie od 2010 roku odbywały się bez udziału osobistego Pani Wandy. Niejednokrotnie gościem Wiosny była za to córka Pani Wandy, Ewa Chotomska, zachęcając dzieci do czytania i poznawania rodzimej literatury i ćwicząc z nimi wyobraźnię w oparciu o własną twórczość artystyczną i literacką, ale także przekazując ciepłe myśli i słowa (a także kolejne książki z autografami), zawsze pamiętającej o Wiosnie Literackiej Pani Wandy Chotomskiej.

Do widzenia Pani Wando! Patronuje Pani naszym literackim inicjatywom od dwudziestu pięciu lat... i to się nie zmienia. Będziemy tęsknić.

Agata Szklarkowska

dyrektor

*Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej
w Słupsku*

Literacki Słupsk

Czołowi przedstawiciel życia literackiego w Słupsku w latach 80 i 90 XX w.

Wiesław Ciesielski urodził się w Słupsku 13 maja 1959 roku i jest absolwentem Technikum Mechanicznego, z którego wyszło kilku utalentowanych poetów. Debiutował w 1978 roku na łamach *Głosu Pomorza*. Od tego czasu jego wiersze ukazywały się w prasie regionalnej i ogólnopolskiej, m.in. *Nurt*, *Nowa Wieś*, *Okolice*, *Stolica*, *Życie Literackie*, *Tygodnik Kulturalny*, *Pobrzeże*, a także na antenie Polskiego Radia i w almanachach¹.

Był stypendystą Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Prezydenta Miasta Słupska oraz laureatem wielu konkursów literackich, w tym VII Konkursu „O Laur Gryfa Słupskiego” (1984), VI Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego im. Zbigniewa Krupowiesia (1984), o „Jesienną chryzantemę” w Płocku (1984), „Rubinową Hortensję” w Piotrkowie Trybunalskim (1985), Ogólnopolskiego Konkursu „Człowiek i Ekologia” (1987), XVIII Konkursu Poetyckiego im. Jana Śpiewaka w Świdwinie (1987).

Wiesław Ciesielski jest autorem tomików poezji *Kraina milczenia* (1986)², *Głód* (1986)³, *Przypowieść o wolności* (1989)⁴, *Wielki Ogród Pana Boga* (1990)⁵, *Rozrachunek z Konradem* (1995)⁶ i *Popielisko* (1999)⁷. Napisał powieść biograficzną o Waławie Sieroszewskim *Obywatel Sirco* oraz tomik poezji *Mężczyzna światłoczuły*⁸. Od 1997 roku jest członkiem Związku Literatów Polskich.

B. Kowszewicz wskazała, że Wiesław Ciesielski jest autorem „poezji mężczyzny udomowionego, obłaskawionego zapachem potraw, ciałem niewieścim”⁹. W swoich wierszach pisze o możliwości stworzenia doskonałych relacji między kobietą a mężczyzną. Buduje swój dom, który okazuje się sferą marzeń, zamierzeń, złudzeń, ale jeszcze nie rozczarowań. Czytając *Rozrachunek z Konradem* ma się nieodparte wrażenie powrotu nastrojów dekadencjonalnych. Brak w nich wiary w możliwość twórczą człowieka. Wydaje się, że świat nieuchronnie zmierza ku samozagładzie. To co było wartościowe, łącznie z patriotyzmem, marzeniami o Polsce, poczuciem wspólnoty ludzkiej, jest już tylko zapomnianą melodią przeszłości. Ciesielski piętnuje współczesnych judaszów, którzy świat „zamieniają w cuchnący ściek”. Czas Apokalipsy sprowadziły „dziwaczne karty”, „wyrosli na olbrzymów i zdobyli ważne stanowiska, trzymając ster dryfującej ziemi”. Dla Ciesielskiego byt człowieka to walka z rozpaczą i nadzieją, przemijaniem i trwaniem.

Jerzy Dąbrowa-Januszewski urodził się w Zemborzycach (aktualnie Lublin) 17 listopada 1942 roku. Jest absolwentem polonistyki na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od 1969 roku pracował w redakcji „Głosu Koszalińskiego” i od 1976 r. w redakcji „Głosu Pomorza” w Słupsku.

Jerzy Dąbrowa-Januszewski jest autorem wielu artykułów publicystycznych z zakresu kultury, literatury, życia literackiego i regionalistyki, realizowanych w formie recenzji i szkiców literackich. Debiutował w październiku 1959 roku w Polskim Radiu Warszawa, zajmując pierwsze miejsce w audycji *Wiersz tygodnia*, prowadzonej przez Aleksandra Rymkiewicza¹⁰. Jego debiut prasowy miał miejsce na łamach lubelskiej *Kamieny* w 1962 r. Jest autorem czterech tomików poezji, tomu szkiców i esejów na tematy pomorskie, a także widowiska scenicznego *Ulica wyobraźni* (gdzie współautorem był J. Stachurski), którego premiera odbyła się w Słupskim Teatrze Dramatycznym 22 maja 1989 r.

Szczególne miejsce w publicystyce Jerzego Dąbrowy zajmuje tematyka Pomorza, Kaszubów i kaszubszczyzny. Był wielkim propagatorem historii, dawnej obyczajowości, wiedzy o języku, literaturze i ludziach małej kaszubskiej ojczyzny. Od lat czynił to na łamach *Głosu Pomorza* w cyklu artykułów *Z kaszubskiego notatnika* i w dodatku *Głos Kaszób*. Wydał zbiory poezji *Z kamiennego wiatru* (1983)¹¹, poemat historyczny *Jesień Anny* (1984)¹², zbiór poezji *Z notatnika kaszubskiego* (1988)¹³, *Pożegnanie i powroty* (1990)¹⁴ i *Westne merczi* (2006). Można te wiersze traktować jako spowiedź z życia¹⁵. Przemijanie jest uwidocznione niemal w każdym utworze. Bywa, że dla kontrastu jest zestawiane z ustawicznym odradzaniem się ziemi. W tym tkwi tragizm człowieka, poczucie własnej bezsilności wobec tego, co dzieje się we wszechświecie. Poeta pilnie obserwuje rzeczywistość, odnotowuje ją w wierszu niczym w dziurku, czasem wypowie swoje zdanie na temat wydarzeń.

Dąbrowa-Januszewski tworząc poemat historyczny zaprzeczył, że jest to gatunek, który się przeżył. W *Jesieni Anny* sięgając po okres połowy XVII wieku. W tym czasie następuje dość tajemnicze bezpotomne wymieranie książąt pomorskich z rodu Gryfitów – poeta używa dwóch warstw językowych, głównie jest pisany w języku ogólnopolskim, współczesnym, lecz kilka jego części autor napisał po kaszubsku. Poeta posłużył się

też dwukrotnie fragmentami pieśni Jana Kochanowskiego. Jedną z istotnych cech poematu jest to, że autor nie opowiada faktów, lecz je metaforyzuje.

Wynika to z tego, iż poeta jest mocno związany z regionem kaszubskim. Wrosł on jednak w kaszubszczyznę bardziej swą dziennikarską publicystyką niż poezją. Interesujący jest przy tym wątek osobisty. Z tych wątków, bardzo uogólnionych doznań, poeta wyciąga również wnioski egzystencjalne. Z tego widać, że tematy ogólnoludzkie są silniejsze w poecie niż aspekty regionalne, których nie przetopił jeszcze na wartości uniwersalne. W tym tkwi dylemat poezji Jerzego Dąbrowy Januszewskiego, że sercem będąc przy Kaszubach i polskim pobrzeżu, jednocześnie nie daje wyrazu spójności i jedności tych pojęć z uniwersalizmem, czego piękne świadectwo przekazuje w swej publicystyce¹⁶.

Zdzisław Drzewiecki urodził się w Strzelcach Opolskich w 1959 roku. Ukończył Technikum Mechaniczne w Słupsku oraz słupską Wyższą Szkołę Pedagogiczną. Debiutował na łamach pierwszego numeru studenckiego, powielanego, pisma *Elipsa* w 1981 roku i w 25 numerze *Zbliżeń* z 1981 roku. W okresie studiów należał do grupy poetyckiej „Dialog Nienazwany” i wspólnie z Jerzym Fryckowskim i Stefanem Jazdzewskim oraz pozostałymi członkami grupy wydał tomik wierszy pod tym samym tytułem – OW „Pobrzeże” w roku 1981¹⁷. Zdzisław Drzewiecki był również współtwórcą Grupy Artystyczno-Literackiej GAL, skupiającej twórców z wielu dziedzin sztuki.

Zdzisław Drzewiecki jest nauczycielem polonistą. Początkowo pracował w Krzemieniewie koło Czarnego, a następnie w Zespole Szkół im. Oskara Langego w Białym Borze. Jest pomysłodawcą Białoborskiej Wiosny Literackiej, organizowanej od 2001 roku, na którą zaprasza literatów ze Słupska. Z jego inicjatywy w Białym Borze powstał też Klub Polskiej Książki oraz szkolny klub literacki *Strofa*. W szkole zorganizował kabaret *Drzazga*, który odnosił sukcesy na przeglądach kabaretów szkolnych. Jest autorem nie tylko poezji, ale także prozy. Jego utwory publikowane były na łamach czasopism lokalnych – *Gryf*, czy *Głos Pomorza*, *Poezja*, *Tygodnik Kulturalny*, *Autograf*, *Poezja Dzisiaj*. Ponadto jest autorem recenzji, redaktorem kilku tomików wierszy, jurorem w konkursach i organizatorem szkolnych konkursów literackich oraz autorem scenariusza dla teatrów szkolnych pt. *Damiana, czyli o białoborskim herbie rzecz niezupełnie zmyślona*.

Zdzisław Drzewiecki jest laureatem wielu konkursów literackich, m.in.: Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego im. M. Stryjewskiego – otrzymał tam pierwszą nagrodę w 1997 i 2004 roku; Ogólnopolskiego Konkursu Literackiego „Pomorskie Klimaty” – I miejsce w roku 1999, 2002 i 2003; był trzykrotnym zdobywcą I nagrody w Ogólnopolskim Konkursie Poetyckim im. Z. Krupo-

wiesa, zdobywcą Złotej i Srebrnej Buławy Hetmańskiej w Białymstoku w 2003 roku, wyróżnienia w VII edycji Nagrody Literackiej Głosu Nauczycielskiego za tomik *Drewniany księżyc* (2001). Od roku 1997 należy do Związku Literatów Polskich w oddziale w Słupsku.

Drzewiecki opublikował *Dialog Nienazwany* (1981)¹⁸, *Chwila za drzwiami* (1986)¹⁹, *Plakali przede mną* (1989)²⁰, *Będziesz zbierać kwiaty* (1991)²¹, *Drewniany księżyc* (2000)²², *Przetrwamy i tę zimę* (2001)²³, *Ukołysz nas słowa* (2005), *Itaka* (2011). Z najlepszym przyjęciem spotkał się *Drewniany księżyc*; dzięki bardzo spójnej treści i klimatowi jawi się jak poemat, w którym bohaterem pierwszoplanowym jest sam autor, przedmiotem opisu zaś to, co przeżywa, od czego doznaje ran. *Drewniany księżyc* jest powrotem do dzieciństwa, poprzez własne dzieci oraz poprzez odniesienie do ojcowizny, która jednak nie określa miejsca ani czasu, bo ma stać się uniwersalna i odnosić się do wszystkich „ojcowizn”, do ogromnej przestrzeni czasowej.

Drzewiecki stworzył własny świat, bo czuł się przez zastany odrzucony, co widać było w poprzednich książkach. Jednocześnie Drzewiecki przywiązuje ogromną wagę do poetyckiego stylu; dając czytelnikom tom poezji *Drewniany księżyc*, temu wezwaniu sprostał. Stworzył tom poezji z odpowiednio związanym zestrojem składników rytmicznych, muzycznego czystego słowa i olśniewającego światła. Źródłem inspiracji do napisania tych wierszy są dręczące tematy wyniesione z dzieciństwa, oświetlone promieniami rodzinnego domu i idące z nami przez całe życie. Stanowi bardzo swoisty styl poetyckiej wypowiedzi, tj. osobisty i prawdziwy. Zdzisław Drzewiecki nie ucieka od problemów współczesności. Koncentruje się na ukazaniu jednostki w społeczeństwie, braku jej miejsca i zagubieniu, wyobcowaniu i uprzedmiotowieniu. Obnaża zaborcze mechanizmy zbiorowości wobec jednostki. Większość jego wierszy ma nastrojowy klimat, ale nie jest to tylko bunt i negacja rzeczywistości. Jest nim przede wszystkim chęć, w miarę racjonalnego, zrozumienia i ukazania, choć dramatycznego, bo niezmiennego „krajobrazu” towarzyszącego ludzkiej egzystencji.

Jerzy Fryckowski urodził się 16 lutego 1957 r. w Gorzowie Wielkopolskim. Absolwent polonistyki w słupskiej Wyższej Szkole Pedagogicznej. Jako poeta debiutował w Polskim Radiu w 1978 r. W trzy lata później wraz z grupą poetycką *Dialog Nienazwany* wydał pierwszy tomik pod tym samym tytułem²⁴. Od 1984 r. pracuje jako nauczyciel języka polskiego w szkole podstawowej w Dębnicy Kaszubskiej. W okresie przemian społeczno-politycznych zaangażował się w życie społeczne wsi i gminy: założył pismo *Nad Skotawą*, był radnym gminnym i delegatem do Sejmiku Samorządowego.

Do 1980 roku uprawiał głównie poezję zaangażowaną politycznie i na konkursy wysyłał te wiersze, któ-

re nie miały szans ukazania się w żadnym tomiku czy antologii. Teraz w swojej twórczości odwołuje się do historii, tradycji literackiej, do doświadczeń innych poetów. Publikował *Cierpliwość ubogich* (1989)²⁵, *Copulum abruptamae* (1991)²⁶, *Aleja dusz* (1992)²⁷, *Nogami do przodu* (1994)²⁸, *Gdzie już cicho o mnie* (1995)²⁹, *Zaufać ślepcom* (1997)³⁰, *Treny* (1999)³¹. Opracował także *Antologię polskiej poezji wigilijnej*³², zawierającą około trzystu wierszy poetów od średniowiecza po czasy współczesne. Jego wiersze znajdują się w ponad pięćdziesięciu almanachach i antologiach. Publikacje prasowe to około czterystu wierszy, opowiadań, fraszek i artykułów publicystycznych pomieszczonych w czasopismach regionalnych i ogólnopolskich, a także w pismach polonijnych na Zaolziu i w Hiszpanii.

Jerzy Fryckowski jest laureatem około 220 konkursów literackich. Sam najbardziej ceni sobie pierwszą nagrodę w Ogólnopolskim Konkursie Łgarzy, zdobytą w 1991 roku³³. Tytuł Wicekróla Łgarzy zdobył w Bogatyni dwukrotnie, tj. w roku 1992 i 1996. W 1998 roku dostał główny laur w V Nagrodzie Literackiej *Głosu Nauczycielskiego* za tomik *Zaufać ślepcom*. W roku 1999 został przyjęty do Związku Literatów Polskich.

Fryckowski jako poeta potrafi i chce przekazać czytelnikowi rozterkę egzystencjalną daleką od łagodności. Mamy u niego do czynienia z poezją bardzo refleksyjną, nie pozostawiającą czytelnika obojętnym na sprawy dla poety istotne. Jerzy Fryckowski urodził się w epoce wczesnego Gomułki, a debiutował w okresie późnego Gierka. Nie był karany w dobie PRL, ale również nie odbierał oznaczeń. Poeta dał się dotychczas poznać czytelnikom oraz uczestnikom bardzo wielu biesiad literackich, z okazji wygranych lub co najmniej udanych konkursów, jako liryk ukazujący widzianą i odczuwaną codzienność w barwach ciemnych, sarkastycznie.

Mariusz Domański

dyrektor

II Liceum Ogólnokształcącego w Słupsku

¹ Dane biograficzne za: A. Świetlicka, *Wiesław Ciesielski: bio-bibliografia*, Słupsk 2000, s. 8.

² *Kraina milczenia*, Słupsk 1986; Zob. recenzje: A. Żok, Gryf 1986, nr 6, s. 23, J. Dąbrowa, Głos Pomorza 1986, nr 138, s. 8.

³ *Głód*, Gdańsk 1989; Zob. recenzje: B. Kowszewicz *Poezja* 1987, nr 6, s. 92-93; S. Misakowski, Gryf 1986, nr 12, s. 31.

⁴ *Przypowieść o wolności*, Słupsk 1986.

⁵ *Wielki ogród Pana Boga*, Słupsk 1990; Zob. recenzje: B. Wojtkiewicz, *Gazeta Policka* 1994, nr 8, s. 14.

⁶ *Rozrachunek z Konradem*, Słupsk 1995; Zob. recenzje: R. Hetnarowicz, *Głos Słupski* 1995, nr 251, s. 7.

⁷ *Popielisko*, Słupsk 1999; Zob. recenzje: J. Towarnicki, *Autograf* 1999, nr 6, s. 36.

⁸ W. Ciesielski, *Męczyzna światłoczuły*, Słupsk 2001.

⁹ B. Kowszewicz, *Poezja* 1987, nr 6, s. 92-93.

¹⁰ A. Świetlicka, *Jerzy Dąbrowa-Januszewski: bio-bibliografia*, Słupsk 1998, s. 5.

¹¹ *Z kamiennego wiatru*, Słupsk 1983; Zob. recenzje: S. Miler, *Zbliżenia* 1983, nr 47, s. 7; E. Niedźwiadek, *Głos Pomorza* 1983, nr 217, s. 8; J. Lissowski, *Głos Pomorza* 1983, nr 95, s. 9.

¹² *Jesień Anny*, Słupsk - Gdańsk 1984; Zob. recenzje: L. Bakula *Tygodnik Kulturalny* 1984, nr 41, s. 12; J.R. Lissowski, *Głos Pomorza* 1984, nr 244, s. 8; A. Bok-Szwabowicz, *Zbliżenia* 1985 nr 32, s. 7; T. Bolduan, *Pomerania* 1988, nr 9, s. 40.

¹³ *Z notatnika kaszubskiego*, Słupsk 1988; Zob. recenzje: J. Urbanowicz, *Pobrzeże* 1988, nr 7, s. 17.

¹⁴ *Pożegnanie i powroty*, Słupsk 1990; Wydany powtórnie przez „Agora”, Słupsk w 1995 roku.

¹⁵ E. Niedźwiadek, *Głos Pomorza* 1983, nr 217, s. 8.

¹⁶ L. Bakula, *Gryf* 1983, nr 6, s. 26-27.

¹⁷ A. Świetlicka, *Zdzisław Drzewiecki: bio-bibliografia*, Słupsk 2005, s. 5.

¹⁸ *Dialog nienazwany*, Słupsk 1981; Zob. recenzje: J. Dąbrowa, *Pobrzeże* 1981, nr 10/11, s. 30.

¹⁹ *Chwila za drzwiami*, Słupsk 1986; Zob. recenzje: J. Dąbrowa, *Głos Pomorza* 1986, nr 138, s. 8; A. Żuk, *Zbliżenia* 1986, nr 24, s. 6.

²⁰ *Plakali przeze mnie*, Słupsk 1989; Zob. recenzje: J. Dąbrowa, *Goniec Pomorski* 1990, nr 42, s. 4; J. Markowicz, *Głos Pomorza* 1990, nr 93, s. 7.

²¹ *Będziesz zbierać kwiaty*, Słupsk 1991; Zob. recenzje: J. Dąbrowa, *Głos Pomorza* 1991, nr 81, s. 6.

²² *Drewniany księżyc*, Słupsk 2000; Zob. recenzje: W. Ciesielski, *Autograf* 2000, nr 1, s. 35; M.J. Kawałka, *Głos Nauczycielski* 2001 nr 47, J. Towarnicki, *Ślad brulion literacki* 2000, nr 6, s. 71-73.

²³ *Przetrwamy i tę zimą*, Słupsk 2001; Zob. recenzje: W. Ciesielski, *Peryskop Solecki* 2002, nr 5, s. 7;

²⁴ A. Świetlicka, *Jerzy Fryckowski: bio-bibliografia*, Słupsk 2000, s. 5.

²⁵ *Cierpliwość ubogich*, Słupsk 1989; Zob. recenzje: J. Dąbrowa, *Goniec Pomorski* 1990, nr 17, s. 5; K. Orski, *Odra* 1990, nr 12, s. 103.

²⁶ *Copulum Abkipiamae*, Sieradz 1991.

²⁷ *Aleja dusz*, Słupsk 1992; Zob. recenzje: J. Dąbrowa, *Głos Pomorza* 1993, nr 105, s. 6; R. Orłowski, *Metafora* 1995, nr 18/19, s. 218; T. Zawodowski, *Siódma Prowincja: Sieradzki Kwartalnik Kulturalny* 1994, nr 1, s. 13.

²⁸ *Nogami do przodu: fraszki, bajki, satyry*, Włocławek 1994; Zob. recenzje: Z. Łączkowski, *Radostowa* 1998, nr 11, s. 34; J. Dąbrowa, *Głos Pomorza* 1995, nr 53, s. 12.

²⁹ *Gdzie już cicho o mnie: erotyki*, Kraków 1995; Zob. recenzje: J. Dąbrowa, *Głos Pomorza* 1996, nr 58, s. 10; M. Dariusz, *Topos* 1996, nr 2, s. 95.

³⁰ *Zaufać Ślepcom*, Kraków 1997; Zob. recenzje: J. Dąbrowa, *Głos Pomorza* 1997, nr 226, s. 9.

³¹ *Treny*, Słupsk 1999; Zob. recenzje: J. Dąbrowa, *Głos Pomorza* 1999, nr 259, s. 9; Z. Prusiński *Zygmunt, Autograf* 1999, nr 6, s. 36; J. Towarnicki, *Stad: Brulion literacki* nr 3, s. 66.

³² *Antologia poezji wigilijnej*, Warszawa 1995.

³³ <http://www.bibliotekacyfrowa.eu/Content/267/291-0001.pdf>

U mnie słowo droższe od pieniędzy

Projekt „U mnie słowo droższe od pieniędzy” otrzymał ostateczną akceptację Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Projekt realizowany będzie w ramach programu „Promocja czytelnictwa” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, pochodzących z funduszy Promocji Kultury, przy wsparciu środków Miasta Słupsk, które stanowią wkład własny.

Słowo pisane i mówione, jest sztuką dostępną wszystkim jako dziedzina życia społecznego i kulturalnego, i jest obecne w życiu każdego. Słowo, które traci we współczesnej kulturze obrazkowej na wartości, coraz częściej wypowiedziane jest zbyt pośpiesznie, zbyt niewyraźnie, gubi sens przekazu. W czasach, kiedy przyzwyczajeni do bombardowania słowami z reklam, krótkimi tekstami internetowymi coraz rzadziej sięgamy po książkę, musimy znaleźć atrakcyjne i jednocześnie adekwatne dla różnych grup odbiorców sposoby na zmotywowanie do czytania. Przez dziesięć miesięcy trwania projektu w czasie różnorodnych wydarzeń programu jego odbiorcy będą mieli sposobność poznania meandrów literatury polskiej – od tekstów klasycznych do współczesnych. Zaproponujemy uczestnikom kolejnych zadań odkrywanie mocy słowa na warsztatach, spotkaniach i spektaklach.

Wszystkie działania edukacyjne i artystyczne projektu służą promowaniu czytelnictwa, a przede wszystkim literatury polskiej. Ideą projektu jest, nie tylko promowanie pisarzy i pokazywanie książek, ale właśnie „czytanie głośno” albo „czytanie w przestrzeni miejskiej”. Warsztaty, spotkania, konsultacje, rejestracje i publikacje internetowe kierowane są do różnych grup wiekowych (dzieci, młodzież, dorośli i seniorzy). Kolejne punkty programu w sposób najbardziej atrakcyjny i dostosowany do wrażliwości i potrzeb współczesnych odbiorców pokazują i upowszechniają modę na czytanie, na noszenie książki w plecaku i wyjmowanie jej w wolnych chwilach zamiast telefonu.

Projekt zainaugurowaliśmy akcją społeczną pt. „Selfi z książką”. 23 kwietnia w Światowym Dniu Książki przez portale społecznościowe namawialiśmy do czytania na wolnym powietrzu. Zdjęcia zaczytanych ludzi pojawiły się na facebooku „#selfiezksiążka”. W parkach, na

skwerach osiedlowych i innych miejscach z ławeczkami do wypoczynku przy kawiarniach, nad rzeką, we własnych ogródkach czy w domowych fotelach – ludzie robili sobie „selfie” z ulubioną lub właśnie czytaną książką.

Odbyła się już także pierwsza część warsztatów pt. „Dykcja nie fikcja”, adresowanych do uczniów dla klas I-III. Na zajęciach dzieci poznają trudne wierszyki polskich poetów. W zabawie „Co w trawie piszczy?” nakładają maski chrząszczy, biorą do rąk zabawki akustyczne i bawią się jak: „W Szczebrzeszynie chrząszcz brzmi w trzcinie...”, ucząc się wiersza „Chrząszcz” Jana Brzechwy. Albo wołają „a-psik!”, odgrywając rolę Katarzyny w wierszu „Katar”. Druga część warsztatów odbędzie się po jesieni.

Wielkim powodzeniem cieszyły się także warsztaty pt. „Słowa pisane a słowo mówione”, gdzie pod kierunkiem Mateusza Nowaka, a potem Ireny Jun, adepci sztuki słowa zaczynali od podstawowych zasad polskiej wymowy scenicznej i norm poprawnościowych. Uczyli się także zasad prawidłowej rozgrzewki emisyjnej, artykulacyjnej i dykcyjnej. Poznawali pojęcia wersu, frazy interpretacyjnej i kropki intonacyjnej. Końcowym etapem warsztatów była praca z materiałem literackim i próby interpretacji wybranych tekstów. W zajęciach wzięli udział licealiści, animatorzy kultury i nauczyciele. 31 sierpnia i 1 września, odbyły się kolejne warsztaty z tego cyklu z Ziutą Zającówną – aktorką, reżyserką, wykładowcą Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej im. Ludwika Solskiego w Krakowie.

Jesienią czekają słupszczan bardzo ciekawe spotkania literackie, między innymi Jackiem Dehnelem i Elżbietą Cherezińską.

Wszystkich zainteresowanych nauczycieli, pedagogów szkolnych i wychowawców zapraszamy do udziału w nadchodzących wydarzeniach programu. Szczegółowe informacje o projekcie można znaleźć na stronie internetowej Słupskiego Ośrodka Kultury w zakładce projekty: www.sok.slupsk.pl.

Katarzyna Sygitowicz-Sierosławska
specjalista d/s teatru
Słupski Ośrodek Kultury

Dofinansowano
ze środków Ministra Kultury
i Dziedzictwa Narodowego.

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

Słupsk

** TEMATYCZNE ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE **

na podstawie kartoteki zagadnieniowej PBW w Słupsku

E – UZALEŻNIENIA TELEFONY KOMÓRKOWE

Wydawnictwa zwarte

- Człowiek i uzależnienia / red. nauk. Mariusz Jędrzejko, Dariusz Sarzała. - Pułtusk: Akademia Humanistyczna im. Aleksandra Gieysztor; Warszawa: Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR. [m.in. cyberagresja, gry komputerowe, uzależnienia komputerowe, telefon komórkowy], 2010. - 271 s.
- Guerreschi Cesare. Nowe uzależnienia / wstęp Mario Marazziti; przeł. Anna Wiczorek-Niebielska. - Wyd. 2. - Kraków: Wydawnictwo Salwator. [uzależnienie od internetu, pracoholizm, seksoholizm, zakupoholizm, uzależnienie od telefonu komórkowego], 2010. - 316 s.
- Kozak Stanisław. Patologia fonoholizmu: przyczyny, skutki i leczenie uzależnienia dzieci i młodzieży od telefonu komórkowego. - Warszawa: Difin, 2013. - 242 s.
- Woronowicz Bohdan T. Uzależnienia: geneza, terapia, powrót do zdrowia. - Poznań: „Media Rodzina”; Wwa: „Parnamedia”. [m. in. nowe uzależnienia : mass media, telefon komórkowy, słodocze, ortoreksja, tanoreksja, bigoreksja], 2009. - 628 s.

Artykuły z czasopism

- Fonoholizm w kręgu uzależnienia / Mysior Radosław // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2015, nr 10, s.28-33
- Pokolenie elektronicznych mediów. [komputer, telefon komórkowy, Internet] / Urbanek Bogdan // Wychowanie na co dzień. - 2011, nr 9, s.26-28
- Telefon, tablet - zdrowe uzależnienie? / Pryłowska-Nowak Elżbieta // Meritum. - 2012, nr 3, s.98-100
- Zagrożenia wynikające z korzystania z telefonów komórkowych / Guzowska Ewa // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2015, nr 7, s.46-50
- Mam komórkę, więc jestem. [fonoholizm] / Goetz Magdalena // Głos Nauczycielski. - 2013, nr 40, s.18
- Smartfon na ławce. Do niedawna, widząc ucznia z telefonem na lekcji, dostawałem białej gorączki... / Pietrzyk Karol // Głos Nauczycielski. - 2016, nr 50, s.14
- Smartfon zmienia emocje / Banasiak-Parzych Beata // Charaktery. - 2013, nr 3, s.32-35
- Smartfonowi uczniowie. Jak skutecznie pracować z „tubylcami cyfrowymi” / Pietrzyk Karol // Głos Nauczycielski. - 2016, nr 21, s.12
- „Stare i nowe uzależnienia” - podobieństwa i różnice. [uzależnienie od internetu, telefonu komórkowego...] / Janiszewski Włodzimierz // Problemy Narkomanii. - 2009, nr 1, s.67-86

INTERNET, KOMPUTER, GRY KOMPUTEROWE...

Wydawnictwa zwarte

- Andrzejewska Anna. Dzieci i młodzież w sieci zagrożeń realnych i wirtualnych: aspekty teoretyczne i empiryczne. -

Warszawa: Difin. [m.in. portale społecznościowe, cyberbullying, cyberpornografia, pedofilia w sieci, seksting, sponsoring, internetowy hazard, sekty w internecie], 2014. - 272 s.

- Augustynek Andrzej. Uzależnienia komputerowe : diagnoza, rozpowszechnienie, terapia. W-wa: Difin, 2010. - 159 s.
- Bednarek Józef, Andrzejewska Anna. Zagrożenia cyberprzestrzeni i świata wirtualnego. - W-wa: Difin SA, 2014. - 225 s.
- Cantelmi Tonino. Technopłynność: człowiek w epoce internetu: technopłynny umysł / tłumaczenie Artur Laciuga. - Kraków: Wydawnictwo oo. Franciszkanów „Bratni Zew”, 2015. - 259 s.
- Izdebski Paweł. Problemowe korzystanie z nowych mediów. W: Zaburzenia uprawiania hazardu i inne tak zwane nałogi behawioralne / redakcja naukowa Bogusław Habrat. - Warszawa: Instytut Psychiatrii i Neurologii, 2016. - 219-304 s.
- Przybył Maria. Mass media a uzależnienia. W: Społeczne konteksty edukacji medialnej / pod red. Grażyny Penkowskiej. - Gdańsk: Wydawnictwo Naukowe Katedra, 2014. - 51-83 s.
- Spitzer Manfred. Cyfrowa demencja: w jaki sposób pozbawiamy rozumu siebie i swoje dzieci / przeł. Andrzej Lipiński. - Słupsk: Wydawnictwo Dobra Literatura, 2013. - 340 s.
- Spitzer Manfred. Cyberchoroby: jak cyfrowe życie rujnuje nasze zdrowie. - Słupsk: Wydawnictwo Dobra Literatura, 2016. - 455 s.

Artykuły z czasopism

- Ciemna strona monitora / Trzos Barbara // Wychowawca. - 2016, nr 11, s.12-13
- Czy dr Google może uzależniać? / Stenka Karolina, Pikulik Karolina, Izdebski Paweł // Remedium. - 2017, nr 3, s.2-4
- Dzieci zagubione w sieci / Drachal Halina // Głos Nauczycielski. - 2017, nr 2, s.12
- Gry komputerowe i sieciaholizm / Karbownik Karolina // Wychowawca. - 2013, nr 7-8, s.16-17
- Jak pomóc rodzinie dziecka wykazującego symptomy uzależnienia od czynności? / Gruszczyńska Danuta // Remedium. - 2016, nr 11, s.23-25
- Jak rozpoznać uzależnienie od internetu? / Gogolewska-Tośka Małgorzata // Wychowawca. - 2013, nr 7-8, s.18-19
- Jeszcze jeden lajk. [Facebook] / Żurek Maciej // Charaktery. - 2016, nr 11, s.50-53
- Nadmierne korzystanie z sieci społecznościowych / Kotyśko Martyna [i in.] // Alkoholizm i Narkomania. - 2014, nr 2, s.177-194
- Profilaktyka uzależnienia od Internetu / Balon Agnieszka, Żwirowska Danuta // Wychowawca. - 2013, nr 7-8, s.11-13
- Przykładowy program profilaktyczny dla zagrożeń uzależnieniami od komputerów i internetu // Biblioteka - szkolne centrum informacji. - 2010, nr 1, s.36-37
- Uzależnienie od mediów / Dzwonkowska Stanisława // Wychowawca. - 2016, nr 11, s.17
- W wirtualnej pułapce - uzależnienie od internetu / Mysior Radosław // Nowa Szkoła. - 2015, nr 2, s.19-28
- Zanurzenia w sieci / Appel Markus, Retzbach Joachim // Charaktery. - 2016, nr 4, s.60-65

ZDOLNI Z POMORZA, UCZEŃ ZDOLNY

Wydawnictwa zwarte

- Bronikowski Michał, Kantanista Adam, Głapa Agata. Wychowanie fizyczne - praca z uczniem zdolnym. - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. - 144 s.
- Czarnocka Marzena, Foryś Maria, Truś Kinga. Rozpoznać, wspierać, rozwijać: poradnia psychologiczna i szkoła a uczeń zdolny. W-wa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014-64 s.
- Edukacja i/a mózg mózg a/i edukacja / redakcja naukowa Mirosław Kowalski, Irena Koszyk, Sławomir Śliwa. - Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls, 2016. - 157 s.
- Gałązka Kinga, Muzioł Ewa Antonina. Model pracy z uczniem zdolnym w szkole ponadgimnazjalnej. - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. - 136 s.
- Geniusz w rodzinie: matematyka, logika, przyroda, plastyka, pamięć, język: zadania dla dzieci wspomagające rozwój i inteligencję. - Warszawa: Wydawnictwo Damidos, 2014. - 349 s.
- Hüther Gerald, Hauser Uli. Wszystkie dzieci są zdolne: jak marnujemy wrodzone talenty / przeł. A. Lipiński. - Słupsk: Wydawnictwo Dobra Literatura, 2014. - 204 s.
- Knopik Tomasz. Czas wolny... od nudy: zrównoważony rozwój uczniów zdolnych w ramach zajęć pozalekcyjnych. - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. - 111 s.
- Polaszek Wiesław [i in.]. Diagnostyka i wspomaganie w rozwoju dzieci uzdolnionych: Test Uzdolnień Wielorakich i materiały dydaktyczne. - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. - 203 s.
- Praca z uczniem uzdolnionym geograficznie: poradnik dla nauczycieli / Elżbieta Szkurlat [et al.]; Daniela Maj (współpr.). - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. - 143 s.
- Stachera Hanna, Kijo Anna, Wilińska Justyna. Jak pomagać uczniom rozwijać uzdolnienia informatyczne? - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. - 160 s.
- Tanajewska Alicja, Naprawa Renata, Stawska Jadwiga. Praca z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: poradnik dla nauczyciela. - Warszawa: Difin. [zawiera także przykłady opinii psychologiczno-pedagogicznych], 2014. - 229 s.
- Zbrzeźna Celina, Przybyszewska-Pietrasiak Anita, Ratajczak-Nadolska Grażyna. Praca z uczniem zdolnym na zajęciach z przedmiotów artystycznych: poradnik dla nauczycieli. - Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, 2014. - 159 s.
- Identyfikacja ucznia zdolnego w szkole / Skoczylas Joanna // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2016, nr 6, s.23-29
- Jak nie pozbawić dziecka geniuszu? [metoda Cudowne Dziecko] / Misiak Michał, Bitner Marek, Warych Wojciech // Remedium. - 2016, nr 5, s.7-9
- Jak pracować z uczniem zdolnym / Urbanek Bogdan // Nowa Szkoła. - 2016, nr 7, s.32-43
- Jak wspomagać rozwój dziecka zdolnego? / Mróz Małgorzata // Wychowawca. - 2015, nr 6, s.20-21
- Kreatywne podejście do nauczania. Zdolni z Pomorza. Pomorskie - dobry kurs na edukację. [Dodatek tematyczny nr 6] / (KW) // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 6, s.12-15
- Nieidealny uczeń zdolny / Chojnacka Kinga, Sobczak Weronika, Syska Weronika // Remedium. - 2016, nr 11, s.14-15
- Ogromny sukces ucznia Gdyńskiej Trójki / Kosakowski Wiesław // Przegląd Oświatowy. - 2014, nr 13, s.14
- Perły z Herberta. Jak wygląda nauka w klasie dla zdolnych. Z Bożeną Kondratiuk, dyrektorką XX Liceum Ogólnokształcącego im. Zbigniewa Herberta w Gdańsku, rozmawia Halina Drachal // Głos Nauczycielski. - 2015, nr 45, s.8
- Po co nam inteligencja. Wszystko zaczyna się od kształcenia nauczycieli i na nim się kończy... Z prof. dr. hab. Czesławem S. Nosalem, mentorem naukowym Mensy Polska, psychologiem z Uniwersytetu SWPS, rozmawia Halina Drachal // Głos Nauczycielski. - 2016, nr 35.
- Polscy uczniowie najlepsi w zawodach XXII Bałtyckiej Olimpiady Informatycznej // Przegląd Oświatowy. 2016, nr 11, s.14
- Pomorska Gala Sportu Młodzieżowego / Ledwoń Magdalena // Pomorskie. - 2016, nr 1, s.13
- Pomorskie przyznało stypendia / Lewandowski Sławomir // Pomorskie. - 2017, nr 1, s.5
- Postawy rodziców a rozpoznawanie i rozwijanie zdolności dzieci / Łukasiewicz-Wieleba Joanna // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2015, nr 4, s.48
- Potrzeby uczniów szczególnie uzdolnionych / Herzog Marta, Loch Weronika, Tomczak Martyna // Remedium. - 2016, nr 2, s.24-25
- Praca z dzieckiem zdolnym w przedszkolu / Skoczylas Joanna // Wychowanie w Przedszkolu. - 2017.
- Przygotowanie nauczycieli przedszkoli oraz edukacji wczesnoszkolnej do rozpoznawania w grupie rówieśniczej dzieci zdolnych / Derwich-Zdybel Samanta // Szkoła Specjalna. - 2016, nr 1, s.5-16
- Stypendia dla 400 uczniów z Pomorza / Pisarewicz Małgorzata // Pomorskie. - 2016, nr 1, s.4

Artykuły z czasopism

- Dostrzec w uczniu talent / Pomianowska Małgorzata // Dyrektor Szkoły. - 2016, nr 9, s.28-31
- Dziecko zdolne czy nadambitny rodzic? / Kałuba-Korczak Anna // Wychowanie w Przedszkolu. - 2015, nr 3(5), s.57-61
- Edukacyjne wsparcie dla najlepszych. Zdolni z Pomorza. Pomorskie - dobry kurs na edukację. [Dodatek tematyczny nr 6] // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 6, s.8-11
- Funkcja szkoły w rozwoju ucznia zdolnego we wczesnej edukacji / Skoczylas Joanna // Nowa Szkoła. - 2016, nr 2, s.34-45

Więcej informacji na www.pbw.slupsk

*Wybór i opracowanie – Jolanta Janonis
Wydział Informacyjno-Bibliograficzny
PBW Słupsk*

VI Forum Pomorskiej Edukacji

Kondycja pomorskiego nauczyciela

PROGRAM

Wydział Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego ul. Jana Bażyńskiego 4,
Gdańsk, 27 października 2017 r.

Prowadzenie – Dariusz Łukawski, dziennikarz, ekspert szkoleń medialnych

09.30 – 10.00 Rejestracja uczestników

10.00 – 11.35 CZĘŚĆ I

Wystąpienia plenarne

- *Otwarcie VI Forum* – **Mieczysław Struk**, marszałek województwa pomorskiego
- *Odniesienie do V Forum Pomorskiej Edukacji* – **Adam Krawiec**, dyrektor Departamentu Edukacji i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego
- Sonda: *Zdaniem uczniów, byłych uczniów i nauczycieli*
- *Co i skąd wiemy na temat nauczycieli? O różnych perspektywach i źródłach tej wiedzy* – **dr Piotr Plichta**, Instytut Medycyny Pracy w Łodzi
- *Kondycja zawodowa nauczycieli w województwie pomorskim – wstępne wyniki badań...* – **dr Maciej Dębski**, adiunkt Instytutu Filozofii, Socjologii i Dziennikarstwa Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

11.35 – 12.00 Przerwa kawowa

12.00 – 13.15 CZĘŚĆ II

Sonda: *Zdaniem uczniów, byłych uczniów i nauczycieli*

Dyskusja moderowana z udziałem zaproszonych gości

Moderator: **Jarosław Kordziński**, trener, mediator, coach, tutor

- **Jarosław Filipczak**, wiceprezes Zarządu Regionalnej Izby Gospodarczej Pomorza
- **Ewa Furche**, wicedyrektor Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku
- **dr hab. Aneta Lewińska**, prof. nadzw. Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Gdańskiego
- **Przemysław Łagosz**, dyrektor Zespołu Szkolno-Przedszkolnego „Mała Szkoła” w Szopie
- **Anna Niemczynowicz**, pedagog I Akademickiego Liceum Ogólnokształcącego Gdyni. Wypowiedzi uczestników VI Forum

13.15 – 13.25 CZĘŚĆ III

Odniesienie do dyskusji

- Głos umówiony – **dr Piotr Plichta**, Instytut Medycyny Pracy w Łodzi

13.25 – 13.50 CZĘŚĆ IV

- **Gala Wręczenia Nagród Marszałka Województwa Pomorskiego – Nauczyciel Pomorza 2017**

13.50 – 14.00 – Podsumowanie VI Forum Pomorskiej Edukacji – **Mieczysław Struk**, marszałek województwa pomorskiego

INFORMATOR OŚWIATOWY NR 3/17 ISSN 1505-0904

ZESPÓŁ REDAKCYJNY: Dorota Iwanowicz, Jerzy Paczkowski, Iwona Poźniak, Bożena Żuk

WSPÓŁPRACA: Dorota Czapiewska, Irena Czyż, Irena Drozd, Władysława Hanuszewicz, Jolanta Janonis, Joanna Kierul-Cieślak, Marcin Kisielewski, Renata Kolosowska, Anna Kreft, Ewa Misiewicz, Sylwia Nowosadko, Wioletta Pająk, Grażyna Przybylak, Agata Szklarkowska, Marzena Tuliszka, Maria Grażyna Wieczorek, Elżbieta Wild, Mateusz Weiland, Dorota Werbińska, Marek Wróblewski

SKŁAD KOMPUTEROWY: Grzegorz Szuleta **KOREKTA:** Iwona Poźniak, Jerzy Paczkowski

DRUK: Miejska Biblioteka Publiczna w Słupsku

WYDAWCA: Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku, ul. Poniatowskiego 4a, tel/fax sekretariat: 59 84-23-567, doskonalenie: 502 644 975, www.odn.slupsk.pl; e-mail: wydawnictwo@odn.slupsk.pl; kursy@odn.slupsk.pl; sekretariat@odn.slupsk.pl **NAKLAD:** 300 egz.

Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za poglądy i opinie autorów zamieszczonych tekstów. Zastrzegamy sobie prawo do skracania tekstów i do nadawania im własnych tytułów. Materiały prosimy dostarczać na nośnikach elektronicznych lub e-mailem: wydawnictwo@odn.slupsk.pl Numer zamknięto 20.09.2017 r.